

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558

THE ANALYSIS OF ONE BELT ONE ROAD TOURISM

DOCUMENTARY YEAR 2003-2015

CHEN GANGWEI

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

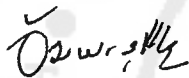
พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

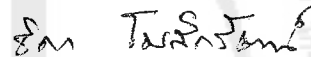
การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558
THE ANALYSIS OF ONE BELT ONE ROAD TOURISM DOCUMENTARY
YEAR 2003-2015

CHEN GANGWEI

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2560

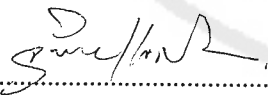
รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

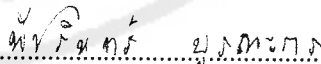
รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

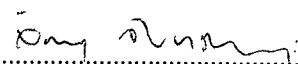
รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
กรรมการ

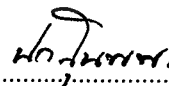
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา แสงปัญญา
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บูรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

รองศาสตราจารย์อิสยา จันทรวิธานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558

CHEN GANGWEI 586069

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ธิดา โมสิกรัตน์, กศ.ม.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 จำนวน 6 เรื่อง โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ การปกครอง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม ผู้เขียนยังได้แสดงความคิดต่อผู้คนและสิ่งต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม เป็นเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองของประเทศจีนในอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมของคนบนเส้นทางสายไหมในด้านอาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย เทศกาลและประเพณี ที่ได้แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและหลากหลาย จึงมีคุณค่าในด้านให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์เดินทางในสมัยโบราณ การปกครองและการพัฒนาบ้านเมือง เส้นทางการเดินทางและการแลกเปลี่ยนสินค้า ถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ความรู้ต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่ใช้ในการเตรียมตัวและการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ตามต้องการ คุณค่าด้านความบันเทิง ผู้เขียนใช้ภาษาและสำนวนโวหารถ่ายทอดความรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหม ความสวยงามธรรมชาติ ความเก่าแก่ยาวนานของสถานที่ท่องเที่ยวและประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและความสนุกสนาน รวมทั้งผู้อ่านได้แง่คิดด้านคุณธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: สารคดีท่องเที่ยว เส้นทางสายไหม เนื้อหา

THE ANALYSIS OF ONE BELT ONE ROAD TOURISM
DOCUMENTARY YEAR 2003-2015

CHEN GANGWEI 586069

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: THIDA MOSIKARAT, ED.M

ABSTRACT

This research aimed to analyze the contents of “One Belt One Road” (OBOR) tourism documentary from year 2003 to 2015, the result was presented as a descriptive analysis.

The research found that the contents of OBOR tourism documentary presented the facts about the journey, the major tourist attractions, the city administration, the culture, and the people’s way of life along the OBOR. The documentary gave information and opinions of authors towards things on the OBOR: the facts and knowledge about history, geography, religion, and the greatness of Chinese culture from the past to the present time. The culture of people along the OBOR reflected on their food, clothes, residence, festival and tradition which showing their uniqueness and diversity. The author created the value of knowledge about the reasons of people travelling, government and development of cities, the travelling route of the people in the past, including trading, residence and culture of different tribes. The knowledge was used as information for readers to prepare their travelling along the OBOR. The authors also created entertaining value by using language and rhetoric to convey knowledge and facts about the history, geography, and culture along the OBOR. In addition, the natural attractions and its history and customs of tribes were impressed and entertained the readers. The readers also gained virtue and moral which could be applied to lead their lives.

Keywords: Tourism Documentary, One Belt One Road, and OBOR Contents

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากอาจารย์ของมหาวิทยาลัย คือ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยทำให้วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบเค้าโครง และสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา แสงปัญญา และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและมีคุณภาพตามหลักเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้คำปรึกษา ความช่วยเหลือในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตในประเทศไทย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งได้เรียนร่วมกันตลอด 2 ปี และให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งเป็นกำลังใจอย่างดีในทุก ๆ ด้านตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการเดินทางมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

CHEN GANGWEI

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.5 คำนียามศัพท์เฉพาะ	8
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	8
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมและวัฒนธรรม	10
2.1.1 วรรณกรรมสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม	10
2.1.2 อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อวรรณกรรม	11
2.2 ความรู้เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว	14
2.2.1 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว	14
2.2.2 ลักษณะของสารคดีท่องเที่ยว	14
2.2.3 ประเภทของสารคดีท่องเที่ยว	16
2.2.4 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว	17
2.2.5 คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว	18
2.3 ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม	20
2.3.1 ประวัติความเป็นมาของเส้นทางสายไหม	20
2.3.2 เส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์ต่าง ๆ	20
2.3.3 เส้นทางของเส้นทางสายไหม	22
2.3.4 ความสำคัญของเส้นทางสายไหม	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว	26
2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	28
2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม	29
บทที่ 3 การวิเคราะห์เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558	
3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว	31
3.1.1 เหตุผลที่เดินทาง	34
3.1.2 วิธีเดินทาง ค่าใช้จ่ายและที่พัก	36
3.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง	45
3.2 สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญบนเส้นทางสายไหม	51
3.2.1 สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ	51
3.2.2 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน	55
3.2.3 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา	57
3.3 วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม	66
3.3.1 บ้านเรือนที่อยู่อาศัย	66
3.3.2 อาหารการกิน	68
3.3.3 การแต่งกาย	71
3.3.4 การประกอบอาชีพ	72
3.3.5 ประเพณีและเทศกาล	74
3.3.6 ศิลปะและสิ่งของที่มีชื่อเสียง	76
3.4 ความคิดเห็นของผู้เขียน	78
3.4.1 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อผู้คน	78
3.4.2 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อการคมนาคม	80
บทที่ 4 การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558	
4.1 คุณค่าด้านให้ความรู้	82
4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์การเดินทางของคนสมัยโบราณ	82
4.1.2 ความรู้ด้านการปกครองและการพัฒนาบ้านเมืองของประเทศจีน	86
4.1.3 ความรู้ด้านเส้นทางการเดินทางและการค้าขายสินค้า	92

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.4 ความรู้ด้านถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม	95
4.1.5 ความรู้ด้านข้อมูลสำคัญเพื่อวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว	100
4.2 คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง	108
4.2.1 การใช้ไวทาร์	108
4.2.2 การใช้ระดับภาษา	112
4.3 คุณค่าด้านการให้แง่คิด	114
4.3.1 ความมุ่งมั่นในชีวิต	114
4.3.2 การใช้ปัญญา	116
4.3.3 ความซื่อสัตย์	117
4.3.4 ความเสียสละ	119
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	121
5.2 อภิปรายผล	123
5.3 ข้อเสนอแนะ	125
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	
เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	132
ประวัติผู้เขียน	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	หนังสือการวิเคราะห์	8
2	สรุประยะเวลาการเดินทางและค่าใช้จ่าย	102
3	สถานที่ท่องเที่ยวในมณฑลต่าง ๆ ในเส้นทางสายไหม	103
4	รายชื่อร้านอาหารตามท้องถิ่นต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม	104
5	รายชื่อโรงแรมที่พักในเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ และลักษณะของที่พักแต่ละแห่ง	107

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์ เป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคม มีเนื้อเรื่องที่ทำให้ความรู้ ความคิด และความสะท้อใจเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมจึงเป็นอาหารทางจิตใจของมนุษย์ ผู้อ่านสามารถสัมผัสความสุขความบันเทิงจากเรื่องราวที่นักเขียนสร้างขึ้นมาได้

วรรณกรรมแบ่งได้หลายประเภท รุ่งฤดี แพลงสร (2548 : 1) กล่าวว่า วรรณกรรมแบ่งตามลักษณะการประพันธ์สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมร้อยแก้วกับวรรณกรรมร้อยกรอง สำหรับวรรณกรรมร้อยแก้วเป็นความเรียงทั่วไป ไม่กำหนดบังคับคำหรือฉันทลักษณ์ การเขียนในลักษณะนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็นบันเทิงคดีกับสารคดี ส่วนร้อยกรองเป็นวรรณกรรมที่การเขียนมีการบังคับรูปแบบด้วยฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เช่น บังคับฉันทลักษณ์ บังคับคำ และแบบแผนการส่งสัมผัสต่าง ๆ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2546 : 1) กล่าวว่า วรรณกรรมแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ บันเทิงคดี สารคดี และตำราความรู้ นอกจากนี้วรรณกรรมยังแบ่งตามคุณค่าที่มุ่งให้กับผู้อ่านได้อีก วิชา กงกะนันทน์ (2523 : 32-34) กล่าวว่า วรรณกรรมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ วรรณกรรมที่ให้ความรู้หรือความคิด เช่น สารคดี รายงาน ตำรา พระราชนิพนธ์พงศาวดาร วรรณกรรมที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน เช่น บทละคร นิทาน นิยาย เรื่องสั้น และวรรณกรรมที่มุ่งผสมผสานความรู้ ความคิด ความบันเทิงเข้าด้วยกัน ผลงานนี้อาจอยู่ในสารคดีประเภทต่าง ๆ

สารคดีเป็นวรรณกรรมร้อยแก้ว มุ่งให้สาระ ข้อเท็จจริง ความรู้และความคิดเห็นเป็นประการสำคัญ ชลอ รอดลอย (2551 : 3-5) อธิบายว่า สารคดีคืองานประพันธ์ร้อยแก้วที่ผู้แต่งมุ่งที่จะเสนอความรู้และความจริงที่เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กันด้วย โดยเขียนเป็นบทความที่มีลักษณะสั้น ๆ พิมพ์ในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543 : 234-243) กล่าวไว้ว่า งานเขียนสารคดีมุ่งให้สาระ ข้อเท็จจริง ความรู้และความคิดเห็นเป็นประการสำคัญ และให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปะการเขียนของผู้แต่งไปพร้อมกันอีกด้วย ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 244) อธิบายว่า สารคดีคือ งานเขียนที่ยึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียนเพื่อมุ่งแสดงความรู้ทรรศนะความคิดเห็นเป็นหลักด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานในการถ่ายทอดต่อการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา

วรรณกรรมประเภทสารคดีมีลักษณะและจุดมุ่งหมายแตกต่างจากวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีและประเภทตำราความรู้ คือ สารคดีที่มุ่งเขียนข้อเท็จจริงและการให้ความรู้เป็นหลัก การให้ความเพลิดเพลินใจเป็นตัวรอง การอ่านสารคดีผู้อ่านจะได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน

วนิดา บำรุงไทย (2545 : 7) ได้กล่าวว่า สารคดีมีลักษณะเด่น 4 ประเด็น คือ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอัตวิสัย ความมีสาระ ความบันเทิง และความไม่ลำสมัย ชลอ รอดลอย (2551 : 5) อธิบายว่า สารคดีที่ดีควรมุ่งเสนอข้อคิดที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเสนออะไรก็ได้ เช่น เรื่องราวของบุคคล เหตุการณ์ หรือสถานที่ที่น่าสนใจ หรืออาจจะเสนอแนวคิดใหม่ ๆ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2547 : 31) กล่าวว่า สารคดีเป็นหนังสือที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้ ความคิดแก่ผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านด้วย สอดคล้องกับ ไพโรธ เลิศพิริยกุลม (2539 : 61) ได้อธิบายว่า สารคดี คือ วรรณกรรมร้อยแก้วที่ผู้เขียนมุ่งที่จะเสนอความรู้และความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ เป็นหลัก และผู้เขียนก็ต้องใช้ศิลปะในการเขียนก่อให้เกิดรสชาติทางภาษา ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และความเพลิดเพลิน

นอกจากนี้ สารคดีก็ยังแบ่งได้หลาย ๆ ประเภทโดยหลักการแบ่งแยกที่ไม่เหมือนกัน มีรูปแบบการเขียนที่เขียนเป็นสารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ สารคดีประกอบวิชาการแขนงต่าง ๆ ธีธัญญา สังขพันธ์ (2553 : 4) กล่าวว่า สารคดีสามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ได้ 3 ประเภท คือ สารคดีประวัติบุคคล สารคดีท่องเที่ยว และสารคดีแนะนำ สอดคล้องกับ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2535 : 15) อธิบายว่า สารคดีแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ตามจุดประสงค์ของการเขียน ตลอดจนเนื้อหา สาระของการเขียนมี สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติและอัตชีวประวัติ สารคดีวิชาการ และบทความ ชลอ รอดลอย (2551 : 48-49) กล่าวว่า เพื่อสะดวกแก่การศึกษาและฝึกปฏิบัติในการเขียนให้ได้ผลดี จึงแบ่งประเภทของสารคดีเป็นสารคดีชีวประวัติและอัตชีวประวัติ สารคดีบทความ สารคดีความเรียง และสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะต่างกับสารคดีประเภทอื่น ๆ คือ เป็นงานที่เขียนจากการท่องเที่ยว นักเขียนจะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ และประสบการณ์การท่องเที่ยวของตน สารคดีท่องเที่ยวเป็นสารคดีที่เล่าเรื่องราวการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเป็นอยู่ของผู้คน และความรู้ที่เป็นคู่มือการเดินทาง เช่น เส้นทางและวิธีการเดินทาง แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่พัก อาหาร เป็นต้น ธวัช ปุณโณทก (2527 : 64-65) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วที่ผู้เขียนเขียนเรื่องราวที่ได้ประสบมาด้วยถ้อยคำที่เป็นศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเพลิดเพลินและได้รับความรู้เรื่องใหม่ ๆ ในดินแดนใหม่ที่ผู้เขียนได้ไปเที่ยวมา เป็นการเสนอประสบการณ์จำลองให้แก่ผู้อ่านในด้านสถานที่ สภาพความเป็นอยู่ของผู้คน ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม การทำมาหากิน หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ เป็นต้น เกศราพร มากจันทร์ (2548 : 36) ได้กล่าวว่า ลักษณะสำคัญประการแรกของสารคดีท่องเที่ยวคือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ต้องเป็นข้อเท็จจริง ถูกต้อง ไม่มีการเสริมแต่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ นักเขียนสารคดีท่องเที่ยวจึงต้องเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ ด้วยตนเอง ไม่ใช่การถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น เพราะประสบการณ์จากการท่องเที่ยวด้วยตนเองเท่านั้นที่จะทำให้ผู้เขียนทราบเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เหล่านั้นอย่างแท้จริง ลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวประการแรกเป็น

ลักษณะที่สำคัญที่สุดของงานเขียนประเภทสารคดีอย่างแท้จริง กล่าวคือ ต้องประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้นเอง

สารคดีท่องเที่ยวอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังที่ สุวัฒน์ เสียมประวัติ (2548 : 107) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สารคดีท่องเที่ยวทั่วไปและสารคดีท่องเที่ยววิชาการ ส่วนสารคดีทั่วไปเป็นสารคดีที่ตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย โดยไม่จำกัดเพศ วัย ตลอดจนพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน ส่วนสารคดีท่องเที่ยววิชาการเป็นศาสตร์หรือเป็นทฤษฎีที่ให้ข้อเท็จจริง เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ และนำมาเขียนให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินไม่เคร่งเครียดเหมือนการอ่านตำราหรืองานวิชาการ ถ้าแบ่งตามพื้นที่สารคดีท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สารคดีท่องเที่ยวในประเทศและสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ (เกศราพร มากจันทร์. 2548 : 35-36)

สารคดีท่องเที่ยวมีเรื่องราวทั้งที่เขียนถึงสถานที่ในประเทศและต่างประเทศ การบันทึกการท่องเที่ยวในรูปของวรรณกรรมมีมานานแล้วตั้งแต่โบราณ ที่เป็นจุดเด่นคือสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศได้ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้เป็นอย่างดีและเป็นสารคดีที่มีผู้นิยมอ่านที่สุด สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543 : 271-273) กล่าวว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่มักสนใจอยากรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ในต่างดินแดนอยู่เสมอ จึงมีงานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศซึ่งมีเนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการบันทึกประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้เขียน หรือเป็นการบันทึกประสบการณ์การพักอยู่ในต่างประเทศชั่วระยะเวลาหนึ่ง และนิยมหยิบแง่มุมของสิ่งที่พบเห็นมาเสนอให้ผู้อ่านตามสภาพที่เป็นความจริง ดังที่ รื่นฤทัย สัจพันธุ์ (2535 : 34) อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยวเป็นสารคดีที่มีผู้นิยมอ่านที่สุดประเภทหนึ่ง อาจเป็นเพราะสอดคล้องกับลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ และนอกจากนั้นผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ความรู้ โดยเฉพาะผู้ไม่มีโอกาสได้เดินทางไปเที่ยวในสถานที่ที่อยากไป จึงเป็นเหมือนประสบการณ์รองและในทำนองเดียวกันหนังสือประเภทนี้จะกระตุ้นสัญชาตญาณการเดินทาง การแสวงสิ่งแปลกใหม่ และเป็นคู่มือให้นักเดินทางที่นิยมหาประสบการณ์ให้แก่ตนเองอย่างดี

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันนี้ยังได้รับความนิยมจากบุคคลมากขึ้นด้วยเหตุผลการเดินทางหลายอย่าง และการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศก็เพิ่มมากขึ้นตามเวลา วิภา อุดมฉันท์และคนอื่น ๆ (2548 : 6-7) อธิบายว่า การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ตั้งแต่ครั้งอดีต มนุษย์เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน บางคนก็ชอบที่จะเดินทางเพื่อครอบครองดินแดนของคนอื่นและแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับตนเอง บางคนก็ชอบที่จะเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ เช่น ไปท่องเที่ยวประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น โดยที่ความสัมพันธ์ไทย-จีนมีมายาวนานทำให้ชาวไทยนิยมไปท่องเที่ยวจีนกันเป็นจำนวนมาก ใน พ.ศ. 2543 พระบรมวงศานุวงศ์ไทยได้เสด็จเยือนจีนเป็นครั้งแรก คนไทยก็เริ่มนิยมเดินทางท่องเที่ยวจีนในท้องถิ่นต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นเพราะ “จีนมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์

เทือกเขาและหุบเขาที่สูงและลึก ทะเลทรายแห้งแล้ง ป่าสน ป่าดงดิบ ที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ เพราะความแตกต่างนี้เองที่เป็นผลให้สภาพดินฟ้าอากาศต่างกันไปด้วย คนจีนในแต่ละท้องถิ่นมีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เหมือนกัน นอกจากนี้วัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่เก่าแก่ ความสวยงามของภูมิประเทศและความอลังการของโบราณสถานแล้ว จีนยังมีเสน่ห์ลึกลับที่เร้าความสงสัยใคร่รู้ และความอยากเดินทางไปค้นหาด้วยตนเอง” มัทรียา ธาทรัพย์ (2547)

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับความนิยมสูงสุดจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกในปัจจุบัน (วรวิทย์ เล็กศิลา. 2550) ดังมีรายงาน “เศรษฐกิจจีน หนึ่งปี หลังเข้า WTO และผลกระทบต่อไทย” (ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาฯ. 2546 : 19) กล่าวว่าประเทศจีนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศใน พ.ศ. 2544 เป็นลำดับที่ 5 ของโลก มีมูลค่า 19,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีนักท่องเที่ยวที่พักรวมเป็นจำนวน 33.2 ล้านครั้ง มีนักท่องเที่ยวจากประเทศไทยได้เข้าไปลงทุนทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท บริษัทนำเที่ยว ภัตตาคาร ธุรกิจร้านค้าปลีก (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคร. 2546 : 152) จึงทำให้คนไทยนิยมเข้าไปท่องเที่ยว ดังที่ปรีวิวัฒน์ จันทร (2552 : คำนำ) กล่าวว่า “เมืองจีนคือแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ที่มีเสน่ห์ชวนให้เข้าไปสัมผัสได้อย่างไม่รู้จบ หลาย ๆ เรื่องราวเมื่อยิ่งสืบค้นก็ยิ่งสนุกท้าทายให้อยากเดินทางต่อ เพื่อเก็บเกี่ยวเรื่องราวเหล่านั้นมาถ่ายทอดเล่าสู่กันฟัง และบางเรื่องก็ยังคงมีความเกี่ยวเนื่องกับสังคมและศิลปวัฒนธรรมของบ้านเราแยกไม่ออกอีกด้วย”

มีสารคดีท่องเที่ยวมากมายที่เขียนถึงการเดินทางท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังเช่น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวม 20 ครั้ง และมีพระราชนิพนธ์ในช่วง พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2548 จำนวนถึง 10 เรื่อง นอกจากนี้ ยังมีนักเขียนคนอื่น ๆ อีกจำนวนมาก เช่น ดวงใจ เขียนสารคดีเรื่อง “จีน หลายมิติ” (พ.ศ. 2545) วิรัช สิมทองกุล เขียนเรื่อง “รอยเท้าบรรอยทราย” (พ.ศ. 2549) เรวัต อริยกุลชัย เขียนเรื่อง “ถนนหมื่นลี้” (พ.ศ. 2551) สุเมธ แสงนันทนวล เขียนเรื่อง “ยิ้มจีน” (พ.ศ. 2551) ฯลฯ ตัวอย่างสารคดีท่องเที่ยวดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวระหว่างคนไทยและคนจีนที่มีสายสัมพันธ์แนบแน่นยาวนาน (สมพร ภาวิจิตร. 2551)

นอกจากสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้เขียนเดินทางไปต่าง ๆ ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว ยังมีหลายเรื่องทีกล่าวถึงการเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม ดังที่ รัช ธรรมิสรา (2545 : 5-6) ได้กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม คือ สารคดีสำรวจหาอดีตอันรุ่งโรจน์ของเส้นทางการค้าที่เก่าแก่ที่สุดในโลก เน้นให้เห็นศิลปวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของบรรพชนจีนที่ผ่านกาลเวลายาวนานนับพันปีผสมผสานกับวัฒนธรรมต่างชาติ พร้อมตำนานและเรื่องเล่าในอดีตของจีน ทำให้เรามองภาพวิวัฒนาการของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของจีนได้อย่างชัด จึงกล่าวได้ว่าสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการเดินทางบนเส้นทางสายไหมความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์

ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบประเพณี รวมทั้งรายละเอียดการเดินทาง ขณะเดียวกันก็ให้ความบันเทิงและแง่คิดต่อผู้อ่านอีกด้วย

การเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวไทยอย่างมาก เพราะเส้นทางสายไหมมีประวัติยาวนานและทิวทัศน์ที่สวยงาม เป็นเส้นทางการค้าเก่าแก่ที่เชื่อมโยงโลก ตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน จากสุดแดนตะวันออกประเทศจีนสู่ขอบประตูดุโรปที่ประเทศตุรกี ด้วยระยะทางยาวไกลกว่า 7,000 กิโลเมตร สาเหตุสำคัญอีกหนึ่งอย่างเพราะว่าเส้นทางสายไหมไม่เพียงแต่เป็นเส้นทางการค้า ยังได้แลกเปลี่ยนความมั่งคั่งระหว่างสองฝั่งโลกได้นำวัฒนธรรมที่แตกต่าง มาผสมผสานกัน มีนักเขียนหลายคนได้อธิบายเหตุผลการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม เพราะ ความสำคัญความยิ่งใหญ่ของเส้นทางสายไหม และเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจระหว่างการเดินทาง ท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ดังเช่น รัช ธรรมิสรา (2545 : 1) อธิบายว่า เส้นทางสายไหมไม่เพียงเป็น เส้นทางเชื่อมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก ยังเป็นเส้นทางเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนหลายชาติ ศาสนา จึงเต็มไปด้วยเรื่องราวมากมาย

เอกปวิณ นิลรัตน์ (2556 : 3) ได้กล่าวว่า เส้นทางสายไหมไม่เพียงแต่แลกเปลี่ยนความมั่งคั่ง ระหว่างสองฝั่งโลก แต่ยังสามารถนำวัฒนธรรมที่แตกต่างมาผสมผสานกัน และเหลือหลักฐานของการรอน แรมเอาไว้ตามรายทาง ดังนั้น จึงมีนักท่องเที่ยวตามรอยเส้นทางสายไหมเพิ่มมากขึ้น เอกปวิณ นิลรัตน์ (2556 : 3) ยังกล่าวถึงการเดินทางบนเส้นทางสายไหมในดินแดนที่ห่างไกลทางตะวันตกของแผ่นดิน จีนว่า การเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ประสบการณ์การท่องเที่ยวใหม่กับผู้อารยธรรมโบราณ ได้เห็นกองทัพนักรบดินเผา ได้สัมผัสกับมนุษย์เสน่ห์เมืองพุทธบนชายขอบที่ราบสูงทิเบต ได้ไต่ความสูง บนสุดปลายกำแพงเมืองจีน ชมร่องรอยความเจริญของพุทธศาสนาในอดีต ผ่อนคลายในเมืองกลาง ทะเลทรายอันอุดมสมบูรณ์พักในกระท่อมของชนเผ่าที่อิงริมทะเลสาบแสนสวย นอนใต้แสงดาว เฉกเช่นเดียวกับกองคาราวานบนเส้นทางสายไหมในอดีต สิ้นสุดการเดินทางการค้าโบราณที่หลอมรวม วัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมตะวันตก เก็บเกี่ยวประสบการณ์เดินทางแห่งความทรงจำครั้งหนึ่งในชีวิต

ความนิยมการท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมของคนไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อรัฐบาลจีนได้ รื้อฟื้นการพัฒนาแนวทางเส้นทางสายไหม ดังที่รัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมประเทศไทยเปิดเผย ว่า จากการเข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมระดับรัฐมนตรีวัฒนธรรม ในหัวข้อ “การยืนหยัดเพื่อสันติภาพและ ความร่วมมือในการจัดตั้งกลไกใหม่ทางด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศตามแนวเส้นทางสายไหม” ณ เมืองคุนหวง มณฑลกานซู สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศไทยได้นำเสนอต่อที่ประชุมเกี่ยวกับความ เชื่อมโยงของเส้นทางสายไหมของประเศจีนกับประเทศไทยที่มีความสำคัญของเส้นทางสายไหมซึ่ง เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ในการค้าขายสินค้า การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมและประเพณี สองประเทศจะได้พัฒนาความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างไทยจีน รวมถึง การเสริมสร้างภาพลักษณ์ การนำมิติศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สร้างสัมพันธ์ไมตรี สร้างความ

เชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นความเชื่อมโยงและพัฒนาความร่วมมือในการที่ประเทศไทยพร้อมเป็นประตูในการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ สู่ประชาคมอาเซียน นับได้ว่าเป็นการเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างนานาชาติ ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เสริมสร้างภาพลักษณ์ และเกียรติภูมิของไทยในเวทีโลก เพื่อนำความเป็นไทยสู่สากล (ยกระดับความร่วมมือด้านวัฒนธรรมประเทศบนเส้นทางสายไหม 85 ประเทศ. 2559 : ออนไลน์)

ในด้านประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดนโยบาย One Belt One Road หรือนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางถือเป็นหนึ่งนโยบายสำคัญของการพัฒนาประเทศจีนภายใต้การบริหารของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง นายกรัฐมนตรีประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หลี่ เค่อ เฉียงกล่าวว่านโยบาย One Belt One Road ได้รับแนวคิดจากการพัฒนาเส้นทางการค้าอันเก่าแก่ของจีนที่ชื่อว่า “เส้นทางสายไหม (Silk Road)” ซึ่งถือว่าเป็นเส้นทางการค้าและจุดผสมวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งของจีน รัฐบาลจีนได้ขับเคลื่อนความริเริ่มผ่าน 3 แผนงาน คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศ การจัดสรรแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย และกองทุนเส้นทางสายไหม และการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์อีกประการที่สำคัญ คือ การเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับประชาชน โดยกระชับความร่วมมือด้านการศึกษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน อาทิ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนนักศึกษา ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และการร่วมทำวิจัยและประชุมวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนนี้จะสร้างโอกาสในการพัฒนาทางการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างกันขยายตัวมากขึ้น โดยจะทำให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประชุมสัมมนา การศึกษาและอบรมในต่างประเทศ การเดินทางไปศึกษาดูงาน เป็นต้น (โอกาสและอุปสรรคสำหรับเอเชีย. 2558 : ออนไลน์)

ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมและการตีพิมพ์หนังสือสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่ให้ข้อมูลความรู้และวัฒนธรรมบนเส้นทางการค้าเก่าแก่ในสมัยโบราณหลายด้าน ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาวชาวจีนที่ศึกษาในสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่นอกจากจะสะท้อนถึงมิตรไมตรีระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยการเดินทางท่องเที่ยวแล้วยังถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหมที่ผู้เขียนได้เขียนถ่ายทอดในเนื้อหาสารคดี เป็นคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่ควรศึกษาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม มีวัตถุประสงค์สองข้อ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย 2 ด้าน คือ แนวคิดด้านเนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวและแนวคิดคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว ดังนี้

1. แนวคิดด้านเนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยว

เนื้อหาเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของสารคดีท่องเที่ยว เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนมีประสบการณ์จากการท่องเที่ยวด้วยตนเอง นำมาเขียนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว พฤติกรรมของบุคคลที่มีตัวตนจริง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ข้อเท็จจริงเหล่านี้เขียนเล่าไว้เพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวจึงประกอบด้วยความรู้ที่เกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมของสังคมที่ได้พบเห็น เช่น การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ภาษา ศิลปะพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน โบราณสถาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เอกลักษณ์พิเศษ เป็นต้น (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2522 : 100)

2. แนวคิดด้านคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวมีคุณค่าเช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ คือมีคุณค่าสองประการ คือคุณค่าทางสติปัญญาหรือความรู้ความคิด และคุณค่าทางความบันเทิง คุณค่าด้านความรู้ได้แก่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม หรือชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และธรรมชาติ นอกจากนี้แล้ว สารคดีท่องเที่ยวมีคุณค่าในด้านสติปัญญาหรือความรู้ ความคิด ซึ่งก็คือเนื้อหาที่ผู้เขียนสอดแทรกไว้ในเนื้อเรื่องทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง คติข้อคิดในการดำเนินชีวิต ให้ความคิดสร้างสรรค์และความรู้สึกผิดชอบชั่วดีโดยไม่ปรากฏเด่นชัดเหมือนตำราวิชาการ ผู้อ่านจะได้รับความรู้พร้อมความเพลิดเพลินใจจากการอ่านสารคดีท่องเที่ยว (นภลัย สุวรรณธาดา. 2525 : 25-33)

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

สารคดีท่องเที่ยวที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวน 6 เล่ม ผู้เขียนได้เดินทางไปเที่ยวบนเส้นทางสายไหมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วง พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 มีรายชื่อหนังสือ ผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 หนังสือการวิเคราะห์

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง/แปล	ปีที่ตีพิมพ์ล่าสุด
1	ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม	ปรีวัฒน์ จันทร	2546
2	เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง	ปรีวัฒน์ จันทร	2552
3	บนเส้นทางสายไหม	วิภา รุธิรพงษ์	2552
4	ทางสายไหม	พวงนิล คำปงส์	2555
5	แพรไหมบนเส้นทางสายผ้า	เอกปวิณ นิลรัตน์	2556
6	ตะลุยกเส้นทางสายไหม	วีรศักดิ์ เทียนธนะวัฒน์	2558

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สารคดีท่องเที่ยว หมายถึง งานเขียนรูปแบบสารคดีที่เขียนจากประสบการณ์และทรรศนะของผู้เขียนที่เดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม ผู้เขียนได้บอกเล่าสถานที่ท่องเที่ยว วิธีการการเดินทาง ที่พักระหว่างการเดินทาง ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบประเพณีของผู้คนท้องถิ่น ฯลฯ

2. เส้นทางสายไหม หมายถึง เส้นทางทางบกที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมระหว่างโลกตะวันตกและตะวันออกผ่านเวลาหลายสมัยสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมผ่านภูมิภาคของทวีปเอเชียที่เชื่อมตะวันตกและตะวันออกโดยการเชื่อมโยงพ่อค้าวานิช ผู้แสวงบุญ นักบวช ทหาร ขนเร่ร่อนและผู้อาศัยในเมืองจากจีนและอินเดียไปยังสู่ประเทศอิตาลีตั้งแต่สมัยโบราณ

3. เนื้อหาของสารคดี หมายถึง เรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทาง เป็นความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่บันทึกไว้ในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่เป็นความรู้ที่แท้จริง ซึ่งรวมถึงความคิดเห็นของผู้เขียนอีกด้วย

4. คุณค่าของสารคดี หมายถึง สิ่งที่ดีที่สารคดีให้แก่ผู้อ่านและสังคม โดยสะท้อนถึงความเป็นจริงของมนุษย์และสังคม ให้ทั้งสาระความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ให้ความบันเทิง และเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้อ่านเกิดแนวคิดใหม่ในการดำเนินชีวิตหรือด้านอื่น ๆ และยังได้รับความเพลิดเพลินด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดี ท่องเที่ยว
3. สำนวณสารคดีเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม
4. ศึกษาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558
5. คัดเลือกสารคดีที่เป็นสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม จำนวน 6 เรื่องเพื่อนำมาวิจัย
6. วิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558
7. วิเคราะห์คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2558
8. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจเนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวที่ให้สาระความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหมและข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม
2. ทำให้เข้าใจคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในด้านการให้ความรู้ เป็นคุณค่าทางสติปัญญา คติความคิดและความเพลิดเพลินใจ
3. ทำให้ได้แนวทางในการศึกษาสาระเชิงวิชาการและความรู้ในด้านต่าง ๆ ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546–2558 มีดังนี้

- 2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.1.1 วรรณกรรมสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.1.2 อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อวรรณกรรม
- 2.2 ความรู้เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.2.1 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.2.2 ลักษณะของสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.2.3 ประเภทของสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.2.4 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.2.5 คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว
- 2.3 ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม
 - 2.3.1 ประวัติความเป็นมาของเส้นทางสายไหม
 - 2.3.2 เส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์ต่าง ๆ
 - 2.3.3 เส้นทางของเส้นทางสายไหม
 - 2.3.4 ความสำคัญของเส้นทางสายไหม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว
 - 2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
 - 2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมและวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมมีความใกล้ชิดมาก การศึกษาสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง จึงเปรียบเสมือนเป็นการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม ผู้เขียนได้พบเห็นและบันทึกไว้ในวรรณกรรมประเภทสารคดีท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดดังต่อไปนี้

2.1.1 วรรณกรรมสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม

รัฐจวน อินทรกำแหง (2515 : 28-33) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ศิลปะ วรรณกรรม และสังคมมีความสัมพันธ์กัน โดยวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม สะท้อนชีวิตมนุษย์ในสังคม

วรรณกรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ล่องลอยอยู่กลางเวหา แต่เป็นสิ่งที่ต้องสัมผัสกับชีวิต สะท้อนชีวิต และสรุปบทเรียนให้กับชีวิตที่มีส่วนหนุนช่วยเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดียิ่งขึ้นของชีวิตมนุษย์ วรรณกรรมจึงสะท้อนให้เห็นถึงสังคมตามความเป็นจริง แสดงออกตามความเป็นจริง และบันทึกความเป็นจริง

สมพร มั่นตะสูตร (2524 : คำนำ) กล่าวว่า วรรณกรรมสะท้อนภาพชีวิตและสังคมจริง เพราะในวรรณกรรมล้วนแต่ชี้ให้เห็นความเป็นไปต่าง ๆ ของคนในสังคมในแต่ละยุคที่นักเขียนได้สร้างสรรค์งานเขียนของตนไว้ให้ปรากฏ การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะได้ศึกษาสภาพชีวิตและสังคม ทั้งที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารและประวัติศาสตร์ และอาจจะมีบางแง่มุมที่ปรากฏอยู่เฉพาะในวรรณกรรม ความรู้ที่ได้ศึกษาจากวรรณกรรมผสมผสานกับความรู้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของสภาพสังคมและวัฒนธรรมดียิ่งขึ้น

ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5) กล่าวว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกรักนึกคิดของผู้เขียน

อิงอร สุพันธ์วิช (2547 : คำนำ) อธิบายว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกัน หลายลักษณะ คือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้รู้ว่าเกิดสิ่งใด ๆ ขึ้นในสังคมขณะนั้น ในขณะที่สังคมอาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้ และวรรณกรรมก็อาจส่งอิทธิพลต่อสังคมได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่แล้ว วรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้ดี

สรุปได้ว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก จึงกล่าวได้ว่า เพราะผู้เขียนวรรณกรรมมีความใกล้ชิดกับมนุษย์ และได้ถ่ายทอดประสบการณ์หรือความรู้สึกของตนผ่านเนื้อหา โดยบ่งบอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือความเป็นอยู่ของคนในสังคมในสมัยนั้น ๆ นอกจากนี้ ลักษณะสังคมและความเจริญของสังคมก็ย่อมมีผลกระทบต่อรูปแบบวรรณกรรมและการสร้างสรรค์ ความเจริญของวรรณกรรมเช่นกัน

2.1.2 อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อวรรณกรรม

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งครอบคลุมชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ ดังมีเอกสารที่กล่าวไว้ต่อไปนี้

ธานีวัฒน์ บุญโต (2542 : ง) กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม หรือนักเขียนในฐานะแหล่งรวมชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งนักเขียนนำไปเป็นวัตถุดิบในการเขียน งานเขียนจึงมีลักษณะเนื้อหา รูปแบบขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญทางสังคม คนในสังคมประสงค์จะอ่านเรื่องราวประเภทใด ผู้เขียนก็ต้องสร้างงานนั้นเพื่อตอบสนองผู้อ่าน อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมนั้นมีทั้งภายในและภายนอก ทั้งเรื่องของการแต่งกาย พฤติกรรม

ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่มีต่อแนวความคิดของนักเขียน จึงพบว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย สังคมเปลี่ยนไปอย่างไรวรรณกรรมก็เปลี่ยนไปสอดคล้องกับสังคมนั้นด้วย แสดงให้เห็นว่าสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม สังคมมีส่วนกระตุ้นหรือบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้วรรณกรรมมีลักษณะในทิศทางที่สังคมกำหนด และวรรณกรรมจะมีคุณค่าหรือสาระล้วนสะท้อนถึงอิทธิพลของสังคมที่แฝงเร้นอยู่ทั้งนั้น

พิชัย ศรีภูไท (2542 : 105) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมาก มนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณกรรมและได้บันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเอาไว้ ดังนั้น เราจึงดูวรรณกรรมได้จากสังคม ในทำนองเดียวกันก็ดูสังคมได้จากวรรณกรรม นอกจากนี้ วรรณกรรมและสังคมยังมีบทบาทและอิทธิพลต่อกันและกันอีกด้วย วรรณกรรมมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคมโดยแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ

สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538 : 9) กล่าวว่า วรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมก็ดี ย่อมจะมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม และแสดงออกในบางส่วนของวรรณกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นงานที่อยู่ใต้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมและเนื้อหาของวรรณกรรมย่อมผูกพันอยู่กับสังคม เป็นปัจจัยที่เอื้อแก่กันและกัน

สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538 : 9) กล่าวว่าวรรณกรรมผูกพันอยู่กับสังคม และวรรณกรรมทำหน้าที่ในการสื่อสารทางสังคม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือเปลี่ยนแปลงในด้านของการสื่อสารทางสังคมก็ดี ย่อมจะมีผลกระทบต่อวรรณกรรม และอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมได้ด้วย วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม และแสดงออกในบางส่วนของวรรณกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นงานที่อยู่ใต้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมและเนื้อหาของวรรณกรรมย่อมผูกพันอยู่กับสังคม เป็นปัจจัยที่เอื้อแก่กันและกัน

เบญจมาศ พลอินทร์ (2525 : 21-87) กล่าวว่า วรรณกรรมนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นสมบัติร่วมของทุกยุคทุกสมัยทุกถิ่นและทั้งมีส่วนผูกพันกับยุคใดยุคหนึ่งหรือเหตุการณ์ใช้สื่อความหมายก็เป็นสมบัติเฉพาะของถิ่นหนึ่งหรือกาลเวลาที่เกิดวรรณกรรมเรื่องนั้น การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาสังคมที่ให้แนวคิดว่า วรรณกรรมสัมพันธ์กับสังคมในลักษณะต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. วรรณกรรมรับใช้สังคม โดยการรับบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ออกเผยแพร่
2. วรรณกรรมเป็นสิ่งเผยแพร่แนวความคิดและแนวความคิดนั้นก็มาจากสังคม
3. วรรณกรรมแสดงถึงความเชื่อทางสังคม ความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาที่มาจากสังคม
4. วรรณกรรมบอกถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมในรูปแบบใหม่ ๆ เพราะผู้แต่งอดไม่ได้ที่จะเก็บความเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนั้นบันทึกลงในวรรณกรรม ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทางใด

สมพร มั่นตะสูตร (2524 : คำนำ) กล่าวว่า ความรู้ที่ได้ศึกษาจากวรรณกรรมผสมผสานกับความรู้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของสภาพสังคมและวัฒนธรรมดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมมี 4 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ชีวิตและสังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม และวรรณกรรมมีส่วนพัฒนาแนวทางของสังคมในบางระดับ
2. วรรณกรรมเป็นกระจกส่องภาพของสังคมในแต่ละยุค และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มองเห็นชีวิตในบางแง่มุมที่ประวัติศาสตร์มิได้บันทึกไว้ เช่น ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในช่วงที่มีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ในเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือเกร็ดความรู้บางอย่างที่ปรากฏในเรื่อง
3. บทบาทของวรรณคดีหรือวรรณกรรมในแง่ที่มีอิทธิพลต่อสังคมทั้งบวกและลบนั้น หมายถึงว่าผู้สร้างผลงานวรรณกรรมมีเป้าหมายในการสร้างวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมระบบสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง เช่น ไตรภูมิพระร่วง ถูกสร้างขึ้นเพื่อผลทางการปกครอง สุภาสิตพระร่วงก็ทำนองเดียวกัน หรือแม้แต่สุภาสิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ก็สร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นคติในการปฏิบัติตนของกุลสตรีไทย นับเป็นการสร้างสรรค์สังคมระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน อาจมองวรรณกรรมบางเรื่องที่ทำลายสังคม แม้ว่าผู้สร้างวรรณกรรมจะไม่ได้ตั้งใจ
4. สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียนในฐานะที่เป็นแหล่งรวมชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งนักเขียนย่อมจะนำไปเป็นวัตถุดิบในการเขียน เสนอ และงานเขียนจะมีลักษณะเนื้อหา และรูปแบบอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญทางสังคม ผู้เขียนก็ต้องสร้างงานนั้นเพื่อสนองความปรารถนาของผู้อ่านอยู่เสมอ อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมนั้นมีทั้งภายในและภายนอก นั่นคือเรื่องของรูปธรรม เช่น การแต่งกาย พฤติกรรมต่าง ๆ และอิทธิพลภายใน นั่นคือความรู้สึกของคนในสังคมที่มีต่อแนวความคิดของนักเขียน

สรุปได้ว่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการเขียนวรรณกรรม ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลต่อสารคดีท่องเที่ยว โดยผู้เขียนได้ใช้ศิลปะภาษาและกลวิธีเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเห็นในการเดินทางท่องเที่ยว และเป็นประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจากการไปท่องเที่ยวในสังคมและแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น และนำมาถ่ายทอดในสารคดีท่องเที่ยว

2.2 ความรู้เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนเล่าเรื่องราวที่ผู้เขียนไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ นักวิชาการได้อธิบายความรู้ของสารคดีท่องเที่ยวรวมทั้งความหมาย ลักษณะ ประเภท และคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว ดังนี้

2.2.1 ความหมายของสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ซึ่งผู้เขียนได้บันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นในขณะการเดินทางท่องเที่ยว ประกอบกับข้อคิดเห็นและเกร็ดความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของสถานที่ ความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี มีความหมายดังนี้

จิตรลดา สุวัตติกุล (2526 : 75) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยว คือ การเขียนบันทึกเรื่องราวจากสิ่งที่คุณเขียนได้พบเห็นขณะเดินทางท่องเที่ยว ประกอบกับข้อคิดเห็น และเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ

ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542 : 204) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยว คืองานเขียนร้อยแก้วที่ผู้เขียนบันทึกเรื่องราวจากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นขณะเดินทางท่องเที่ยว

ชลอ รอดลอย (2544 : 50) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยว หมายถึง งานเขียนประเภทร้อยแก้วที่มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้แต่ง โดยมีลีลาการเขียนที่ประกอบไปด้วยศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินไปพร้อมกับได้รับความรู้ด้วย

สุจิตรา ช้างอยู่ (2546 : 10) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยว คือ งานเขียนที่บันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการท่องเที่ยว มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของสถานที่ ความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเป็นวรรณกรรมที่ผู้เขียนได้เล่าเรื่องราวจากการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ เป็นความรู้ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งเกร็ดความรู้เกี่ยวกับสถานที่และตัวละครของผู้เขียน ให้ทั้งข้อเท็จจริงและความบันเทิงใจ

2.2.2 ลักษณะสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเป็นสารคดีที่เล่าเรื่องราวการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรมรวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยที่เป็นคู่มือนักท่องเที่ยว เช่น การเดินทาง ที่พัก อาหาร สถานที่สำคัญ เป็นต้น ลักษณะเนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวมีคำอธิบายไว้ดังนี้

рінฤทัย สัจจพันธุ์ (2547 : 34-47) กล่าวถึงลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวว่ามี 4 ด้าน ดังนี้

1. มีข้อมูลถูกต้องแท้จริง นักเขียนสารคดีท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่นั้นด้วยตนเอง ไม่ใช่ฝันเอาหรือถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น โลกปัจจุบันแคบลงมากเนื่องจากการคมนาคมติดต่อกันสะดวกขึ้น สถานที่แห่งหนึ่งที่มาเขียนสารคดีอาจจะเป็นสถานที่ที่ผู้อ่านจำนวนมากเคยเดินทางมาแล้ว และสถานที่แห่งเดียวกันก็อาจจะมีผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวหลายเล่มก็ได้ จึงมีสารคดีหลายแนวที่เป็นโอกาสดีของผู้อ่านที่จะได้อ่านเปรียบเทียบหลายเล่มในด้านข้อเท็จจริงและรู้จักเมืองจีนได้หลายแง่มุมจากทรรศนะของผู้เขียนต่าง ๆ กัน

2. ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรม รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยที่เป็นคู่มือนักเดินทางอย่างอื่น ๆ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายการเดินทาง สถานที่สำคัญ ฯลฯ ภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสารคดีท่องเที่ยว ยิ่งมีมากและเป็นภาพที่สวยงามจะจูงใจผู้อ่านมากขึ้น และทำให้นักท่องเที่ยวมีคุณค่า

3. แทรกเกร็ด ตำนาน นิทาน ข้อขำขัน เกี่ยวกับสถานที่นั้นเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน รวมทั้งให้ความรู้และความบันเทิงไปพร้อมกันด้วย เกร็ดต่าง ๆ นี้คือ “เสน่ห์” ของสารคดีท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรสชาติในการอ่านเพิ่มขึ้น

4. ให้อรรถกถาและแสดงทรรศนะส่วนตัวต่อสิ่งที่พบเห็น

จิตรลดา สุวัตถิกุล (2526 : 75-76) อธิบายลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวซึ่งเป็นงานเขียนที่แสดงถึงอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อผู้เขียนเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่าเนื้อหาของสารคดีมีลักษณะดังนี้

1. มีข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอน ผู้เขียนเสนอข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริง ซึ่งได้จากประสบการณ์ตรงและการศึกษาค้นคว้า หรือการสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้มีความรู้

2. ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์และข้อแตกต่างของสภาพภูมิอากาศในแต่ละฤดู บอกเส้นทางการเดินทาง การเตรียมตัวในการเดินทาง ค่าใช้จ่าย ที่พัก อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

3. เขียนแทรกเกร็ดความรู้ ความเชื่อ โดยวางตัวเป็นกลาง หากจะแสดงข้อคิดเห็นใด ๆ ในสารคดีนั้นก็ไม่ต้องเขียนด้วยอคติใด ๆ

เสริมแสง พันธุมสุต (2536 : 711-714) ได้กล่าวว่า การเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาสาระ ซึ่งไม่ว่าเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ ตัวบุคคล หรือสถานที่ ต้องเป็นข้อเท็จจริงทั้งสิ้น จะเสริมแต่งทำให้ความเป็นจริงบิดเบือนไปไม่ได้ และการแสดงความจริงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงการให้ข้อมูลในลักษณะการบอกเล่าธรรมดาว่ามีอะไรเกิดขึ้น หากแต่เป็นการเสนอข้อมูลที่ผู้เขียนได้ศึกษา สังเกต สำนวณ หรือวิเคราะห์ตีความเป็นอย่างดีแล้ว การเล่าข้อเท็จจริงจึงเป็นการให้รายละเอียด และความกระจ่างชัดในเหตุและผลพร้อมทั้งเสนอทัศนะและความคิดเห็นประกอบอีกด้วย

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2522 : 100) ได้กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวควรประกอบด้วยความรู้และความเพลิดเพลิน ความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของสถานที่ ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของสังคมเหล่านั้น เช่น การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ภาษาที่ใช้ศิลปะพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน โบราณสถาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เอกลักษณะพิเศษ เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้กล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับวิธีการเดินทาง ที่พักรวม ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนสิ่งที่ต้องตระเตรียมรวมทั้งการที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ ได้

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะเนื้อหาที่เป็นข้อมูลความรู้แท้จริงที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความเชื่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันได้สะท้อนความเชื่อ และวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ โดยสอดแทรกเกร็ดความรู้เพิ่มเข้าไปให้น่าสนใจและมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น

2.2.3 ประเภทของสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวสามารถจัดแบ่งตามหลักเกณฑ์ที่หลากหลาย โดยอาจแบ่งตามวิธีการเล่า เนื้อหา รูปแบบ วัตถุประสงค์ และพื้นที่ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สุวิวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2548 : 107) กล่าวว่า นักเขียนได้เขียนสารคดีสร้างสรรค์ไว้มากมาย แต่ละเล่มก็มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน มีรูปแบบการเขียนที่หลากหลาย สามารถแบ่งอย่างกว้างเป็น 2 ประเภท คือ สารคดีทั่วไปและสารคดีวิชาการ สารคดีทั่วไปเป็นสารคดีที่ตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย โดยไม่จำกัดเพศ และวัย ตลอดจนพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน อีกทั้งยังมีเนื้อหาหลากหลาย อาทิ สารคดีแนวประวัติ สารคดีแนวพุทธปัญญา สารคดีท่องเที่ยว และสารคดีแนะนำ ส่วนสารคดีวิชาการเป็นศาสตร์หรือเป็นทฤษฎีที่ให้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ และนำมาเขียนให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินไม่เคร่งเครียดเหมือนการอ่านตำราหรืองานวิชาการ

จิตรลดา สุวัตติกุล (2526 : 75) ได้อธิบายการแบ่งประเภทสารคดีท่องเที่ยว ดังนี้

1. สารคดีท่องเที่ยวประเภทที่เขียนแบบเล่าไปเรื่อย ๆ มักจะเขียนคล้ายบันทึกประจำวัน หรือเล่าไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ

2. สารคดีท่องเที่ยวประเภทที่เขียนเป็นเชิงเปรียบเทียบ คือ เป็นการเล่าสลับกับการเปรียบเทียบให้เห็นข้อดีข้อด้อยของสิ่งที่พบเห็นกับสิ่งที่ผู้อ่านมีพื้นความรู้อยู่

ปรีญา หิรัญประดิษฐ์ (2526 : 1077-1078) ได้แบ่งสารคดีท่องเที่ยวไว้ 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทประวัติและบรรณานุกรม
2. ประเภทแผนที่และคู่มือการท่องเที่ยว
3. ประเภทบรรยายเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในเชิงภูมิศาสตร์

4. ประเภทบรรยายถึงประสบการณ์และการสังเกตของผู้แต่งขณะมาท่องเที่ยว

ดุนยา วงศ์ธนชัย (2542 : 205) แบ่งประเภทสารคดีท่องเที่ยวตามพื้นที่ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ท่องเที่ยวในประเทศ คือ สารคดีท่องเที่ยวที่ผู้เขียนได้เดินทางจริงได้ตนเอง และได้สัมผัสวิถีชีวิตในท้องถิ่นนั้นจริง ๆ ผู้เขียนอาจจะกล่าวถึงสถานที่เพียงแหล่งเดียว หรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ หรืออาจจะกล่าวถึงจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนที่น่าสนใจให้ข้อมูลที่มีแง่มุมและทัศนียภาพที่แปลกใหม่

2. ท่องเที่ยวในทวีปเอเชีย ก็คืองานเขียนสารคดีท่องเที่ยวในแหล่งต่าง ๆ ของภูมิภาคในทวีปเอเชีย อาจจะเขียนเจาะจงประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกล่าวถึงทัศนียภาพที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักนัก แต่มีความโดดเด่นแปลกตาเพื่อดึงดูดใจของผู้อ่าน

3. ท่องเที่ยวนอกทวีปเอเชีย ก็คืองานเขียนสารคดีท่องเที่ยวในแหล่งต่าง ๆ ที่อยู่นอกทวีปเอเชีย ได้แก่ ทวีปยุโรป ทวีปออสเตรเลีย และทวีปอเมริกา

สรุปได้ว่าสารคดีท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามการเขียน ลักษณะเนื้อหา และพื้นที่หรือสถานที่ที่ผู้เขียนได้เดินทางไปท่องเที่ยว

2.2.4 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวมุ่งให้ข้อมูล ความรู้ที่แท้จริงโดยใช้สำนวนโวหารชวนอ่านและแทรกตำนาน นิทาน ข้อขำขัน เกี่ยวกับสถานที่นั้นให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานความเพลิดเพลิน ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนแตกต่างกัน ดังนี้

ชลอ รอดลอย (2551 : 88-89) กล่าวว่า กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนต้องเขียนข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงและน่าสนใจ ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวจึงต้องเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่นั้นด้วยตนเอง ไม่ใช่หนีคนเฝ้า หรือถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น พยายามเขียนให้ผู้อื่นได้รับความรู้มากที่สุด ในเวลาน้อยที่สุด

2. ผู้เขียนต้องพยายามให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นอย่างสมบูรณ์เท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรม รวมถึงรายละเอียดปลีกย่อยที่เป็นคู่มือให้นักเดินทางอย่างอื่น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สถานที่สำคัญ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ฯลฯ

3. ผู้เขียนควรใช้ศิลปะในการเล่าให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน ไม่นักสมองจนเกินไป และอีกอย่างภาพประกอบก็เป็นส่วนสำคัญสำหรับสารคดีท่องเที่ยว ยิ่งมีมากและเป็นภาพที่สวยงามจะช่วยให้ผู้อ่านมากขึ้น และทำให้หนังสือมีคุณค่า

4. ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวที่ดีควรแทรกเกร็ด ตำนาน นิทาน ข้อขำขัน เกี่ยวกับสถานที่นั้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน รวมทั้งให้ความรู้และความบันเทิงไปพร้อมกันด้วย เกร็ดต่าง ๆ นี้คือ “เสน่ห์” อย่างหนึ่งของสารคดีท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรสชาติในการอ่านเพิ่มมากขึ้น

5. ผู้เขียนควรให้ข้อสังเกตและแสดงทัศนะส่วนตนต่อสิ่งที่พบเห็น ตลอดจนทัศนคติเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งที่พบเห็นในบ้านเกิดเมืองนอนหรือสถานที่อื่น ๆ ด้วย แต่ทัศนคติของผู้เขียนเป็นสิ่งที่ผู้อ่านต้องระวัง อย่าด่วนสรุปอันใดง่าย ๆ ข้อมูลทั้งปวงควรได้มาจากการเห็น และประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่ควรเก็บเอามาจากคำบอกเล่าของนักท่องเที่ยวอื่นอีกทีหนึ่ง

มาลี บุญศิริพันธ์ (2550 : 158-160) กล่าวว่า ภาษาสารคดีในนิตยสารมีทุกระดับ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เขียน สารคดีบางเรื่องต้องการนำเสนอเรื่องราววิชาการก็ใช้ภาษาแบบเป็นทางการ บางเรื่องต้องการนำเสนอเรื่องราวที่เพลิดเพลินบันเทิงใจ โดยเฉพาะสารคดีท่องเที่ยว การใช้ภาษาก็จะเป็นระดับกึ่งทางการ หรืออาจใช้ภาษาสนทนากับผู้อ่านเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2537 : 275) กล่าวว่า การใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยเสริมให้สารคดีท่องเที่ยวน่าอ่าน การใช้ภาษาที่ดีจะให้ทั้งความเข้าใจเนื้อเรื่องและได้ความเพลิดเพลินประกอบกัน การพิจารณาการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยว จึงใช้เกณฑ์เดียวกันกับการพิจารณาสำนวนภาษาในบทความ คือ ควรมีลักษณะชัดเจน แจ่มแจ้ง กระชับรัดกุม และสละสลวย ชวนให้อยากติดตาม

สนิท ตั้งทวี (2529 : 147) กล่าวว่า ผู้เขียนต้องมีกลวิธีการเขียนที่น่าอ่านและให้มีความเป็นกันเองกับผู้อ่านเหมือนสนทนา การใช้ภาษาไม่ควรจะให้เป็นภาษาวิชาการมากนัก การเขียนแนะนำนั้นควรจะได้บอกสิ่งต่าง ๆ เช่น วิธีการเดินทาง ระยะทางในการเดินทาง สิ่งที่ต้องเตรียมไปด้วยสถานที่พัก และสิ่งที่น่าจะไปชม เป็นต้น

สรุปได้ว่า กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวผู้เขียนใช้การเขียนเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ที่แท้จริง และข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก อาหารการกิน ค่าใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น ขณะเดียวกันต้องใช้ศิลปะในการเล่าให้เนื้อเรื่องน่าสนใจดึงดูดผู้อ่านได้และให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินใจจากการอ่าน

2.2.5 คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวมีคุณค่า ดังนี้

พงษ์ศักดิ์ สังข์ภิญโญ (2551 : 34) กล่าวว่า สารคดีเป็นวรรณกรรมร้อยแก้ว มีคุณค่าที่ใช้เป็นแต่เพียงสื่ออย่างเดียว หากลึกลงไปในช่องไฟระหว่างตัวอักษร สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นลึกหนาบางทางภูมิปัญญาของผู้เขียน และลึกลงไปในภูมิปัญญานั้นก็คือความจริงใจที่ผู้เขียนสะท้อนต่อตัวเองและต่อผู้อ่าน คุณค่าของสารคดี มี 4 ประการต่อไปนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม สารคดีท่องเที่ยวทำหน้าที่สืบต่อวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติโดยจะบ่งบอกคตินิยมของคนในชาติไว้

2. คุณค่าทางด้านอารมณ์ สารคดีท่องเที่ยวให้ความบันเทิงใจด้วยกลวิธีการแต่งและการใช้ภาษา ถ่ายทอดความรู้สึกละเอียดและอารมณ์ด้วยวิธีการใช้ถ้อยคำที่มีชีวิตจิตใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ได้รับรสสุนทรียภาพเกิดแรงบันดาลใจที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดมาซึ่งผู้อ่านจะตีความวรรณกรรมนั้น ๆ ออกมาซึ่ง อาจจะตรงหรือคล้ายกับผู้ประพันธ์ก็ได้

3. คุณค่าทางด้านแง่คิด สารคดีท่องเที่ยวมีเนื้อหาเป็นข้อเท็จจริง ทำให้ผู้อ่านได้ทราบความจริงเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ทางของสังคม เช่น ค่านิยมและทระศนะของผู้เขียน ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดและประสบการณ์จากเรื่องทีอ่านไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

4. คุณค่าทางการใช้ภาษา สารคดีท่องเที่ยวถ่ายทอดความคิด เป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อรสชาติทางภาษา และเพื่อจูงใจให้ผู้อ่านตั้งใจและประทับใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถสังเกตจดจำนำไปใช้ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ดี

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2547 : 34) ได้กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวตอบสนองลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เดินทางไปเที่ยวในสถานที่ที่ต้องการไป จึงเป็นเหมือนประสบการณ์รองและในทำนองเดียวกัน หนังสือประเภทนี้จะกระตุ้นสัญชาตญาณการเดินทาง การแสวงสิ่งแปลกใหม่ และเป็นคู่มือให้นักเดินทางที่นิยมหาประสบการณ์ให้แก่ตนเองอย่างดี สารคดีท่องเที่ยวมีทั้งที่เขียนถึงสถานที่ในประเทศและต่างประเทศการบันทึกการท่องเที่ยวในรูปของวรรณกรรมมีมานานหนักรุ่นแล้วตั้งแต่โบราณกาล

นภลัย สุวรรณธาดา (2525 : 28-30) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวมีคุณค่าเช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ มีคุณค่าสองประเภท คือ คุณค่าทางสติปัญญาหรือความรู้ความคิดและคุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางสติปัญญาหรือความรู้ความคิดคือให้ความรู้ให้ความคิดในการดำเนินชีวิตให้ความคิดสร้างสรรค์ และความรู้สึกผิตชอบชั่วดี ส่วนคุณค่าทางอารมณ์ เช่น อารมณ์ทางรัก โกรธ ขาบซึ่ง เสียใจ ซึ่งเป็นอารมณ์ของมนุษย์ปุถุชน ผู้อ่านงานวรรณกรรมได้รับความรู้สึก คติธรรม และรับรู้สิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงออกได้อย่างง่ายขึ้น จะช่วยให้เข้าใจจิตใจของผู้อื่นและเกิดความเห็นใจ ฯลฯ

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวมีคุณค่าหลายด้าน สรุปได้ 3 ประเด็นคือ 1) ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในหลาย ๆ ด้านทั้งความคิดในดำเนินชีวิต และความคิดสร้างสรรค์ 2) ทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน และสนุกสนานไปกับเรื่อง 3) การให้แง่คิด ให้ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นที่ติดต่อกันต่าง ๆ รอบตัวและรวมถึงการดำเนินชีวิตของตนด้วย

2.3 ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม

เส้นทางสายไหมมีจุดเริ่มต้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น เป็นเส้นทางผ่านมณฑลหลายมณฑลในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การเดินทางตามเส้นทางสายไหมสามารถพบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิอากาศของจีน มีสาระสำคัญแบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของเส้นทางสายไหม

เส้นทางสายไหมนับเป็นเส้นทางการค้าเก่าแก่ที่สุดที่เชื่อมโยงโลกตะวันตกและตะวันออก จากสุดแดนตะวันออกประเทศจีนสู่ขอบประตูดุโรปที่ประเทศตุรกี ด้วยระยะทางยาวไกลกว่า 7,000 กิโลเมตร แต่สิ่งที่สำคัญคือเส้นทางสายไหมไม่เพียงแต่แลกเปลี่ยนความมั่งคั่งระหว่างสองฝั่งโลก ยังได้นำเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างมาผสมผสานกัน และเหลือหลักฐานของการรอนแรมเอาไว้ตามรายทางอีกด้วย

ในประวัติศาสตร์จีน ถือว่าจางเซียนเป็นบุคคลแรกที่บุกเบิกเส้นทางสายไหม ประวัติฉินจันทร (2552 : 101) ได้กล่าวไว้ว่า จางเซียน ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกเส้นทางสายไหมเป็นคนแรกของจีน โดยจักรพรรดิฮั่นหวู่ตี้แห่งราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ได้ส่งเขามาทางตะวันตกเพื่องานการทูต ในปี 139 ก่อนคริสตกาล เพื่อผูกมิตรกับอาณาจักรต้าเยว่จวี้อ กับอาณาจักรซุนให้รวมกัน กระหนาบตีพวกโฆวหนู

วาเลอรี แชนเซน (2557 : 20) ได้กล่าวว่า คำว่า “เส้นทางสายไหม” นำมาใช้เมื่อเร็ว ๆ นี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามเส้นทางค้าขายต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้เรียกว่าเส้นทางสายไหม บางครั้งก็แค่เรียกว่าเส้นทาง “เหนื่อ” หรือ “ไต้” ที่กั้นรอบ ๆ ทะเลทรายทาคลามาคัน ต่อมาเมื่อบาร์อนแฟร์ดินนาร์ด ฟอน ริชโทเฟนได้ตั้งชื่อมันว่า “เส้นทางสายไหม” เขาเป็นนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงทำงานในจีนระหว่างปี พ.ศ. 2411 - 2415 เพื่อสำรวจแหล่งถ่านหินและทำเรือ จากนั้นได้เขียนหนังสือแผนที่ขึ้นมา 1 ชุดจำนวน 5 เล่ม โดยใช้คำว่า “เส้นทางสายไหม” เป็นครั้งแรก

สรุปได้ว่า จางเซียนเป็นคนบุกเบิกเส้นทางสายไหมในปี 139 ก่อนคริสตกาลสมัยราชวงศ์ฮั่น เส้นทางสายไหมได้ถูกเรียกชื่อเป็นทางการว่า “เส้นทางสายไหม” โดยนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมัน ซึ่งบันทึกไว้ในแผนที่การสำรวจแหล่งทองเทียวและทำเรือ

2.3.2 เส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์ต่าง ๆ

เส้นทางสายไหมได้เป็นเส้นทางการเดินทางในสมัยต่าง ๆ และต่อเนื่องมาถึงยุคสมัยปัจจุบันประเทศจีนก็ได้ใช้แนวทางการค้าสายไหมช่วยส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เส้นทางสายไหมมีความเชื่อมโยงกับราชวงศ์ต่าง ๆ สมัยราชวงศ์ฮั่น สมัยราชวงศ์ถัง และปัจจุบัน ตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. สมัยราชวงศ์ฮั่น 206 ก่อนคริสตกาล ถึงปี ค.ศ. 220 แบ่งออกเป็นสองยุค คือ ราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ปี 206 ก่อนคริสต์กาล ถึงปี ค.ศ. 24 มีราชธานีอยู่ที่นครฉางอาน ปฐมจักรพรรดิ

แห่งราชวงศ์นี้คือ จักรพรรดิฮั่นเกาจู และจักรพรรดิองค์ห้าที่ผู้เกรียงไกร และเป็นผู้สถาปนาเส้นทางสายไหม คือจักรพรรดิฮั่นหวู่ตี้ราชวงศ์ฮั่นตะวันออก สมัยนี้พระพุทธรูปศานานิกายมหายานจากอินเดียได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนภาคกลางของจีน ในสมัยจักรพรรดิฮั่นหมิงตี้ แห่งราชวงศ์ฮั่นตะวันออกนี้

พระพงศ์ สุขแก้ว (2548 : 13) กล่าวว่า ในรัชสมัยจักรพรรดิฮั่นอูตี้ (ครองราชย์ราวปี 140-87 ก่อนพระเยซูประสูติ) ได้แผ่ขยายราชอาณาจักรฮั่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผืนแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบันไปทางตะวันตก จักรพรรดิฮั่นอูตี้ได้ส่งราชทูตจากเซียน เดินทาง 2 ครั้ง ในปี 139 และ 119 ก่อนคริสต์ศักราช ข้ามทะเลทรายเพื่อไปเจริญสัมพันธไมตรีกับเขตแดนทางภาคตะวันตกนอกดินแดนจีน ซึ่งหมายถึงดินแดนซินเจียง (Xinjiang) และเขตเอเชียกลางในปัจจุบัน การเดินทางไปทางทิศตะวันตกทั้งสองครั้งนี้นับว่าได้เปิดเส้นทางสายแพรไหม (The Silk Road) อย่างเป็นทางการครั้งแรก เพราะมีบันทึกและวัตถุประสงค์ในการเดินทางอย่างชัดเจน เส้นทางสายไหมมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและศิลปวัฒนธรรม เป็นเส้นทางสำคัญที่จีนได้ส่งผ้าไหมและผ้าแพรไปต่างประเทศ จึงนิยมเรียกว่า “เส้นทางสายแพรไหม”

2. ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) ตั้งราชธานีสลับกันสองเมืองคือ นครฉางอาน และเมืองลั่วหยาง ถือว่าเป็นยุคทองแห่งความวัฒนาไพบูลย์ ทั้งด้านการเมือง การทหาร ศิลปวัฒนธรรม การค้าของจีน จักรพรรดิที่มีชื่อเสียงในราชวงศ์คือจักรพรรดิถังไท่จง จักรพรรดิถังเกาจง จักรพรรดิอู่เจ๋อเทียน จักรพรรดิถังเสวียนจง เป็นต้น

Kitichat Bunsorn (เส้นทางสายไหม. 2556 : ออนไลน์) กล่าวว่า ราชสำนักถังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการค้าบนเส้นทางสายไหมเป็นพิเศษ มีการสร้างด่านถ่วงอวี๋หมินดูแลผู้ที่สัญจรผ่าน เกิดเส้นทางปลีกย่อยขึ้นอีกมากมาย เส้นทางสายไหมกลายเป็นแหล่งรวมพ่อค้าจากทุกสารทิศ เมื่อเปรียบเทียบกับยุคราชวงศ์ฮั่นแล้ว ราชสำนักราชวงศ์ถังสามารถควบคุมพื้นที่และตั้งหน่วยงานปกครองที่มั่นคงอีก ทั้งยังสามารถปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่เคยมีอำนาจในดินแดนแถบนี้ เอื้อประโยชน์ให้การคมนาคมมีความสะดวกสบายขึ้น เริ่มมีกลุ่มพ่อค้าอาหรับและอินเดียมาใช้เส้นทางมากขึ้น นอกเหนือนี้ยังมีผู้แสวงบุญและผู้ที่เดินทางมาแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก

3. ราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1279-1368) ก่อตั้งอาณาจักรใน ปี ค.ศ. 1279-1368 ต่อมาได้ผนวกราชวงศ์ซีเซี่ย ในปี ค.ศ. 1206 ผนวกราชวงศ์จิน ในปี ค.ศ. 1228 และผนวกราชวงศ์ซ่งใต้ได้ในปี ค.ศ. 1279 กุบไลข่านองค์ข่านใหญ่ของชาวมองโกล จึงได้รวบรวมแผ่นดินจีนขึ้นเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง ได้ตั้งราชธานีที่เมืองต้าตู หรือ เมืองปักกิ่ง และมีราชธานีที่มองโกลีเชีย คือ เมืองคาราโคราม (Karakoram)

Kitichat Bunsorn (เส้นทางสายไหม. 2556 : ออนไลน์) กล่าวว่า การยกกองทัพขยายอาณาเขตของกษัตริย์เจงกิสข่าน ทำให้เส้นทางสายไหมกลับมามีความสำคัญอีกครั้ง แม้ว่ากองทัพ

มองไกลจะไม่ได้จัดตั้งหน่วยงานปกครองขึ้นควบคุมดินแดนต่าง ๆ ตลอดเส้นทางสายไหม แต่ก็ทำลายอิทธิพลของคนท้องถิ่น เปิดประตูต้อนรับผู้คนเข้ามายังดินแดนแถบนี้อีกครั้ง แต่เส้นทางสายไหมก็ไม่ได้กลับมารุ่งเรืองเหมือนเดิม ผู้สัญจรผ่านมาเปลี่ยนจากพ่อค้ามาเป็นผู้เผยแผ่ศาสนาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม กระทั่งย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ ภูมิภาคาสที่เปลี่ยนเป็น 14 ความหนาวเหน็บทำให้ผู้คนอพยพไปยังที่ที่สมบูรณ์กว่า ทำให้ดินแดนแถบนี้กลายเป็นที่รกร้าง อาณาจักรน้อยใหญ่ที่เคยตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของจีนในอดีตต่างล่มสลายลงเหลือไว้แต่ร่องรอยในอดีตที่เคยรุ่งเรืองอยู่ในยุคสมัยหนึ่ง

4. ยุคปัจจุบัน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ปกครองโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง และนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง นอกจากมีการนำแผนการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นไปที่การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนแล้ว ยังได้นำทฤษฎีเส้นทางการค้าที่ชื่อว่า “เส้นทางสายไหม” หรือ “Silk Road” ที่ประสบความสำเร็จในอดีต ทั้งในแง่ของการขยายอิทธิพลทางการค้าและเผยแพร่วัฒนธรรม มาปรับปรุงใหม่ เพื่อขยายอิทธิพลทางการค้าและวัฒนธรรมของจีนให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้นโยบาย “One Belt and One Road” หรือหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นนโยบายใหม่ของจีนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในภาคเอเชีย

Jiu (เส้นทางสายไหมเมื่อจักรวรรดิหลังมานี้ไม่แผ่ขยาย... 2556 : ออนไลน์) ได้อธิบายไว้ว่าปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญเรียกหาเขตการค้าเสรีให้ครอบคลุมทั้งประเทศจีนและประเทศต่าง ๆ ในแถบยูเรเชียผู้สังเกตการณ์กล่าวว่า ข้อเสนอของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงในการที่จะสร้าง “วงแหวนเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” เป็นโอกาสที่ยิ่งใหญ่ในภูมิภาคแถบนี้

สรุปได้ว่า ในแต่ละยุคแต่ละสมัยผู้นำของจีนต่างใช้นโยบายที่ช่วยส่งเสริมเส้นทางสายไหมโดยที่มีจุดมุ่งหมายไม่เหมือนกัน ในสมัยโบราณเพื่อการขยายดินแดนของประเทศหรือป้องกันการรุกรานจากชนเผ่าอื่น ๆ แต่ยุคปัจจุบันนี้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีนโยบายส่งเสริมเส้นทางสายไหมก็จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้อย่างมากขึ้น

2.3.3 เส้นทางของเส้นทางสายไหม

เส้นทางสายไหมแบ่งเป็นเส้นทางทางบกและเส้นทางทางทะเล เส้นทางบนบกยังแบ่งได้สองสาย คือ ทางสายหลัก เริ่มต้นที่นครฉางอานผ่านเอเชียกลางสู่โลกตะวันตก อีกสายหนึ่งที่น้อยคนจะทราบ คือ สายเส้นทางสายไหมทิศตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มจากมณฑลเสฉวนผ่านมณฑลยูนนานและแม่น้ำอิรวดี ผ่านพม่าแม่น้ำซินด์วิน ไปถึงมอฮาร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ต่อจากนั้นเลียบบแม่น้ำคงคาไปถึงภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย และไปถึงที่ราบสูงอิหร่าน

มีคำกล่าวถึงเส้นทางสายไหมมากมายในบทความความรู้เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม (เปิดการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยการท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่เมืองซีอาน. 2558 : ออนไลน์) กล่าวว่า เส้นทางสายไหมหมายถึงเส้นทางบกที่จ้างเขียนในสมัยซีฮั่นของจีนสร้างขึ้นเริ่มต้นจากเมืองฉางอาน

ทางทิศตะวันออกจนถึงกรุงโรม ทางทิศตะวันตก เส้นทางบกสายนี้มีเส้นทางแยกสาขาเป็นสองสายไปทางทิศใต้และทางทิศเหนือ

เส้นทางทิศใต้จากเมืองตุนหวงไปสู่ทางตะวันตกโดยออกทางด้านหยางกวน ผ่านภูเขาคุนหลุนและเทือกเขาซงหลินไปถึงต้าเย่ชื่อ ซึ่งอยู่ทางตะวันตก สุดท้ายไปถึงอาณาจักรโรมัน

ส่วนเส้นทางทิศเหนือจากเมืองตุนหวงไปสู่ทางตะวันตกโดยออกด้านอวีเหมินกวน ผ่านเทือกเขาด้านใต้ของภูเขาเทียนชานและเทือกเขาซงหลิน ผ่านต้าหว่าน คางจวี เส้นทางสองสายนี้ว่า “เส้นทางสายไหมทางบก”

นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางสายไหมอีกสองสายซึ่งรู้จักกันน้อย สายหนึ่งคือ “เส้นทางสายไหมทิศตะวันตกเฉียงใต้” เริ่มจากมณฑลเสฉวนผ่านมณฑลยูนนานและแม่น้ำอิรวดี จนถึงจังหวัดหม่องกง ในภาคเหนือของพม่า ผ่านแม่น้ำซินด์วิน ไปถึงมอพาร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ต่อจากนั้น เลียบแม่น้ำคงคาไปถึงภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย และไปถึงที่ราบสูงอิหร่าน

เส้นทางสายไหมสายนี้มีประวัติยาวนานกว่าเส้นทางสายไหมทางบก เมื่อปี ค.ศ. นัก 1986 โบราคดีได้พบซากอารยธรรมชานซิงตู่ที่เมืองกวางอัน มณฑลเสฉวน ซึ่งห่างจากปัจจุบันประมาณสามพันกว่าปี ได้ขุดพบโบราณวัตถุจำนวนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเอเชียตะวันตกและกรีซ ในจำนวนนั้น มีไม้เท้าทองที่ยาว 142 เซนติเมตร “ต้นไม้วิเศษ” ที่สูงประมาณสี่เมตรและรูปปั้นคนทองแดง หัวทองแดงและหน้ากากทองแดงที่มีทั้งขนาดใหญ่และเล็กต่าง ๆ กัน ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า วัตถุโบราณเหล่านี้อาจจะถูกนำเข้ามาในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันตกและตะวันออก ถ้าความคิดเห็นประการนี้ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริง เส้นทางสายไหมสายนี้ก็มียุ่แล้วตั้งแต่ว่าสามพันปีก่อน

เส้นทางสายไหมอีกสายหนึ่งคือ นังรือจากนครกวางเจาผ่านช่องแคบหม่านล่าเจียไปถึงลังกา อินเดียและอาฟริกาตะวันออก เส้นทางเส้นนี้ได้ชื่อว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” วัตถุโบราณจากโซมาลีที่อฟริกาตะวันออกเป็นต้น ยืนยันว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” สายนี้ปรากฏขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งของจีน

เส้นทางสายไหมเริ่มที่เมืองฉางอานผ่านประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนภาคเหนือและเอเชียกลางถึงเมืองยุโรปประเทศตุรกี ส่วนที่อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถแบ่งได้ 3 สาย วิณา รุธิรพงษ์ (2552 : 3) ได้กล่าวว่า เส้นทางสายไหมในจีนแบ่งออกเป็น 3 ทาง คือ เหนือ กลาง และใต้ ซึ่งการเยือนครั้งแรกใน พ.ศ. 2552 ได้นำมาเขียนเผยแพร่สู่สายตาสาธารณชนนั้น เป็นทางสายเหนือผนวกกับสายกลางอีกเล็กน้อย

สรุปได้ว่า ทางสายไหมแบ่งได้เป็นทางบกและทางทะเล และทางบกแบ่งได้อีก 4 สาย คือเหนือ กลาง ใต้ และเฉียงใต้ โดยจุดเริ่มต้นนั้นอยู่ที่ซีอาน และสิ้นสุดที่อิสตันบูล ในประเทศตุรกี ส่วนทางทะเลจะเริ่มต้นที่แถวกวางโจวสู่อินเดียและแอฟริกาตะวันออก

2.3.4 ความสำคัญของเส้นทางสายไหม

เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางการค้าขายเก่าแก่ในอดีต ได้ส่งเสริมการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนสินค้าทางและเทคโนโลยี นอกจากนี้ เส้นทางสายไหมยังทำให้เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยเฉพาะศาสนา เวลามานมายาวนานกลายเป็นจุดกำเนิดอารยธรรมสำคัญของโลก ที่มีความสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและแลกเปลี่ยนสินค้า** เส้นทางสายไหมมีคุณค่าด้านมรดกความมั่งคั่งของสังคมในอดีต หนังสือสารคดีเส้นทางสายไหมในจีนเจียง (2552 : 15) ได้กล่าวว่า เส้นทางสายไหมหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเส้นทางแพรไหม เป็นเส้นทางการค้าที่เก่าแก่ที่สุดเส้นทางหนึ่งของโลก คาดว่ามีมาตั้งแต่ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล ระยะทางของเส้นทางสายไหมนี้ เชื่อมสินค้าและผู้คนของนานาชนชาติที่ต้องสื่อสารสัมพันธ์กันในความแตกต่างของภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกิดการแลกเปลี่ยนผสมผสานกลมกลืนซึ่งยังคงทิ้งร่องรอยความมั่งคั่งและความรุ่งโรจน์จากอดีตให้คนรุ่นหลังมีโอกาสได้สัมผัสและพบเห็น

เส้นทางสายไหมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับเมืองหรือระหว่างประเทศกับประเทศเหนียวแน่นมากขึ้น (เส้นทางสายไหม. 2551 : ออนไลน์) การเปิดใช้เส้นทางสายไหมไม่เพียงแต่ทำให้เขตจีนเจียงที่มีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีทางเชื่อมติดต่อกับเขตแดนชั้นในของจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างเขตแดนชั้นในของจีนกับจีนเจียง อีกทางหนึ่งโดยเฉพาะกับเอเชียกลางและเอเชียตะวันตกด้วย ดังนั้น จึงมีการค้นพบโบราณวัตถุมีคุณค่าจำนวนมากปรากฏตามเส้นทางสายไหมนี้ เช่น เมืองโบราณ สุสานในสมัยโบราณ กำแพงเมืองจีนเก่าแก่ วัดวาอารามและถ้ำผา เป็นต้น ดังนั้นเส้นทางสายไหมจึงมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างจีนกับต่างประเทศ เส้นทางสายไหมจึงเป็นแหล่งชุมทรัพย์ความรู้ทางโบราณคดีที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนในยุคหลัง

ปัจจุบันเส้นทางสายไหมแห่งนี้ เส้นทางสายไหมโบราณเส้นนี้รุ่งเรืองถึงจุดสูงสุด ในกลางศตวรรษที่ 8 แห่งคริสตกาล เส้นทางนี้เปรียบเสมือนทางด่วนข้อมูลสารสนเทศในยุคนี้ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสาร วัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีในการผลิตกระดาษ ดินระเบิด เซมิติก รวมทั้งลูกคิดซึ่งกลายเป็นต้นแบบของการผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ล้วนแต่เป็นเทคโนโลยีของจีนที่ถูกถ่ายทอดไปสู่ตะวันตกในยุคนี้ผ่านทางเส้นทางสายไหม ขณะเดียวกัน ศาสนาพุทธจากอินเดียก็อาศัยเส้นทางสายไหมนี้เข้าสู่เอเชีย ทั้งจีน เกาหลี พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และไทย เช่นเดียวกัน ชาวเปอร์เซียที่นำเอาศาสนาอิสลามเข้ามา

2. **การเผยแพร่วัฒนธรรม** เส้นทางสายไหมมีคุณค่าทางการแลกเปลี่ยนอารยธรรมภาคตะวันออกและตะวันตกมาก (เส้นทางสายไหมสมัยโบราณของจีน. 2546 : ออนไลน์) นั่นคือ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีน เส้นทางสายไหมทำให้อารยธรรมสมัยโบราณของ 4 ราชอาณาจักร เกิดการ

แลกเปลี่ยนและมีอิทธิพลซึ่งกันและกันนับตั้งแต่สมัยนั้นเป็นต้นมา เมื่อถึงสมัยราชวงศ์ถังระหว่าง ศตวรรษที่ 7 ถึง ศตวรรษที่ 9 เส้นทางสายไหมอยู่ในช่วงพัฒนาจนเจริญที่สุด นักและสัตว์แปลก ประหลาด เพชรพลอย เครื่องหอม เครื่องกระจก เหรียญเงินเหรียญทองของตะวันตก ตลอดจนดนตรี ระบาย อาหารการกิน และเสื้อผ้าอาภรณ์ของเอเชียตะวันตกและเอเชียกลางได้ทยอยกันแพร่เข้าสู่จีน ในขณะเดียวกัน สินค้าและเทคโนโลยีของจีน เช่น ไหม ผ้าไหม การเลี้ยงไหม เทคนิคการทำกระดาษ การพิมพ์ การผลิตเครื่องเขียน เครื่องเคลือบดินเผา ดินระเบิด และเข็มทิศ เป็นต้น ก็ได้แพร่กระจาย ไปสู่ที่ต่าง ๆ โดยผ่านเส้นทางสายไหม ซึ่งได้สร้างคุณูปการอันสำคัญต่ออารยธรรมโลก

การส่งเสริมการพัฒนาการค้าแล้ว เส้นทางสายไหมยังทำให้เกิดการเผยแพร่ทางด้าน ศาสนา (เส้นทางสายไหมสมัยโบราณของจีน. 2546 : ออนไลน์) พุทธศาสนาได้แพร่กระจายจากอินเดีย เข้าสู่เมืองเค่อจื่อเอ๋อในเขตซินเกียง เมืองตุนหวงมณฑลกันซู่ และเขตแดนชั้นในของจีนโดยผ่าน เส้นทางสายไหม ตามเส้นทางสายไหม มีถ้ำหินทางพุทธศาสนาเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ถ้ำมั่วเกา ที่เมืองตุนหวง และถ้ำหลงเหมิน เมืองลั่วหยางที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ส่วนใหญ่ได้ผสมผสานลักษณะทาง ศิลปะของตะวันออกและตะวันตกเข้าด้วยกัน เป็นหลักฐานที่พิสูจน์ให้เห็นการแลกเปลี่ยน ทาง วัฒนธรรมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก ปัจจุบันถ้ำเหล่านี้ต่างก็เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก

เส้นทางสายไหมมิใช่มีคุณค่าด้านเชื่อมภาคตะวันออกกับภาคตะวันตกสองฝ่ายเข้า ด้วยกันเพียงอย่างเดียว ยังเป็นจุดกำเนิดอารยธรรมสำคัญของโลก Valeria Hansen (วาเลอริ แชนเซ็น) (2557 : 9) กล่าวว่าแท้จริงแล้วเส้นทางสายไหมไม่ใช่เส้นทางเพื่อการพาณิชย์ แต่มี ความสำคัญในฐานะเป็นเส้นเลือดแดงทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของโลก เป็นที่ซึ่งตะวันออกและ ตะวันตกได้แลกเปลี่ยนทางศาสนา ศิลปะ ภาษา และเทคโนโลยีระหว่างกัน

ในหนังสือที่แนะนำท่องเที่ยวของบริษัทแกรนด์ทัวร์ แอนด์ (เส้นทางสายไหม. 2555 : ออนไลน์) กล่าวว่าตอนเมื่อทางสถานีโทรทัศน์ NHK ของญี่ปุ่นที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับการเดินทางตาม แนวเส้นทางสายไหมในสมัยโบราณ ทำให้ได้รู้จักความเป็นไปเป็นมาของเส้นทางสายไหมมากขึ้น เส้นทางสายไหมเป็นช่องทางสำคัญที่กระจายอารยธรรมโบราณของจีนไปสู่ตะวันตกและเป็นสะพาน เชื่อมในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างจีนกับภาคตะวันตกด้วย เส้นทางสายไหมนี้ มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาวเอเชียเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า เส้นทางสายไหมเป็นช่องทางสำคัญที่ติดต่อระหว่างโลกตะวันออกและตะวันตก ดังนั้นคุณค่าของเส้นทางสายไหมสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ หนึ่งเป็นเส้นทางการค้าสำคัญในสมัย โบราณ สองคือได้กระจายอารยธรรมโบราณของจีนไปสู่ตะวันตก และเป็นเสมือนสะพานเชื่อมในการ แลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างจีนกับตะวันตกด้วยกัน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยว งานวิจัยที่เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวประเทศไทย เศรษฐศาสตร์ประชาชนจีน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม มีสาระสำคัญดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว

กาญจนา อัจจงค์ (2522) ได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์จนถึง พ.ศ. 2520 จำนวน 126 เล่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาซึ่งหนังสือท่องเที่ยวควรจะกล่าวถึง ผลการวิจัยพบว่า หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยมีหัวข้อเนื้อหา 8 หัวข้อใหญ่ คือ หัวข้อเนื้อหาด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม สถานที่น่าเที่ยว สินค้าพื้นเมือง ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดพิมพ์ภาพแผนที่แผนผังประกอบเรื่องจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1, 2 และ 3 กล่าวถึงการท่องเที่ยวทุกจังหวัด การท่องเที่ยวตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป และการท่องเที่ยวเฉพาะจังหวัดเดียว มีเนื้อหาทางด้านภูมิศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่สถานที่น่าเที่ยว เนื้อหาที่หนังสือกล่าวถึงน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว

ในการพิจารณาหนังสือทั้ง 4 กลุ่ม พบว่าหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยทุกเล่มเน้นเนื้อหา ด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้งมากกว่า ได้แก่ เนื้อหาสถานที่น่าเที่ยวส่วนหัวข้อเนื้อหาที่หนังสือทุกเล่มกล่าวถึงน้อย ได้แก่ เรื่องข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว และสินค้าพื้นเมือง ทางด้านภาพ แผนที่ และแผนผัง พบว่าหนังสือส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 70.79 ของหนังสือทั้งหมด ที่นำมาวิเคราะห์มีภาพประกอบ ส่วนแผนที่และแผนผังมีอยู่น้อยมาก

เสาวรส เปล่งแสงศรี (2531) ได้ศึกษาหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2528 โดยหน่วยราชการ และเป็นหนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเทศ จังหวัด สถานที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหา วิธีการเขียน รูปเล่มการจัดพิมพ์ และผู้จัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยส่วนใหญ่กล่าวถึงจังหวัดเดียว มีเนื้อหาในด้านต่าง ๆ รวม 5 ด้านคือ ด้านภูมิศาสตร์สภาพทั่วไป และที่ตั้ง ด้านประวัติศาสตร์ นำเสนอเมืองโบราณวัดด้านวัฒนธรรม นำเสนอประเพณีและงานเทศกาล ด้านสถานที่ท่องเที่ยว นำเสนอโบราณวัตถุสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ด้านข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว นำเสนอที่พัก ร้านอาหาร และค่าใช้จ่ายบริการต่าง ๆ และส่วนใหญ่ระบุแหล่งค้นคว้าอ้างอิงในการเขียน

หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยส่วนใหญ่ใช้วิธีเขียนเชิงอธิบาย มีภาพประกอบและแผนที่แต่ไม่มีแผนผัง โดยภาพประกอบเป็นภาพสีและขาวดำ จัดพิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ต ในด้านลักษณะรูปเล่มส่วนใหญ่เป็นหนังสือปกอ่อน ขนาด 8 หน้ายก จัดพิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ โดยระบบออฟเซ็ท ในด้านผู้จัดพิมพ์หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทย จำแนกเป็นสำนักพิมพ์เอกชน หน่วยราชการรัฐวิสาหกิจ และไม่ปรากฏผู้จัดพิมพ์ แบ่งประเภทได้เป็นคู่มือแนะนำเที่ยว หนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเทศจังหวัด

สถานที่ หนังสือที่เป็นเรื่องเล่าหรือถ่ายทอดประสบการณ์ตลอดจนการสังเกตของผู้เขียน นอกจากนี้พบว่า หนังสือที่จัดพิมพ์โดยผู้จัดพิมพ์ต่างกันรวมทั้งต่างประเทศกันมีความแตกต่างทั้งในด้านผู้เขียน เนื้อหา วิธีการเขียน ภาพประกอบ และลักษณะรูปเล่ม

วรรณศิริ ตั้งพงศัทธิ (2544) ได้ศึกษาพระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา และ การใช้ภาษา รวมทั้งพระประวัติที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ผลการวิจัยสรุปว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพโปรดการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์การเดินทางทั้งในและต่างประเทศตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ ทำให้ทรงพระนิพนธ์งานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวมากถึง 14 เรื่อง พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ การจัดพิมพ์พระนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวของพระองค์เองและของนักเขียนท่านอื่น ๆ ส่งผลให้งานเขียนประเภทนี้กลายเป็นงานเขียนประเภทสำคัญประเภทหนึ่งในวงวรรณกรรมไทย

บุษกร แพบารุง (2542) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอ การใช้สำนวนโวหาร และคุณค่าในสารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ จำนวน 324 เรื่อง ผลการศึกษาสรุปว่า กลวิธีการนำเสนอนิยมเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงสถานที่ และดำเนินเรื่องโดยแทรกเกร็ดความรู้ ตำนาน นิยาย นิทาน หรือเรื่องเล่า จากนั้นก็เปิดเรื่องแนะนำเรื่องที่จะเขียนถึงในครั้งต่อไป ส่วนการใช้สำนวนโวหาร พบว่ามีการใช้สำนวนที่เกิดจากการกระทำมากที่สุด และนิยมใช้บรรยายโวหารมากที่สุดเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และเนื้อเรื่องที่นำเสนอ ด้านคุณค่าด้านคติชนวิทยาเป็นส่วนใหญ่

ดวงเนตร์ มีแย้ม (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการเขียน สารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540 สารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวน 72 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 มี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบเล่าเรื่อง รูปแบบจดหมาย รูปแบบบันทึก และรูปแบบผสม เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 กล่าวถึงเส้นทางการท่องเที่ยว วิธีการเดินทาง ทัศนะของผู้เขียนและประสบการณ์การเดินทาง กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 มีการเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการเขียนโดดเด่นที่สุด คือ การเสนอเรื่องและการตั้งชื่อเรื่อง การใช้ภาษาของสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 พบว่าใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และอธิบายโวหารในการเล่าเรื่อง ใช้ภาพพจน์แบบอุปมา มีระดับภาษาทางการ กึ่งทางการ และภาษาสนทนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นวรรณกรรมที่บันทึกเรื่องราวของการไปท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้ความรู้และความเพลิดเพลินเสมือนกับผู้อ่านได้ไปท่องเที่ยวด้วยตัวเอง โดยผลการวิจัยแต่ละเรื่องพบว่าผู้เขียนได้ใช้รูปแบบ เนื้อหา และการใช้ภาษาที่สะท้อนให้เห็นภาพภูมิประเทศ ความรู้และความสวยงามของสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมรวมทั้งวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ที่สื่อนหลากหลายอย่างน่าสนใจ

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

เกศราพร มากจันทร์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความเป็นมาของการเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน วัตถุประสงค์ที่ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว และวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับจากทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาชนจีนจำนวน 9 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละครั้งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ เสด็จเยือนตามคำกราบบังคมทูลเชิญ และเสด็จพระราชดำเนินเพื่อปฏิบัติพระราชกิจตามวัตถุประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์สำคัญที่พระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยว คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านต่าง ๆ และเพื่อบันทึกความทรงจำและถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนชาวไทยรู้จักสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น รูปแบบของพระราชนิพนธ์ สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนมี 2 รูปแบบคือรูปแบบบันทึก และรูปแบบแบบจดหมาย พระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบบันทึก เนื้อหาของพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนกล่าวถึงเส้นทางการเสด็จพระราชดำเนิน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ความรู้อื่น ๆ และพระราชทรรศนะ กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง การปิดเรื่อง และศิลปะการจัดรูปเล่ม กลวิธีการทรงพระราชนิพนธ์ที่โดดเด่นที่สุดคือการเสนอเรื่องที่น่าสนใจโดยสอดแทรกพระอารมณ์ขันและการใช้ภาพประกอบที่มีสีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ ลักษณะการใช้ภาษาในพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่า มีการใช้คำและสำนวนทั้งภาษาไทยและภาษาจีน ใช้โวหารแบบบรรยายโวหาร อธิบายโวหาร และพรรณนาโวหารในการเล่าเรื่อง โดยใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก ใช้ภาพพจน์แบบอุปมามากที่สุด ปรากฏการใช้ภาษาระดับทางการ ระดับกึ่งทางการ และระดับสนทนา โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเป็นส่วนใหญ่ คุณค่าที่ได้รับจากพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนมีทั้งคุณค่าด้านการเสนอความรู้ภูมิปัญญา คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าด้านการให้แง่คิด

Tan Xiao (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา และการใช้ภาษาในหนังสือสารคดีท่องเที่ยวผู้เขียนได้

เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงเวลา พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2551 จำนวน 8 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง 8 เรื่องเล่าถึงการเดินทางไปท่องเที่ยวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียง โดยมีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ภาษาและศิลปหัตถกรรม ได้แทรกความคิดเห็นและความรู้สึกที่ประทับใจที่ได้มาเที่ยวสถานที่ที่มีความสวยงามและแสดงถึงอารยธรรมจีนที่มีมาช้านาน ด้านการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้ง 8 เรื่องนี้ ปรากฏว่าผู้เขียนนิยมใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวตามที่ผู้เขียนบันทึก ด้วยการใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ที่พบเห็นในการเดินทางละเอียดชัดเจน นอกจากนี้มีการใช้ภาษาเรียกชื่อเมืองที่ผู้เขียนไปท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาจีนกลางเป็นสำคัญ ให้ความรู้ภาษาจีนที่ถูกต้อง อีกทั้งมีการใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อให้ออกเสียงได้ถูกต้องตามเสียงภาษาเดิม

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม

ศิวพล ละอองสกุล (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การกลับมาของเส้นทางสายไหมใหม่ในศตวรรษที่ 21 (The New Silk Road) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1) เพื่อติดตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มใหม่ ๆ ในกระแสโลก 2) เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดและวางแผนนโยบายระหว่างประเทศของไทยในปัจจุบันและอนาคต 3) เพื่อเสนอข้อคิดเชิงนโยบายแก่ภาครัฐและภาคเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การเชื่อมโยงและการรวมตัวกันมากขึ้นปรากฏให้เห็นจากการเกิดระบบท่อส่งก๊าซและน้ำมันข้ามทวีป (transcontinental oil and gas pipeline) และเส้นทางรถไฟ ถนน เชื่อมกันมากขึ้น มีการเชื่อมกันทางการเมืองและการทหารซึ่งไม่รวมสหรัฐเข้ามาด้วยมากขึ้น เช่น Shanghai Cooperation (SCO) The Asia-Pacific-Middle East Dialogue (AMED) The East Asia Summit (EAS)

SCO มีประเทศสมาชิกคือ จีน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน รัสเซีย ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน มี ประเทศอื่น ๆ ที่เข้ามาอยู่ในวงในฐานะรัฐสังเกตการณ์ รัฐคู่สนทนาและแขกเข้าร่วม ได้แก่ อินเดีย อัฟกานิสถาน อิหร่าน มองโกเลีย ปากีสถาน เบลารุส ศรีลังกา ตุรกี อาเซียน รัฐ CIS และเตอร์กเมนิสถาน โปรตสังเกต ไม่มีสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ จีนยังทำการทูตเชิงเศรษฐกิจ (economic diplomacy) ด้วยการเสนอตั้งกองทุน Asia Infrastructure Investment Bank และ The Silk Road Fund เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตยูเรเชีย ซึ่งอาจเป็นการแข่งขันกับสถาบันการเงินของตะวันตก คือ IMF, World Bank, ADB ในขณะที่รัสเซีย กำลังทำ Eurasian Economic Union เชื่อมรัสเซียกับเอเชียกลาง รัสเซีย เบลารุสและคาซัคสถาน (จีนกำลังปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น เช่น ทาง The New Silk Road Economic Belt กับเอเชียกลาง China-India-Myanmar-Bangladesh Economic Corridor เป็นต้น

การเชื่อมโยงรวมตัวกันของตะวันออกกลาง รัสเซีย เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ทางพลังงาน เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ที่เรียกว่าเขตยูเรเชีย นั้นจะเป็นการกลับของเส้นทางสายไหมเก่าในอดีตที่เคยเป็นเส้นทางแห่งการค้าและวัฒนธรรม แต่บัดนี้จะกลายเป็นเส้นทางสายไหมใหม่ที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นนี้เป็นแนวทางวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้กล่าวถึงข้อมูลความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับสิ่งที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ให้ความรู้ ข้อเท็จจริง รวมทั้งคุณค่าด้านความบันเทิงซึ่งเป็นลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้เขียนใช้กลวิธีการแต่งสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเดินทางสมัยโบราณที่เปลี่ยนแปลงจากเส้นทางการค้าและเศรษฐกิจมาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันเป็นการกลับมาของเส้นทางสายไหมใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่มีประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

การวิเคราะห์เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

พ.ศ. 2546-2558

การวิเคราะห์เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558 ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็น เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

3.1.1 เหตุผลที่เดินทาง

3.1.2 วิธีเดินทาง ค่าใช้จ่าย และที่พัก

3.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง

3.2 สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญบนเส้นทางสายไหม

3.2.1 สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ

3.2.2 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน

3.2.3 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา

3.3 วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม

3.3.1 บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

3.3.2 อาหารการกิน

3.3.3 การแต่งกาย

3.3.4 การประกอบอาชีพ

3.3.5 ประเพณีและเทศกาล

3.3.6 ศิลปะและสิ่งที่มีชื่อเสียง

3.4 ความคิดเห็นของผู้เขียน

3.4.1 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อผู้คน

3.4.2 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อการคมนาคม

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมโดยศึกษาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม 6 เรื่อง แต่ละเรื่องมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. หนังสือเรื่อง“ทางสายไหม”

สารคดีท่องเที่ยวทางสายไหมได้พูดถึงประวัติของเส้นทางสายไหม สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามเส้นทาง และข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ในหนังสือมีส่วนหนึ่งที่

เรียกว่า“แนะนำตัว”ได้กล่าวไว้ว่า “ทางสายใหม่นำเสนอเรื่องราวของเส้นทางสายใหม่โบราณ โดยผ่านการสำรวจอย่างรอบด้าน จากจุดตั้งต้นในประเทศจีนจนถึงเขตเมดิเตอร์เรเนียนที่ปลายทาง ภายในเล่มแบ่งเป็นส่วน ๆ **สุดยอดแหล่งท่องเที่ยว** ช่วยเรียงลำดับความสำคัญในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางสายใหม่ **สาระน่ารู้** เนื้อหาในส่วนของประวัติศาสตร์กับศิลปวัฒนธรรม นำเสนอภูมิหลังของเส้นทางสายใหม่นับตั้งแต่จีนเริ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจนกระทั่งความลึกลับทั่วโลกตะวันตก ความรุ่งเรืองและตกต่ำของอาณาจักรต่าง ๆ **วิถีชีวิตตามรายทาง** การเผยแพร่แนวคิด ตลอดจนการค้นพบสมบัติล้ำค่าอย่างวัตถุโบราณต่าง ๆ **สถานที่** เล่าถึงสถานที่น่าเที่ยว นำผู้อ่านท่องเที่ยวไปบนเส้นทางจากตะวันออกจรดตะวันตก ในจีนขอยกออกเป็นแต่ละมณฑล **ข้อควรรู้ในการท่องเที่ยว** นำเสนอข้อมูลเรื่องวิธีการเดินทาง ร้านอาหาร โรงแรม และกิจกรรมที่น่าสนใจ ทั้งยังมีในส่วนของนานาสาระให้ค้นหาข้อมูลเฉพาะด้านด้วย” ซึ่งหนังสือเรื่อง“ทางสายใหม่”มีเนื้อหาสมบูรณ์และมีคุณค่าในด้านการให้ความรู้ต่อผู้อ่าน (ทางสายใหม่ : 2)

2. หนังสือเรื่อง“แพรวไหมบนทางสายฝุ่น”

สารคดีท่องเที่ยวแพรวไหมบนทางสายฝุ่นผู้เขียนได้เดินทางจากนครซีอานไปสู่เขตปกครองตนเองซินเจียง ได้บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการเดินทาง ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้แปลกใหม่เพิ่มเติม สำนักพิมพ์ได้ให้ความคิดเห็นต่อหนังสือว่า“แพรวไหมบนทางสายฝุ่นเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่โดดเด่นด้านเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ท่องเที่ยวในแบบที่นักเดินทางชาวไทยน้อยรายจะเคยสัมผัส จากซีอานสู่คัชการ์ เกือบสี่พันกิโลเมตรบนแผ่นดินมังกรใหญ่ นอนกลางดินกินกลางดาว ชิลไปกับธรรมชาติอันงดงาม สัมผัสร่องรอยแห่งอดีตอันรุ่งเรืองและเรียนรู้บทเรียนจากประวัติศาสตร์ที่ส่งผลถึงปัจจุบัน ด้วยภูมิประเทศที่แตกต่างและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทำให้ทางสายใหม่ที่ทอดยาวไกลนี้ มีเรื่องให้เล่าและตำนานให้กล่าวขานถึงอย่างไม่จบ” ซึ่งการอ่านสารคดีท่องเที่ยว“แพรวไหมบนทางสายฝุ่น”ให้ผู้อ่านเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ของบนเส้นทางสายใหม่ และได้สัมผัสประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายใหม่ (แพรวไหมบนทางสายฝุ่น : คำนำ)

3. หนังสือเรื่อง“ตะลุยเส้นทางสายใหม่”

สารคดีท่องเที่ยวเรื่องตะลุยเส้นทางสายใหม่ได้ค้นหาคุณค่าของมรดกโลกเส้นทางสายใหม่อันยิ่งใหญ่ โดยผู้เขียนได้กล่าวว่า “พลิกหน้าหนังสือแล้วคุณจะได้รู้ว่า เงามืดบนเส้นทางสายใหม่นี้มิได้เลือนรางจนจับต้องไม่ได้ หากแต่ยังฉายชัดด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผ่านโบราณสถานทรงคุณค่า ธรรมชาติอันตระการตา และวิถีชีวิตของผู้คนที่สร้างสีสันให้กับการท่องเที่ยวไปบนเส้นทางสายใหม่” ซึ่งผู้เขียนได้พุดถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายใหม่ แม้แต่สะท้อนถึงคุณค่าของเส้นทางสายใหม่ยังทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพิ่ม (ตะลุยเส้นทางสายใหม่ : คำนำ)

4. หนังสือเรื่อง“บนเส้นทางสายไหม”

สารคดีท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมผู้เขียนได้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว สอดแทรกด้วยความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบนเส้นทางสายไหม คำนำของหนังสือได้กล่าวไว้ว่า“บนเส้นทางสายไหม เป็นบันทึกการเดินทาง หนึ่งในหลาย ๆ เรื่องที่ วิมา ฤทธิพงษ์ เขียนลงในนิตยสารเที่ยวรอบโลก นอกจากเล่าถึงเรื่องราวที่ได้พบเห็นแล้ว ยังแทรกข้อมูลและประวัติศาสตร์ของเส้นทางดังกล่าวเพื่อสร้างความเข้าใจสำหรับผู้่านได้ดี เนื้อหาประกอบด้วยรูปทำให้ผู้่านได้ชมความงามและมองเห็นภาพของสถานที่อันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สายยาวเส้นนี้ได้อย่างชัดเจน” ซึ่งสารคดีท่องเที่ยว“บนเส้นทางสายไหม”อ่านเข้าใจง่าย ผู้่านนอกจากได้ความรู้แล้ว ยังได้ความเพลิดเพลินใจจากการอ่าน (บนเส้นทางสายไหม : คำนำ)

5. หนังสือเรื่อง“เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง”

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียงผู้เขียนได้พูดถึงตำนานเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม ความหลากหลายเส้นทางวัฒนธรรม และความสวยงามธรรมชาติ คำนำของหนังสือได้เขียนไว้ว่า “ปริวัฒน์ จันทร เขาตั้งใจเดินทางมุ่งสู่จีนเจียงดินแดนแห่งเส้นทางสายแพรไหมในประเทศจีน เพื่อตามรอยส่วนหนึ่งของเส้นทางและประวัติศาสตร์ที่กลายเป็นตำนานแห่งมวลมนุษยชาติ เช่น การเดินทางจาริกแสวงธรรมของพระเสวียนจ้าง การเดินทางของ มาร์โค โปโล ที่ได้บันทึกถึงเรื่องประหลาดอัศจรรย์ใจของโลกตะวันออก และนำพาให้ชาวตะวันตกพุ่งความสนใจมายังดินแดนอันไกลโพ้น ความร่ำรวยทางวัฒนธรรมที่ปรากฏตลอดเส้นทาง จากกระโจมชาวกลางทุ่งของชนเผ่าเร่ร่อนกับฝูงอาขามีปีก ถึงเมืองโบราณกับป้อมปราการเก่าแก่ สุสานแห่งพระราชินีที่เล่าขานตำนานแห่งอดีตสมัยยิ่งใหญ่กลางเมืองกับตลาดการค้าขนานานชาติที่ยังคงความยิ่งใหญ่ของชุมชนการค้าโบราณ ถึงพุทธสถานศักดิ์สิทธิ์บนภูผาและยังให้ผู้่านได้สัมผัสกับธรรมชาติอันเป็นที่สุดในดินแดนในจีนเจียง” จึงทำให้ผู้่านได้สัมผัสหลากหลายเส้นทางด้านวัฒนธรรมของชนเผ่ากลุ่มน้อย และได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์เพิ่ม (เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง : คำนำ)

6. หนังสือเรื่อง“ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม”

สารคดีท่องเที่ยวย่ำรอยทราย...บนเส้นทางสายแพรไหมผู้เขียนได้เดินทางจากนครซีอานไปสู่เขตปกครองตัวเองจีนเจียง ได้บันทึกเรื่องราวการเดินทางไว้อย่างละเอียด ให้ความรู้หลากหลายด้านต่อผู้่านผู้เขียนได้กล่าวว่า “ย่ำรอยทราย...บนเส้นทางสายแพรไหมให้ข้อมูลรายละเอียดของประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนถึงวิถีชีวิต ลีลาของผู้คนบนเส้นทาง และจะสามารถใช้เป็นคู่มือในการเดินทางไปบนเส้นทางสายประวัติศาสตร์ของโลกสายนี้ให้กับท่านผู้่าน อีกทั้งยังให้คำตอบบางสิ่งบางอย่างแก่หัวใจของ“นักเดินทาง” คนรุ่นปัจจุบัน ผู้กำลังหาญกล้าย้อนกลับไปศึกษาตามเส้นทาง“ผู้ผ่านทาง”ในอดีต” ซึ่งเป็นสารคดีที่มีความโดดเด่นในทางด้านการให้ความรู้แก่ผู้่าน (ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม : คำนำ)

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทั้ง 6 เล่มได้ให้ความรู้ในการเดินทางท่องเที่ยว ในด้านเหตุผล การเดินทาง วิธีเดินทาง ค่าใช้จ่าย และที่พัก อุปสรรคและปัญหาในระหว่างการเดินทาง ผู้วิจัยได้แบ่ง ประเด็นการวิเคราะห์เป็น 3 ข้อ ดังนี้

3.1.1 เหตุผลการเดินทาง

นักเขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเหตุการณ์การเดินทางแตกต่างกัน ผลการ วิเคราะห์พบว่า มีสารคดี เล่มที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เดินทางไปท่องเที่ยวมี 2 ประการ คือ เพื่อ ตอบสนองความต้องการเฉพาะของตนเอง และเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ ดังนี้

1) การตอบสนองความต้องการเฉพาะของตนเอง

ผู้เขียนสารคดีได้เดินทางตามเส้นทางสายไหมด้วยเหตุผลเฉพาะของตนเอง กล่าวคือเป็นความใฝ่ฝันที่ต้องการจะเดินทางไปท่องเที่ยว ตามที่เคยได้ยินได้ฟังคนอื่น ๆ พุดถึง เมื่อ ผู้เขียนยังเป็นเด็ก ได้เคยดูสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมก็เกิดความสนใจ เมื่อเติบโตแล้วจึงได้ เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม

ผมรู้จักกับเส้นทางสายไหม (Silk Road) ครั้งแรกเมื่อ ตอนเรียนอยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพราะในคาบสุดท้ายของวัน ศุกร์เป็นชั่วโมงกิจกรรม คุณครูที่โรงเรียนได้นำสารคดีชุด เส้นทาง สายไหม ซึ่งสถานีโทรทัศน์ NHK จากประเทศญี่ปุ่นและ CCTV จากประเทศจีนร่วมกันผลิต เพราะก่อนหน้านี้ผมรู้จักเพียงโรติ สายไหมและขนมสายไหมเท่านั้น

ตั้งแต่นั้นมาเส้นทางสายไหมนี้ก็อยู่ในความสนใจของผมมา โดยตลอด เห็นหนังสือที่เกี่ยวกับเส้นทางสายไหมเป็นไม่ได้ ต้องซื้อหา มาเก็บไว้อยู่เสมอ หวังไว้ว่าสักวันหนึ่งจะได้ออกเดินทางตาม เส้นทางสายไหมบ้าง วางแผนแล้วล้มเลิก เพราะอาจจะยังไม่ใช้เวลาที่ เหมาะสมอยู่ก็หลายครั้ง เมื่อเวลาลงตัว ความใฝ่ฝันที่จะได้ออก เดินทางบนเส้นทางสายไหมก็เป็นจริง

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 5)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายแพรไหมบนทางสายฝุ่นได้รู้จัก เส้นทางสายไหมตั้งแต่เป็นเด็ก ได้เรียนและดูสารคดี มีความประทับใจและจดจำมาตลอด เป็นความ ใฝ่ฝันที่อยู่ในใจของผู้เขียนมานาน จึงตั้งใจวางแผนจะจึงเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมเมื่อมี โอกาส เพื่อตอบสนองความใฝ่ฝันเฉพาะตนเอง

แล้ววันหนึ่ง เมื่อการเดินทางท่องเที่ยวโลกผ่านเข้ามาและมี บทบาทสำคัญต่อชีวิตเรื่องราวในสารคดีเส้นทางสายไหมที่เคยชมใน

วัยเยาว์ก็ผุดขึ้นมาจากล้นซึกแห่งความทรงจำ หนังสือหลายเล่มที่
เกี่ยวเนื่องกับเส้นทางสายไหมถูกค้นหามาอ่านจนกลายเป็นแรง
บันดาลใจให้ผมพาชีวิตเดินทางไปเรียนรู้เรื่องราวแห่งเงาอดีตบน
เส้นทางสายนี้

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : คำนำผู้เขียน)

จากตัวอย่างให้เห็นว่า สาเหตุที่ผู้เขียนได้เดินทางไปท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมเพราะว่า
ผู้เขียนเคยรู้จักเส้นทางสายไหมจากการอ่านหนังสือมาตั้งแต่เป็นเด็ก เกิดแรงบันดาลใจจากการอ่าน
ผู้เขียนจึงได้ไปท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม

ผมได้ติดตามสารคดีชุดนี้อย่างกระตือรือร้นครั้งแรก
ที่เผยแพร่ทางไทยทีวีช่อง 3 โดยมีคุณสมจินต์ ธรรมทัศน์ เป็น
ผู้บรรยายที่น่าเสนอเฉพาะภาคแรก.....สารคดีชุดนี้ได้จุดประกาย
ความฝันของผมที่สักวันหนึ่งจะขอเดินตามรอยเส้นทางสายนี้ตามที
โอกาสจะอำนวย

(ย่ำรอยทราย...บนเส้นทางสายไหม. 2546 : 11)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สาเหตุที่ผู้เขียนเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมเนื่องมาจาก
ได้ดูสารคดี ได้เห็นภาพและฟังคำบรรยายที่น่าสนใจ จึงเป็นความใฝ่ฝันที่จะได้เห็นของจริงและตั้งใจจะ
หาโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม

สรุปได้ว่า สาเหตุที่นักเขียนได้เดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมและเขียนเป็นสารคดี
หลังจากได้รู้เรื่องราวรู้จักสถานที่ เรื่องเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ ในเส้นทางสายไหมมาจากการบอก
เล่า การอ่าน และการดูสารคดี จึงเกิดความประทับใจและตั้งใจหรือใฝ่ฝันที่จะมีโอกาสได้เดินทางไป
ท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม

2) การเพิ่มความรู้และประสบการณ์

ผู้เขียนบางคนมีเหตุผลที่เดินทางไปท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการแสวงหาหรือได้รับ
ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มเติม ดังตัวอย่าง

ผมเดินทางมาถึงซินเจียงครั้งแรกเมื่อ 8 ปีที่แล้ว ด้วยเป็น
จุดหมายปลายทางของการเดินทางตามเส้นทางสายไหม และนับ
จากบัดนั้นเป็นต้นมา ผมได้หลงใหลในมหัศจรรย์ ธรรมชาติ และ
หลากหลายของแผ่นดินอันกว้างใหญ่ เป็นอันดับ 1 ของแผ่นดินมังกร
ที่ได้เข้ายวนให้ผมย้อนไปกลับเยือนดินแดนสุดขอบห้าฟ้าเขียวแห่ง
นี้อีกหลายครั้งโดยมีมิสหลิวเหวินเยว่ หรือเสี่ยวหลิว เป็นมัคคุเทศก์
ท้องถิ่นผู้เชี่ยวชาญและรู้ใจเป็นเพื่อนร่วมทาง และเมื่อยิ่งไปเยือน ก็

ดูเหมือนยิ่งจะถูกมนต์เสน่ห์ของซินเจียงรัตรึงใจไว้ จนพร้อมเสมอ
ที่จะออกเดินทางไปในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อเก็บเกี่ยว
ประสบการณ์ในส่วนที่เหลือของแผ่นดินอันไพศาลแห่งนี้

(เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง. 2552 : 5)

จากตัวอย่างข้างต้น สาเหตุที่ผู้เขียนเดินทางไปท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมก็เพราะว่าผู้เขียน
เคยรู้และมีประสบการณ์การไปสถานที่บางแห่งของเส้นทางสายไหม แล้วเกิดความประทับใจสถานที่
ภูมิศาสตร์ ๆ ผู้เขียนต้องการมีความรู้ให้มากขึ้น จึงต้องการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ที่น่าสนใจ ซึ่งเป็น
แง่มุมหรือเป็นส่วนอื่น ๆ ที่ผู้เขียนยังไม่เคยมีความรู้มาก่อน จึงทำให้ต้องการเดินทางท่องเที่ยวตาม
เส้นทางสายไหมด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า ผู้เขียนต้องการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม เพราะที่เคยได้ยินได้ฟังได้อ่าน
เรื่องราวต่าง ๆ และได้เห็นภาพต่างๆ ที่เกี่ยวกับเส้นทางสายไหม รวมทั้งเคยมีประสบการณ์การมา
ท่องเที่ยวสถานที่บางส่วนของเส้นทางสายไหม เป็นความประทับใจ จึงสนใจและต้องการที่จะเดินทาง
ไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง เพื่อจะได้ตอบสนองความใฝ่ฝันและการเพิ่มเติมความรู้ประสบการณ์

3.1.2 วิธีเดินทาง ค่าใช้จ่าย และที่พัก

ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงวิธีการเดินทาง ค่าใช้จ่าย และที่พัก
ในการเดินทาง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และจะช่วยให้
วางแผนการเดินทางท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) วิธีการเดินทาง

เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม เพื่อให้การเดินทาง
บนแผ่นดินใหญ่สะดวกรวดเร็ว ผู้เขียนได้เล่าวิธีเดินทางไว้ในสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เห็นว่าการ
คมนาคมของประเทศจีนมีความเจริญเป็นอย่างมาก ทั้งทางเครื่องบิน รถไฟ รถโดยสารและแท็กซี่
ดังตัวอย่าง

1.1) เครื่องบิน

สารคดีท่องเที่ยวกล่าวไว้ว่า ผู้เขียนได้เดินทางโดยเครื่องบิน ซึ่งเป็นการ
คมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว เสียเวลาน้อย แต่มีค่าใช้จ่ายสูง และสะท้อนถึงการพัฒนาเส้นทางการบิน
และมีการสร้างสนามบินที่รองรับผู้โดยสารได้จำนวนมาก ดังตัวอย่าง

ในเมืองจีน เครื่องบินเป็นวิธีเดินทางที่รวดเร็วและค่อนข้าง
ประหยัด ทั่วประเทศมีสนามบินอยู่มากกว่า 150 แห่ง สายการบิน
ระดับภูมิภาคที่มีบริการเที่ยวบินไปตามสนามบินเหล่านี้ก็เพิ่ม
จำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สายการบินใน
ประเทศขนาดใหญ่มีอยู่สองสาย คือ ไชน่าเซาเทิร์นกับไชน่า

ฮีสเทิร์นมีเที่ยวบินบินตามเมืองต่าง ๆ ในมณฑลส่านซี กานซู และ
ซินเจียง

(ทางสายใหม่. 2555 : 366)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประเทศจีนมีการส่งเสริมการเดินทางโดยเครื่องบินทั้งระหว่าง
ภูมิภาค เมืองสำคัญ ๆ และกับต่างประเทศ มีสนามบิน 150 แห่งและมีสายการบินขนาดใหญ่
ให้บริการ คือ ไชน่าเซาเทิร์นกับไชน่าอีสเทิร์น ตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย
รวดเร็ว มีเวลาการเดินทางน้อย แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงกว่าการเดินทางด้วยวิธีอื่น ๆ

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้เล่าถึงเส้นทางการบิน ที่ทำให้เข้าใจว่าประเทศจีนได้พัฒนาก้าวหน้าอย่าง
มาก มีการสร้างสนามบินที่เมืองสำคัญ ๆ มากมาย ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้อย่าง
สะดวกรวดเร็ว ดังตัวอย่าง

ซินเจียงเป็นมณฑลใหญ่สุดของจีน มีเที่ยวบินจากอูร์มูชียิน
ไปยังเมืองใหญ่ทุกแห่งของจีน ทั้งที่เป่ย์จิง ฉิงตู ฉงชิ่ง กว่างโจว
ฮองกง คุนหมิง หลานโจว ช่างไห่ และซีอาน

ซีอานเป็นเมืองเอกของมณฑลส่านซี เป็นเมืองปลายทาง
สายใหม่ฟากตะวันออก ตลอดจนเป็นเมืองสำคัญของจีน จึงมี
เที่ยวบินจากเมืองเอกของแต่ละมณฑลบินมาลงเป็นประจำ ทั้งจาก
เป่ย์จิง ฉิงตู กว่างโจว ช่างไห่ และอูร์มูชี่

จากหลานโจวและตุนหวงในมณฑลกานซูมีเที่ยวบินไป
เป่ย์จิง กว่างโจว อูร์มูชี่ และซีอานทุกวัน

(ทางสายใหม่. 2555 : 366)

ผมเดินทางจากเมืองซีอานมาถึงเมืองหลานโจว ด้วย
สายการบิน China Northwest Airline ซึ่งมีรูปแบบเพียเทียนหรือ
อัปสรแห่งอัมไม้งเกาที่เมืองตุนหวงเป็นสัญลักษณ์

(ย้ายรอยทราย...บนเส้นทางสายแพรใหม่. 2546 : 104)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า การเดินทางบนเส้นทางสายใหม่ไปมณฑลส่านซี (เมืองซีอาน)
มณฑลกานซู (เมืองหลานโจว) และเขตปกครองตนเองซินเจียง มีสายการบินระหว่างเมืองให้บริการ
นักท่องเที่ยวจึงสามารถเลือกเดินทางโดยเครื่องบิน เมื่อต้องการความสะดวกรวดเร็วและไม่ต้องใช้เวลา
เดินทางนาน ๆ

สรุปได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายใหม่ ระหว่างการเดินทางไปเมืองขนาดใหญ่ จะ
มีเที่ยวบินระหว่างเมืองทุกวัน นักท่องเที่ยวสามารถใช้เดินทางตามเส้นทางสายใหม่เดินทางได้อย่าง

สะดวกสบายและปลอดภัย แตกต่างจากการเดินทางสมัยโบราณ นอกจากนี้มีสายการบินที่นักท่องเที่ยวยังสามารถเลือกโดยสารได้ตามความต้องการอีกด้วย

1.2) รถไฟ

ในประเทศจีนมีระบบรถไฟเชื่อมเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ในเส้นทางสายใหม่นักท่องเที่ยวจึงสามารถเดินทางด้วยวิธีนั่งรถไฟ ดังเช่นการเดินทางจากเมืองซีอานไปสู่เมืองหลานโจวและเมืองอูร์มชี สารคดีหลายเรื่องได้กล่าวถึงการเดินทางด้วยรถไฟ ดังตัวอย่าง

การรถไฟของจีนมีการวางระบบรางเป็นความยาว 53,400 กิโลเมตร โดยผ่านเมืองเส้นทางสายใหม่หลายแห่ง รถไฟของจีนไม่มีชั้นหนึ่งชั้นสอง แต่แบ่งที่นั่งออกเป็นสี่ประเภท คือหรรว่ว (ชั้นเตียงนอนบนบน) หรรว่วจั่ว (ชั้นที่นั่งบนบน) อี้งว่ว (ชั้นเตียงไม้กระดาน) และอี้งว่ว (ชั้นที่นั่งกระดาน)

รถไฟเป็นหนึ่งในวิธีการเดินทางไกลที่โรแมนติกมาก โดยเฉพาะการมุ่งตะวันออกไปตามเส้นทางสายใหม่ ซึ่งระยะทางครึ่งหนึ่งอยู่ในเมืองจีน การโดยสารรถไฟข้ามแผ่นดินอันกว้างใหญ่จากซีอานผ่านหลานโจวกับเจียววี้กวางมาอูร์มชีจึงนับเป็นประสบการณ์อันวิเศษสุด

(ทางสายใหม่. 2555 : 366-367)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า วิธีการเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายใหม่อีกทางหนึ่ง คือ การเดินทางโดยรถไฟ ใช้เวลามากกว่า แต่ก็สะดวกสบายและยังเป็นวิธีการเดินทางท่องเที่ยวที่น่าประทับใจอีกอย่างหนึ่ง นอกจากนี้การได้นั่งรถไฟข้ามแผ่นดินจีนที่กว้างใหญ่ จะได้พบทิวทัศน์ที่สวยงาม สภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน นับว่าเป็นประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายใหม่ที่ดี

มีรถไฟและรถโดยสารวิ่งไปกลับระหว่างเมืองหลานโจวกับเมืองซีอานในมณฑลส่านซีวันละหลายเที่ยว

ทางรถไฟสายหลานจินเชื่อมซีอานเข้ากับเมืองอูร์มชีและคังการ์ในซินเจียง ระหว่างทางยังผ่านเมืองสำคัญบนทางสายใหม่เกือบทุกแห่ง ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 312 ที่เชื่อมหลานโจวเข้ากับอูร์มชีนั้น มีระยะทางไกลมาก จึงควรแวะค้างคืนกลางทางเป็นระยะ ๆ

(ทางสายใหม่. 2555 : 138)

เกือบ ๆ ทุ่มของวันที่ 53 ตุลาคม พวกเราจากเมือง
เทียนสฺย มณฑลกลานสูไปยังเมืองซีอาน (Xi'an) มณฑลส่านซี ซึ่ง
ต้องใช้เวลา 8 ชั่วโมง ดินะที่ผู้จัดการโรงแรมปล่อยให้ใช้ห้องตาม
สบายจนกระทั่งได้เวลานั่งรถไฟสถานี

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 270)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม มีทางรถไฟที่แล่นระหว่างเมืองซีอาน
เมืองหลานโจว และเมืองอูรูมชี มีวันละหลายเที่ยว ทั้งนี้ระบบรถไฟได้เชื่อมเมืองสำคัญ ๆ บนเส้นทาง
สายไหมเกือบทุกเมือง การใช้เวลาการเดินทางจึงขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่า ต้องการจะเดินทางไป
เมืองใด เช่น ถ้าจะเดินทางไปเมืองซีอานหรือเมืองเทียนสฺย ก็ใช้เวลาเดินทางประมาณ 8 ชั่วโมง ถ้าไป
เมืองตุนหวงก็ใช้เวลา 24 ชั่วโมงเต็ม

ในที่สุดพวกเราก็ได้นั่งรถไฟสมใจอยาก โดยเป็นการนั่งจาก
คาคือกลับขึ้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือสู่ภูหู่ฟาน รถไฟเมืองจีน
มีขนาดใหญ่กว่ารถไฟเมืองไทย เป็นรถไฟสองชั้น แต่ละชั้นแบ่งเป็น
ห้อง ๆ แต่ละห้องตั้งอยู่ฝั่งหนึ่งของโบกี้ มีเตียง 4-6 เตียง โดยเป็น
เตียงแบบสองชั้นตั้งอยู่คนละฝั่งของห้องหากไม่ยกนั้ง ๆ นอน ๆ
บนเตียงก็มีเก้าอี้และโต๊ะส่วนกลางตั้งอยู่ที่ริมทางเดินให้นั่งชมวิวไป
ตลอดทาง สำหรับห้องน้ำและอ่างล้างหน้าก็มากพอ อีกทั้งยังมี
บริการน้ำร้อน สะดวกสำหรับชาวจีนที่ติดการดื่มชา หรือจะนำมาใส่
ในบะหมี่ก็สำเร็จรูปก็ได้ การเดินทางที่ยาวนานเกือบ 24 ชั่วโมงนี้
จึงสะดวกสบายมากทีเดียว

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 85-86)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ถ้าเลือกเดินทางด้วยรถไฟระหว่าง
เมืองต่าง ๆ ก็จะเป็นประสบการณ์ที่มีความสะดวกสบายและมีความสุข แม้ว่าจะเป็นระยะทางไกลใช้
เวลานาน ผู้โดยสารสามารถเปลี่ยนอิริยาบถ จะนอน จะนั่ง ถ้าไม่ยกนอนหรือก็ไม่ยกนั้งก็ได้
นอกจากนี้ยังสามารถไปนั่งเก้าอี้ส่วนกลาง เพื่อพักผ่อนชมวิวที่สวยงาม ถ้าเดินทางทางรถไฟใช้เวลา 24
ชั่วโมงก็ถือว่าใช้เวลาไม่นานนัก

สรุปได้ว่า รัฐบาลจีนได้สร้างทางรถไฟที่วิ่งผ่านเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหม วันละหลาย
เที่ยว วิธีการเดินทางท่องเที่ยวโดยรถไฟจึงสะดวกสบาย และยังเป็นวิธีการเดินทางท่องเที่ยวที่น่า
ประทับใจและมีความสุขอย่างหนึ่งที่ได้นั่งรถไฟข้ามแผ่นดินจีนที่กว้างใหญ่ ได้เห็นทิวทัศน์ธรรมชาติที่
สวยงามวิเศษและจะได้พักผ่อนได้ตลอดทั้งเส้นทาง

1.3) รถโดยสารและรถแท็กซี่

ในประเทศจีนมีแผนผังเมืองที่แน่นอนและจะเหมือนกันเกือบทุกที่ นั่น คือ สถานีรถไฟกับสถานีขนส่ง จะอยู่ใกล้กันชนิดเดินถึงและตั้งอยู่ย่านใจกลางเมือง ฉะนั้นการเดินทางระหว่างเมืองจะนิยมใช้รถประจำทาง จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สะดวกสบายไม่แพ้การเดินทางด้วยรถไฟ ในเมืองใหญ่และสองเมืองที่ห่างกันไม่ไกลวันหนึ่งมีรถโดยสารผ่านหลายเที่ยวตั้งแต่ตอนเช้าถึงค่ำเย็น แต่ถ้านักท่องเที่ยวเดินทางภายในเมือง ก็สามารถนั่งแท็กซี่ได้ ดังตัวอย่าง

รถโดยสารเป็นพาหนะหลักในการสัญจรไปยังหลายภูมิภาคของจีนที่รถไฟไปไม่ถึง การเดินทางไปตามเส้นทางสายใหม่ใต้นั้นกระทำได้อย่างง่ายดายเพราะมีรถโดยสารวิ่งจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่งเป็นประจำทุกวันระยะทางก็ไม่ไกลมาก ตลอดเส้นทางจึงมีรถโดยสารที่นั่งสบายพอสมควร วิ่งขึ้นล่องไม่ขาดสาย มีข้อดีตรงที่ราคาไม่แพง แต่ค่อนข้างช้าและต้องแวะจอดตามรายทางหลายจุด ส่วนใหญ่จะระบุเลขที่นั่งเอาไว้ จึงควรจองตั๋วล่วงหน้า รถที่วิ่งระหว่างเมืองใหญ่จะเป็นรถโดยสารปรับอากาศที่ทันสมัย

(ทางสายใหม่. 2555 : 367)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การเดินทางเส้นทางสายใหม่มีรถโดยสารวิ่งจากเมืองหนึ่งสู่อีกเมืองหนึ่ง หากสถานีที่ไม่ห่างไกลกัน จะมีรถแท็กซี่ให้บริการเป็นประจำทุกวัน ทำให้การเดินทางบนเส้นทางสายใหม่ทำได้ง่าย ราคาไม่แพง และยังมีรถระหว่างเมืองใหญ่เป็นรถโดยสาร ที่นี้สภาพรถทันสมัยและมีเครื่องปรับอากาศ

สถานีขนส่งรถโดยสารไกลบนถนนที่เทียนหนาน ทางตอนใต้ของถนนเหรินหมินมีรถวิ่งจากคุชการ์ไปกอร์ลา คูกา อักซู โฮตาน ต้าเหอเยียน อูรัมชี และกีซาร์ทุกวัน

สถานีขนส่งสายใต้บนถนนหลานกิงมีรถวิ่งไปหลินเซี่ยวัน ละหลายเที่ยว แต่รถที่วิ่งตรงไปเซี่ยเหอมีวันละสามเที่ยวเท่านั้น สถานีขนส่งรถโดยสารทางไกลบนถนนผิงเหลียงมีรถวิ่งไปเที่ยวสุ่ยอู่เว่ย และจางเย่ สถานีขนส่งสายตะวันตกบนถนนซีจิ้นตะวันตกสุดเขตตัวเมืองด้านทิศตะวันตกมีรถไปวัดปิ่งหลิงทุกวัน

ซีอานมีสถานีขนส่งสามแห่ง แต่ที่ไปมาสะดวกที่สุดคือ สถานีขนส่งรถโดยสารทางไกล ตรงข้ามกับสถานีรถไฟกลาง ตรงหัวมุมถนนเจียฟาง

(ทางสายใหม่. 2555 : 366-367)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า รถโดยสารเป็นวิธีเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะดวกสบาย โดยเฉพาะในเมือง มีสถานีรถโดยสารมากกว่าหนึ่งแห่ง และมีรถจำนวนมากที่วิ่งทั่วเมือง ให้บริการทุกวันวันละหลายเที่ยว ดังนั้น การเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายใหม่จึงมีความสะดวกสบายมาก

นอกจากการใช้วิธีเดินทางด้วยรถโดยสารแล้ว การออกเที่ยวภายในเมืองยังสามารถเลือกนั่งแท็กซี่ได้อีกด้วย หากเป็นระยะทางไม่ไกลนัก การนั่งแท็กซี่ก็สะดวกรวดเร็ว สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายใหม่เรื่องทางสายใหม่ได้กล่าวถึงการนั่งแท็กซี่ กล่าวว่

การนั่งแท็กซี่สะดวกสบายที่สุด ถ้าว่าจ้างไปทางไกล คนขับมักยอมให้ใช้ราคาเหมา ซึ่งตกราว 300 หยวน เมืองใหญ่ทุกแห่งหาแท็กซี่ได้ง่าย ถ้าพูดภาษาจีนไม่ได้ ควรให้ใครเขียนชื่อสถานที่ที่ต้องการไปเป็นภาษาจีนใส่กระดาษพกติดตัวไว้

ต้องระวังพวกแท็กซี่เถื่อนที่มาคอยเตรห่าเหยื่อ ก่อนขึ้นรถต้องตกลงราคากันให้เรียบร้อยก่อน ไม่เช่นนั้น ก็ต้องให้คนขับใช้มิเตอร์

(ทางสายใหม่. 2555 : 367)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า การนั่งแท็กซี่เป็นวิธีการเดินทางที่สะดวกมากที่สุด โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ทุกเมืองสามารถหาแท็กซี่ได้ง่าย แต่สิ่งที่ต้องระมัดระวัง คือ จะต้องตกลงราคากับคนขับรถก่อนหรือต้องให้คนขับคิดค่าโดยสารตามการใช้มิเตอร์

ออกจากสนามบินมาได้ เรายื่นรอรถประจำทางเข้าเมืองตามที่นั่งคู่มือท่องเที่ยวบอกไว้ แต่ยังไม่รู้ร่องรอยรถประจำทางถามหญิงสาวชาวจีนที่คาดว่าเป็นผู้นำทัวร์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนกลุ่มใหญ่เธอทำท่าบอกให้ไปแท็กซี่ เรายอมไปขึ้นรถแท็กซี่ที่ค่าโดยสารแพงกว่ารถประจำทางเท่าตัว ดีกว่ารอรถประจำทางที่ไม่มีวีแววว่าจะมาเมื่อใด

(แพรวใหม่บนทางสายฝุ่น. 2556 : 181)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่นั่งรถประจำทางก็สามารถเลือกการเดินทางโดยแท็กซี่ได้ราคาแท็กซี่จะแพงกว่ากัน แต่ก็ดีกว่าที่ใช้เวลารอรถประจำทางที่ไม่แน่นอน

สรุปได้ว่า วิธีการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายใหม่มีหลายแบบหลายประเภท ถิ่นว่านักท่องเที่ยวเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย สามารถเลือกพาหนะได้หลายอย่าง และสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งจะแตกต่างกันไปแต่ละคน

2) งบประมาณค่าใช้จ่ายการเดินทาง

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นเงื่อนไขสำคัญของนักท่องเที่ยวที่ต้องวางแผนไว้ก่อนออกเดินทาง แต่จะใช้เงินจำนวนมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับระยะเวลาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังนั้น ข้อมูลที่นักเขียนได้เล่าไว้ในสารคดีจึงมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน มารณนำมาใช้วางแผนการเดินทางได้อย่างเหมาะสม

ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมเรื่อง ตะลุยเส้นทางสายไหม และบนเส้นทางสายไหม ได้อธิบายเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับระยะเวลาการเดินทางอย่างละเอียด ดังตัวอย่าง

การเดินทางตามรอยผู้เขียนบนเส้นทางสายไหมเส้นทางบนแผ่นดินจีนใช้เวลาเดินทาง 20 วัน งบประมาณ 50,000 บาท (ค่าตัวเครื่องบินกรุงเทพ-เซี่ยงไฮ้ประมาณ 10,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินเซี่ยงไฮ้-อุหลุมู่ฉีประมาณ 8,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินกว่างโจว-กรุงเทพฯประมาณ 5,000 บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสารประมาณ 7,000 บาท ค่าที่พัก 14 คืนประมาณ 5,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 5,000 บาท ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประมาณ 10,000 บาท)

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 176)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางตามเส้นทางสายไหมจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาการเดินทาง ถ้าจะท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมบนแผ่นดินจีนครบถ้วนสมบูรณ์ก็ต้องใช้เวลาประมาณ 20 วัน มีค่าใช้จ่ายประมาณ 50,000 บาท หรือเฉลี่ยวันละ 2,500 บาท ถ้าต้องการท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมเฉพาะในเขตปกครองตนเองซินเจียง อุยกูร์ ก็จะใช้เวลาท่องเที่ยวน้อยกว่า ค่าใช้จ่ายก็น้อยลง ดังตัวอย่าง

เที่ยวเฉพาะเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหมในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ใช้เวลาการเดินทาง 9 วัน งบประมาณ 35,000 บาท (ค่าตัวเครื่องบินกรุงเทพฯ-เซี่ยงไฮ้ประมาณ 10,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินเซี่ยงไฮ้-อุหลุมู่ฉีประมาณ 8,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินซีอาน-กรุงเทพฯประมาณ 6,000 บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสารประมาณ 4,000 บาท ค่าที่พัก 3 คืน (ประเภทโฮสเทล) ประมาณ 1,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 2,500 บาท ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประมาณ 3,500 บาท)

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 178)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ถ้าท่องเที่ยวเฉพาะเมืองสำคัญบนเส้นทางสายใหม่ในเขตปกครองตนเอง ชินเจียง ใช้เวลา 9 วัน จะต้องวางแผนกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณ 35,000 บาท เป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าเดินทางท่องเที่ยวเต็มเส้นทางสายใหม่ที่อยู่ในแผ่นดินจีน นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลงบประมาณค่าใช้จ่ายอย่างประหยัด ดังตัวอย่าง

*เที่ยวเฉพาะเมืองสำคัญบนเส้นทางสายใหม่ในดินแดนจาง
หยวน ใช้เวลาเดินทาง 7 วัน งบประมาณ 21,000 บาท (ค่าตัว
เครื่องบินกรุงเทพ-ซีอานประมาณ 12,000 บาท ค่าที่พัก 3 คืน
(ประเภทโฮสเทล) ประมาณ 1,000 บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสาร
ประมาณ 3,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 2,000 บาท ค่าอาหาร
และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประมาณ 3,000 บาท*

(ตะลุยเส้นทางสายใหม่. 2558 : 179)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า งบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวอย่างประหยัดสำหรับผู้สนใจและที่มีเงินจำกัด คือ ใช้เวลาเดินทาง 7 วัน มีค่าใช้จ่าย 21,000 บาท เป็นค่าเดินทางโดยเครื่องบินกับค่ารถรวมเป็น 15,000 บาท เงินที่ใช้จ่ายอื่น ๆ คือ ค่าพัก ค่าอาหาร และค่าเข้าชมสถานที่รวมเป็น 6,000 บาท เฉลี่ยแล้วมีค่าใช้จ่ายประมาณวันละ 3,000 บาท อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวเส้นทางสายใหม่ที่เหมาะสมที่สุด คือ ใช้เวลา 15 วัน และวางแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายได้ 15 เหมาะสมโดยไม่แวะพักก็จะลดค่าที่พักได้มาก ดังตัวอย่าง

*เส้นทางสายใหม่ควรมีเวลาอย่างน้อย ๆ 15 วัน และบางท
ริบอาจกินเวลาเป็นเดือนขึ้นอยู่กับเวลาที่แวะพักในแต่ละที่ แต่ถ้า
เดินทางแบบไม่แวะพักที่ใดที่หนึ่งเป็นเวลานาน ๆ เวลา 12 วันก็
สามารถเดินทางได้ โดยเส้นทางนี้ยาว 7,000-8,000 กิโลเมตร*

(บนเส้นทางสายใหม่. 2552 : 250)

สรุปว่า การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายใหม่ในประเทศจีน จะต้องเตรียมเงินค่าใช้จ่ายเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว กล่าวคือ จำนวนวันที่น้อยที่สุดคือใช้เวลาวัน ถ้าจะประหยัด 7 ค่าใช้จ่ายและท่องเที่ยวเส้นทางสายใหม่ได้ทั้งหมด ใช้เวลา 12 วันแต่ต้องวางแผนการเดินทางที่ไม่แวะพักที่ใดเป็นเวลานาน หากจะเดินทางแบบไม่เร่งรีบ ก็ใช้เวลาได้ถึง 15-20 วัน จะมีค่าใช้จ่ายสูง 21,000-50,000 บาท เป็นค่าตัวเครื่องบิน ค่ารถ ค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นจำนวนเงินมากน้อยลดหลั่นกัน

3) ที่พัก

การท่องเที่ยวตามเส้นทางสายใหม่ในแผ่นดินจีนได้รับความนิยมและยังได้รับการส่งเสริมโดยรัฐบาลจีน จึงมีการจัดที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งที่ต้องการพักแบบสะดวกสบายและ

ประหยัด นักท่องเที่ยวจะสามารถเลือกที่พักได้หลาย ๆ แบบ ดังเช่น โรงแรมที่มีอยู่ในระดับสากล ราคาที่พักจะมีราคาแพง นอกจากนี้ยังมีที่พักแบบราคาถูก ดังตัวอย่าง

เมืองใหญ่ของจีนมีโรงแรมทันสมัยอยู่มาก ส่วนใหญ่เป็น
โรงแรมที่มีระดับ อยู่ในเครือสากล และที่มีชื่อเสียงระดับโลกก็มีอยู่
มาก มีการส่งผู้บริหารกับพนักงานไปฝึกอบรมถึงต่างประเทศ ราคา
แพงพอ ๆ กับโรงแรมในประเทศตะวันตก

(ทางสายไหม. 2555 : 368)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ที่พักสำหรับนักเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม ประเทศจีน เป็น
ที่พักที่เลือกได้หลายแบบ ที่กล่าวไว้ในสารคดีท่องเที่ยวเป็นโรงแรมมีระดับสากลและทันสมัย มี
พนักงานบริการที่ได้ไปฝึกอบรมถึงต่างประเทศ เป็นที่พักที่มีการให้บริการที่ดี แต่ราคาก็จะสูงพอใน
โรงแรมในประเทศตะวันตก

นอกจากโรงแรมที่มีระดับดีมีราคาแพงแล้ว สารคดีท่องเที่ยวได้ให้ความรู้ไว้ว่า ถ้าต้องการ
ประหยัดค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวก็สามารถเลือกพักที่เป็นเกสต์เฮาส์หรือบ้านพักเยาวชนนานาชาติก็ได้
ดังตัวอย่าง

สำหรับชาวแบกเป้ที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการ
เดินทาง แนะนำให้พักที่บ้านพักเยาวชนนานาชาติ หรือโฮสเทล
เพราะราคาถูกกว่าพักในโรงแรมทั่วไป อีกทั้งยังคิดค่าที่พักเป็นราย
หัว ฉะนั้นหากแบกเป้ไปพักคนเดียวก็ไม่ต้องกังวลว่าไม่มีเพื่อน
มาร่วมหารค่าห้อง ส่วนใหญ่เป็นห้องนอนรวม มีห้องน้ำและพื้นที่
ส่วนกลางใช้ร่วมกัน แต่สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นส่วนตัวก็มีห้องแบบ
สองเตียงนอนให้เลือกเช่นกัน

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 16)

จากตัวอย่างเห็นว่า หากนักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณหรือมีเงินน้อย ต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย
ในการเดินทาง ก็มีทางเลือกเป็นที่พักบ้านเยาวชนนานาชาติ แม้ว่าจะมีสภาพแวดล้อมไม่ดีเท่าโรงแรม
แต่ก็พอพักได้ โดยเฉพาะไม่ต้องกังวลว่าไม่มีใครมาร่วมช่วยออกค่าห้อง หรือถ้าต้องการพักอย่างสบาย
ไม่รุ่มรวยมากก็มีห้องพักแบบสองเตียงนอนให้เลือกพักเช่นกัน ดังนี้

สำหรับที่พักในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์อาจพบกับ
ปัญหาบ้าง เพราะชาวต่างชาติสามารถพักได้เฉพาะที่พักที่ได้รับ
อนุญาตจากรัฐบาลจีนเท่านั้น

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 16)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ที่พักในเขตปกครองตนเองซินเจียง มักเป็นปัญหาแก่นักท่องเที่ยวเพราะ เป็นเมืองที่ไม่เหมือนที่อื่น ๆ ในประเทศจีน นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติที่ต้องการที่พัก ต้องได้รับ อนุญาตจากรัฐบาลจีน เป็นเงื่อนไขเพิ่มเติมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องรู้ก่อนล่วงหน้า

สรุปได้ว่า ที่พักระหว่างการเดินทางบนเส้นทางสายไหมมีหลายแบบให้เลือกตามความต้องการ หากไปเที่ยวในเมืองใหญ่ ๆ ก็สามารถเลือกโรงแรมดีแบบหรูหราราคาแพง แต่หากไปเที่ยวสถานที่ที่เป็นธรรมชาติก็สามารถเลือกนอนเต็นท์สัมผัสความสงบสุขที่ริมทะเลราคาก็จะถูกลง

3.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง

ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ได้เล่าถึงปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง หลายด้าน สรุปได้ 2 ประเด็น คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ และด้านการสื่อสาร โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ประเทศจีนมีพื้นที่ที่กว้างขวาง การเดินทางทางเส้นทางสายไหมจะต้องข้ามพื้นที่ 3 มณฑลและข้ามชายแดนไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละประเทศแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวต่างชาติจึงพบปัญหาและอุปสรรคด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศ อย่างแน่นอน ดังนี้

หากผ่านด่านตุนหวงก็ถือว่าได้เดินทางออกจากแผ่นดิน มังกร ซึ่งการเดินทางหลังจากนี้จะยากลำบากมากขึ้นเพราะเส้นทาง พาดผ่านไปยังแผ่นดินที่เต็มไปด้วยเทือกเขาสูงเสียดฟ้าและท้อง ทะเลทรายของดินแดนซินเจียงในปัจจุบัน ซึ่งในอดีตมากไปด้วย เมืองโอเอซิสที่เติบโตและรุ่งเรืองจนก่อตัวเป็นแวนแคว้นน้อยใหญ่

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 5)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม นักท่องเที่ยวจะพบปัญหา และอุปสรรคทางภูมิประเทศ เพราะว่าเส้นทางสายไหมเมื่อผ่านเขตแดนจีนไป ก็จะเข้าไปในดินแดนที่มีเทือกเขาสูงมากมายและเต็มไปด้วยทะเลทรายแกลวซินเจียง มีลักษณะอากาศที่นักท่องเที่ยว ต่างประเทศที่ไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ที่มีราบสูงมีพื้นที่กว้างใหญ่ยาวถึงซินเจียงก็อาจจะปรับตัวไม่ทัน

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มาจากที่มีอากาศร้อนหรืออากาศหนาว ก็จะพบกับ อากาศที่เปลี่ยนแปลงทันที ดังตัวอย่าง

อุณหภูมิตอนกลางวันกับกลางคืนอุณหภูมิต่างกัน อย่างหน้ามือกับหลังมือ เช้าแรกในอุลู่มีฉีก็ทำให้เราประจักษ์ชัด ดังกล่าว เพราะไม่น่าเชื่อเลยว่าเพียงแค่ข้ามคืนเมืองนี้ก็เปลี่ยน สภาพจนต่างจากเมื่อวานอย่างสิ้นเชิง เมื่อวานผมเพิ่งเล่าให้ฟังว่า

อุทลุ่มูฉีแห่งแล้ง ถนนหนทางเต็มไปด้วยฝุ่น

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 45)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า อากาศที่อุทลุ่มูฉีแม้แต่ในเวลากลางวันกับกลางคืนก็แตกต่างกันมาก แต่ละวันก็เปลี่ยนไปไม่เหมือนกันเลย ดังที่นักเขียนเล่าว่า เพียงข้ามคืนอากาศร้อนหนาวก็เปลี่ยนแปลง ต่างกันจากเมื่อเวลากลางวันที่ร้อนและแห้งแล้งอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นสภาพอากาศจะเป็นปัญหาและอุปสรรคที่นักท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องเตรียมร่างกายให้แข็งแรงพร้อมที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพอากาศของสถานที่ที่เดินทางไป

สารคดีท่องเที่ยวทางสายไหมยังกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศของบนเส้นทางสายไหมในพื้นที่กว้างใหญ่ในตอนกลางของประเทศจีนและดินแดนทิเบตและมองโกเลียใน ดังนี้

เอเชียกลางของจีน รวมซินเจียง กานซู่ ซิงไห่ ทิเบต และมองโกเลียใน มีอากาศแบบสุดขั้ว ฤดูร้อนร้อนจัด ฤดูหนาวติดลบ แม้ในตอนเที่ยงวัน ส่วนซีบริเวณขอบ ๆ จะอบอุ่นในฤดูหนาว ฤดูร้อนจะอบอุ่นกว่ามณฑลอื่น ซินเจียงกับกานซู่ก็ร้อนจัด แต่เป็นร้อนแบบแห้ง ๆ ปัญหาอีกอย่างหนึ่งในภาคตะวันตกเฉียงเหนือคือ ฝุ่นทราย ซึ่งก่อตัวเป็นพายุทรายในฤดูใบไม้ผลิกับต้นฤดูร้อน ส่วนฝนนั้นแทบจะไม่ตกเลย แต่ถ้าตกก็จะตกหนักแบบไม่ลืมหูลืมตา

(ทางสายไหม. 2555 : 383)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปตามเส้นทางสายไหมจะพบกับปัญหาและอุปสรรคที่อากาศร้อนจัดและหนาวจัด และรวมทั้งมีแบบอากาศแห้งมาก บางครั้งก็มีพายุทรายและฝนที่ตกหนักมาก เป็นภูมิอากาศที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจะไม่เคยพบเห็นมาก่อน และยังมี การเปลี่ยนแปลงของอากาศที่เกิดขึ้นแตกต่างกันตลอดทั้งปี ดังตัวอย่าง

อุณหภูมิในเวลากลางวันและกลางคืนต่างกันลิบลับ หนาวจัดอยู่ในเดือนมกราคม บางพื้นที่ติดลบกว่า 40 องศาเซลเซียส พอถึงหน้าร้อนสุดในเดือนกรกฎาคม ที่เมืองอู่ลู่ฟั้นเคยสูงถึง 48 องศาเซลเซียส

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 43)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวจะต้องรู้ข้อมูลล่วงหน้าว่าอุณหภูมิแฉวซินเจียงมีความแตกต่างกันอย่างมาก อากาศร้อนที่สุดคือเดือนกรกฎาคม อากาศหนาวที่สุดคือเดือนมกราคม นักท่องเที่ยวจึงต้องรู้ข้อมูลลักษณะภูมิอากาศนี้ เพื่อวางแผนการท่องเที่ยวในเวลาที่เหมาะสม จะได้ไม่พบกับอากาศหนาวที่สุดกับอากาศร้อนที่สุดอย่างแน่นอน และได้เตรียมตัวให้พร้อม หากจะต้องเดินทางไปท่องเที่ยวแฉวซินเจียงและพบกับอากาศที่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลานั้นพอดี

สารคดีท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม ยังกล่าวถึงภูมิประเทศที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางที่นักท่องเที่ยวจะต้องปรับตัวเช่นกัน ดังตัวอย่าง

*เส้นทางสายไหมตั้งอยู่ในมณฑลส่านซี มณฑลกานซู และ
เขตปกครองตนเองซินเจียง โดยเฉพาะพื้นที่ของซินเจียงส่วนใหญ่
เป็นที่ราบสูงภูเขา ทะเลทราย และกึ่งทะเลทราย ทำให้การเดินทาง
ค่อนข้างลำบาก อากาศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในแต่ละวัน
ฉะนั้นท่านที่มีโรคประจำตัวเป็นต้นว่าโรคหัวใจหรือโรคความดันสูง
จึงไม่เหมาะอย่างยิ่ง*

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 12-13)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวในเขตซินเจียง จะต้องปรับตัวกับภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยยาราบสูง ภูเขา ทะเลทราย และกึ่งทะเลทราย ทำให้ในแต่ละวันมีอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก จะเกิดปัญหาเป็นอันตรายได้ถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่แข็งแรง หรือมีโรคประจำตัว คือโรคหัวใจและโรคความดันโลหิต

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิอากาศและภูมิประเทศของเมืองที่เดินทางไป ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการเดินทาง โดยเฉพาะหากนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงหรือมีโรคประจำตัว เนื่องจากภูมิประเทศของสถานที่ที่เดินทางเป็นภูเขาสูง ทะเลทราย และกึ่งทะเลทราย อากาศก็จะแห้งแล้ง ทำให้มีอุณหภูมิแตกต่างกันมาก หากไม่มีความรู้หรือไม่มีข้อมูลล่วงหน้า ก็จะมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวอย่างแน่นอน

2) ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสาร

เนื่องจากว่าคนจีนส่วนใหญ่ใช้ภาษาจีนและไม่พูดภาษาอังกฤษ ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงควรรู้ภาษาจีนเพื่อใช้ในการสื่อสาร หากไม่รู้ภาษาจีนเลยก็จะมีปัญหามากในเรื่องการสื่อสาร เมื่อได้เดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม ก็จะมีอุปสรรคในการสื่อสาร เช่น การสอบถามการเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยว การซื้อของ การพักโรงแรม เป็นต้น

*เราออกไปเดินชมแสงสียามค่ำของเมืองซีอาน ร้านสุกี้หม้อ
ไฟร้านใหญ่ แต่คนไทยเชื้อสายจีนสองคนที่หน้าตาสมควรจะมี
ความรู้ภาษาจีนเป็นอย่างยิ่ง นั่งงงกับรายการอาหารภาษาจีนยาว
เหยียดที่ให้ขีดเองว่าต้องการสั่งอะไร คนหนึ่งพูดภาษาแต่จิวได้เป็น
คำ ๆ ซึ่งสื่อสารไม่ได้ในเมืองนี้ อีกคนความรู้ด้านภาษาจีนเป็นศูนย์*

(แพรวไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 8)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ถ้านักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถใช้ภาษาจีน เมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมก็จะพบกับปัญหาเรื่องการสื่อสาร ดังเช่น การสั่งอาหาร หากไม่สามารถอ่านรายการ

อาหารก็จะสั่งอาหารไม่ได้ จะพูดสอบถามกับพนักงานขายก็ไม่เข้าใจกันอีก แม้ว่าจจะรู้ภาษาจีน เช่นเดียวกันเป็นภาษาจีนแต่จิวที่ไม่ได้ใช้ในแผ่นดินใหญ่ ก็ไม่สามารถสื่อสารหรือสั่งอาหารได้ตามที่ ต้องการ ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางทางเส้นทางสายไหม จึงควรจะมีความรู้ภาษาจีนที่จำเป็นไว้ บ้าง ดังเช่น การสั่งอาหาร เป็นต้น

นอกจากนี้ การใช้ภาษาอังกฤษก็ไม่สามารถใช้สื่อสารกับคนในท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยวได้ ดังตัวอย่าง

ชาวจีนส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ การเตรียมแผนที่ที่มีสองภาษา คือภาษาอังกฤษกับภาษาจีนจึงเป็นสิ่งจำเป็น หากแผนที่มีภาพสถานที่ท่องเที่ยวด้วยก็ยิ่งดี หรืออาจนำภาพสถานที่ที่เราจะเดินทางไปติดตัวไปด้วย เพราะว่าจะสะดวกเวลาการเดินทาง

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 17)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในประเทศจีน เพราะว่าคนจีนส่วนใหญ่ไม่พูดคุยภาษาอังกฤษ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็พูดภาษาจีนไม่ได้เช่นกัน ดังนั้น จึงต้องเตรียมตัวก่อนเดินทาง โดยเฉพาะการใช้แผนที่ เช่น แผนที่ที่ใช้ในการเดินทางควรมีภาษาอังกฤษและภาษาจีนบอกตำแหน่งสถานที่ที่เดินทางไปท่องเที่ยวอย่างละเอียด และควรมีภาพถ่ายของสถานที่ที่จะมีประโยชน์ในการสอบถามเส้นทางการเดินทาง ช่วยให้ลดปัญหาอุปสรรคในการเดินทางได้มากและช่วยให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น

สารคดีท่องเที่ยวยังเล่าเรื่องปัญหาการสื่อสารกับพนักงานในร้านอาหาร ดังตัวอย่าง

ก่อนเข้าไปยังสงสัยอยู่ว่า เราพูดภาษาอังกฤษพอจะเป็นโฆษณาได้ แต่เสิร์ฟโดยสาวทิเบตนั้นคืออะไร ร้านนี้ขายอาหารทิเบต พนักงานเสิร์ฟแต่งชุดพื้นเมืองหรืออย่างไร

เมื่อเข้าไปจึงพบกับโฆษณาที่ไม่จริงและยิ่งกว่าจริง เราพูดภาษาอังกฤษแต่รายการอาหารไม่มีอังกฤษสักตัว และน้องสาวคนสวยที่มาต้อนรับนั้นพูดภาษาอังกฤษไม่ได้

(แพรวไหมบนทางสายฝู่น. 2556 : 53)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ร้านอาหารระหว่างเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม แม้ว่ามีป้ายโฆษณาของร้านค้าเขียนเป็นภาษาอังกฤษ แต่เมื่อเข้าไปรับประทานอาหาร กลับพบว่ารายการอาหารไม่มีภาษาอังกฤษ และพนักงานเสิร์ฟก็สื่อสารภาษาอังกฤษไม่ได้

สรุปว่า อุปสรรคและปัญหาที่จะพบในการเดินทางท่องเที่ยวคือเรื่องภูมิอากาศที่แปรปรวน และเรื่องการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมจึงควรจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมและเรียนรู้ภาษาจีนให้พอสื่อสารได้บ้าง

3) การปรับตัว

เนื่องจากว่าสังคมและวัฒนธรรมจีนกับไทยแตกต่างกัน ทำให้สภาพแวดล้อมทางสังคมและพฤติกรรมของคนจีนแตกต่างกับคนไทย ดังนั้นเมื่อไปท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม นักท่องเที่ยวไทยจำเป็นต้องปรับตัวและต้องเปิดใจกว้างในการเข้าใจผู้คนและสิ่งต่าง ๆ ที่อาจจะไม่ชอบ เป็นการรู้จักปรับตัวเพื่อจะได้ท่องเที่ยวได้สนุกสนานตามที่ตั้งใจเดินทางมา ดังตัวอย่าง

ชาวฮั่นภาคภูมิใจวัฒนธรรมของตน ถ้าอยู่คนเดียว ชาวจีนจะมีสภาพเรียบร้อยมาก แต่ถ้าอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม อาจดูหยาบคายได้ในสายตาของชาวตะวันตก แนวคิดเรื่องการรักษาหน้าและการระงับอารมณ์เป็นสิ่งที่คนจีนให้ความสำคัญมาก พฤติกรรมอย่างการเรอ พูดโทรศัพท์มือถือเสียงดังโฉบฉ่าง สูบบุหรี่ และถ่มน้ำลายถือว่าเป็นสิ่งไม่เหมาะสมในสายตาเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดพฤติกรรมอันล้ำสมัยและเป็นที่ยอมรับของสังคมให้หมดไป แต่เวลาเท่านั้นที่จะเป็นคำตอบ

(ทางสายไหม. 2555 : 383)

จากตัวอย่างสรุปว่า การเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมจะพบผู้คนที่ต่าง ๆ ที่ไม่ชอบใจความแตกต่างจากที่เคยชิน โดยเฉพาะมารยาทและการกระทำที่ทำให้หนักเดินทางไม่ชอบ ไม่สบายใจและเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ผู้เขียนได้อธิบายว่า นักท่องเที่ยวควรเข้าใจว่า คนในแต่ละถิ่นแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน และเป็นไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบกันในสังคม เป็นสาเหตุให้คนในถิ่นนั้น หรือประเทศนั้นมีกิริยามารยาทหรือพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนในสังคมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรปรับตัวเองให้เข้ากับคนในสังคมที่ไปท่องเที่ยว มีความเข้าใจและยอมรับ โดยคิดว่าสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทาง แม้ว่าจะไม่เหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน แต่เวลาที่ผ่านไปก็จะเปลี่ยนแปลงหรือหมดสิ้นไปในที่สุด

การปรับตัวที่นักท่องเที่ยวจะต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็คือการใช้ห้องน้ำ ดังตัวอย่าง

ถ้าหากเลี่ยงได้ ก็ควรเลี่ยงห้องน้ำสาธารณะในเมืองจีน ซึ่งปกติจะเป็นแบบล้อมซึมและอาจหาความเป็นส่วนตัวไม่ได้ ไม่มีกระดาษชำระให้แล้วมาตรฐานด้านความสะอาดก็ต่ำสุด ๆ ร้านฟาสต์ฟู้ดในเครือต่างประเทศบางแห่งอาจมีห้องน้ำแบบตะวันตก

ให้บริการ แต่ตัวเลือกที่ดีที่สุดคือห้องน้ำของโรงแรมดี ๆ ลักแห่ง
หนึ่ง

(ทางสายไหม. 2555 : 387)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวจะพบกับปัญหาการใช้ห้องน้ำสาธารณะในประเทศจีนที่ไม่สะอาด ไม่มีความเป็นส่วนตัว ดังนั้น ในระหว่างการเดินทาง หากจำเป็นต้องเข้าห้องน้ำสาธารณะ ก็ควรปรับตัวให้สามารถใช้ห้องน้ำตามแบบของคนจีนได้ ทางที่เลือกที่ดีก็คือไปใช้ห้องน้ำของโรงแรม

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะต้องปรับตัว เมื่อพบกับกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด เมื่อต้องไปท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถาน ดังตัวอย่าง

ห้ามถ่ายภาพหรือถ่ายวิดีโอในพื้นที่ทางการทหารเด็ดขาด ใน
พิพิธภัณฑสถานพระราชวัง และศาสนสถานบางแห่งก็ไม่อนุญาตให้
ถ่ายภาพเช่นกัน หรือถ้าให้ถ่ายได้ก็ต้องเสียเงิน บางที่ก็อนุญาตให้
ถ่ายได้ แต่ห้ามใช้แฟลชหรือขาตั้ง

(ทางสายไหม. 2555 : 383)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ที่ประเทศจีนจะมีกฎระเบียบเข้มงวดกับนักท่องเที่ยว คือ ไม่ให้ถ่ายรูป
พื้นที่ทางการทหาร พระราชวัง อาคารทางศาสนา ในขณะที่คนไทยชอบถ่ายรูปสถานที่ต่าง ๆ ที่ไปเที่ยวมา
ดังนั้น เมื่อไปท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ก็ต้องปรับตัว ระวังตัวว่าสถานที่ที่ไปท่องเที่ยว ได้อนุญาต
ให้ถ่ายรูปได้หรือไม่ และรักษากฎระเบียบของสถานที่แห่งนั้นอย่างเคร่งครัด

สารคดีท่องเที่ยวได้ให้ความรู้เกี่ยวกับคนจีนที่นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งคนจีนพื้นเมืองในถิ่น
ที่ไปท่องเที่ยว จะต้องเข้าใจ ปฏิบัติตน และปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เมื่อ
ต้องเข้าไปท่องเที่ยวในถิ่นนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

เส้นทางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของชาวมุสลิมและพื้นเมือง ควร
ระมัดระวังสิ่งต่อไปนี้

การทักทายและการต้อนรับของชาวมุสลิมและชาวพื้นเมือง

บทสนทนาและการแต่งกายของผู้หญิง

โรคระบาดต่าง ๆ

การเมืองภายในประเทศและความขัดแย้งทางศาสนา

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 303)

สรุปได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมสารคดีท่องเที่ยวได้ให้ความรู้และ
ประสบการณ์หลายด้านที่นักท่องเที่ยวต้องปรับตัวตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนอาศัยอยู่ใน
เส้นทางสายไหม ดังเช่นกิริยาท่าทางของชาวจีนที่พูดคุยโทรศัพท์เสียงดัง การห้ามถ่ายรูปในสถานที่
ต่าง ๆ และการใช้ห้องน้ำสาธารณะที่ไม่สะอาดและไม่เป็นที่ส่วนตัว เป็นต้น นักท่องเที่ยวควรจะมี

ความรู้ ความเข้าใจ และปรับตัวหรือยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนจีนกับคนไทย และจะคิดว่าเป็นลักษณะของคนในถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปก็จะปรับเปลี่ยนหรือหมดสิ้นไปเอง

3.2 สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญบนเส้นทางสายไหม

สถานที่ท่องเที่ยวถือว่าเป็นเนื้อหาสำคัญที่สุดของสารคดีท่องเที่ยว สำหรับสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่น่าสนใจมากมาย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศาสนา

3.2.1 สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ

สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติบนเส้นทางสายไหม ได้แก่ ทะเลสาบเทียนฉือ ทะเลสาบคารคูล และหุบเขาไร่่องุ่นที่มณฑลซินเจียง ดังนี้

1) ทะเลสาบเทียนฉือ

เทียนฉือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทะเลสาบอยู่ในเทือกเขาเทียนชาน ที่ระดับความสูงเกือบ 2,000 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร ความลึกเฉลี่ย 40 เมตร จุดที่ลึกที่สุดมีความลึก 105 เมตร สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้บรรยายถึงความสวยงามตามธรรมชาติและแทรกตำนานเกี่ยวกับเทียนฉือ ดังตัวอย่าง

ตำนานของทะเลสาบเทียนฉือ ได้ถูกเล่าขานไว้ใน “ตำนานมู่เทียนเจิว” (穆天子传) ว่า โจวมู่หวาง (周穆王) กษัตริย์ในสมัยราชวงศ์โจวตะวันตกได้เสด็จนิราศตะวันตกมาไกลจนถึงตำหนักเหวยฉือ (瑶池) และได้พบกับซีหวางมู่ (西王母) นางให้การต้อนรับโจวมู่หวางอย่างอบอุ่นยิ่ง ทั้งสองได้สนทนากันอย่างสนิสนมจนรู้ใจ

(เส้นทางสายแพรไหมในชิงเจียง. 2552 : 76)

ตำนานของทะเลสาบเทียนฉือเป็นเรื่องราวความรักแสนเศร้าระหว่างพระนางซีหวางมู่กับโจวมู่หวางกษัตริย์แห่งราชวงศ์โจว ทั้งสองพบกันเมื่อโจวมู่หวางเสด็จมาเยือนตะวันตกและได้มายังทะเลสาบเทียนฉือ ซึ่งเป็นที่พำนักของซีหวางมู่ พระนางให้การต้อนรับโจวมู่หวางเป็นอย่างดี ก่อเกิดเป็นความคุ้นเคย เสน่ห์และความรักในที่สุด

(แพรไหมบนทางสายฝู่น. 2556 : 154)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวทะเลสาบเทียนฉือ มีตำนานเป็นเรื่องราวความรักที่รู้สึกน่าเศร้า ระหว่างพระนางซีหวางมู่กับกษัตริย์โจวมู่หวาง ทั้งสองมีความสนิสนมกันมากจนเกิด

ความเห็นใจกันและในที่สุดก็เกิดความรัก เป็นตำนานที่ประทับใจที่ทำให้เกิดความรักของหนุ่มสาวในสถานที่และบรรยากาศที่สวยงามมาก เรื่องในตำนานเล่าถึงการอำลาจากกัน ดังตัวอย่าง

...ก่อนอำลาจากกัน โจวมู่หวางได้มอบผืนผ้าไหมจากฉางอานแก่ซีหวางมู่เป็นที่ระลึก และซีหวางมู่ได้มอบหยกขาวแห่งเทือกเขาคุนหลุนซานแก่โจวมู่หวางเป็นเครื่องเตือนใจยามห่างไกล พร้อมได้ขับขานบทเพลง “หวงจวู่” อันไพเราะเพื่อเป็นการอำลา โดยขออีก 3 ปีข้างหน้า โปรดกลับมาเยือนเหย้าอีกครึ่งหนึ่ง นางจะเฝ้าคอยต้อนรับ ซึ่งโจวมู่หวางก็ให้คำมั่นสัญญาแก่นาง

(เส้นทางสายแพรไหมในซิงเจียง. 2552 : 76)

ก่อนจำต้องจากกัน ซีหวางมู่เอ่ยถามโจวมู่หวางว่า

“เมฆขาวเลื่อนลอย ยอดดอยสูงเสียดฟ้า

ข้ามเขานับพันแลสายน้ำนับหมื่นท่านมาแต่แดนอื่น
แสนไกล

หากท่านกลับไป ฤกษ์จักไม่ได้พบพาน”

กษัตริย์หนุ่มตรัสตอบกลับมาว่า

“เมื่อข้ากลับสู่บ้านเกิด ปวงประชาอยู่ดีบรรเจิดทรู ข้าจัก
หวนคืนสู่เจ้า”

เหมือนเป็นสัญญาใจระหว่างทั้งสอง แต่ด้วยเหตุใดไม่ทราบ
ได้โจวมู่หวางไม่ได้เสด็จกลับมาอีก

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 154-155)

สรุปได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติมีความสำคัญที่ดึงดูดให้มาท่องเที่ยวแล้วยังมีตำนานที่สอดแทรกเรื่องพื้นบ้านที่สนุกสนาน สร้างความประทับใจจากเรื่องราวของกษัตริย์กับหญิงสาวสามัญชน เต็มไปด้วยความสุขและความเศร้า ปัจจุบันนี้ สถานที่ท่องเที่ยวทะเลสาบเทียนฉือเป็นที่รู้จักจากเรื่องราวที่เป็นหลักฐานความรักระหว่างหนุ่มสาวทั้งสองคน นักท่องเที่ยวจึงประทับใจทั้งกับความสวยงามของทะเลสาบเทียนฉือและความเข้าใจประวัติความเป็นมาของเทียนฉือได้มากขึ้น

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมยังพรรณนาความสวยงามในช่วงเวลาฤดูร้อนและฤดูหนาวของทะเลสาบเทียนฉือ ดังตัวอย่าง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ขึ้นชื่อที่สุดของเมืองอูหลู่มีฉี
ที่นักเดินทางทุกคนที่มาเยือน จะต้องไม่พลาดไปชมก็คือ
ทะเลสาบเทียนฉือ หรือ ทะเลสาบสวรรค์ อันเป็นทะเลสาบที่ตั้งอยู่

บนเทือกเขาเทียนชาน อยู่ห่างจากตัวเมืองอู่หลู่มีมาทางทิศ
ตะวันออกเฉียงประมาณ 110 กิโลเมตร

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 221-222)

ช่วงที่เรามาเที่ยวเป็นฤดูร้อน ทิวสนบนเขาเขายังคงเขียวขจี
น้ำในทะเลสาบเป็นสีฟ้า เรือลำใหญ่พานักท่องเที่ยวล่องชมทิวทัศน์
รอบ ๆ ทะเลสาบ แต่หากเป็นฤดูหนาว การเดินทางมาเทียนฉือทำ
ได้ลำบาก เฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกีฬาฤดูหนาวอย่างสกี
หรือสเก็ตน้ำแข็งจึงจะดันดันเข้ามา ผืนน้ำสีฟ้าของเทียนฉือจะ
แปรเปลี่ยนเป็นลานน้ำแข็งกว้างสีขาว

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 153)

พอเข้าประมาณต้นเดือนพฤษภาคม น้ำแข็งก็จะละลาย
ทำให้แลเห็นผืนน้ำเป็นสีเขียวมรกตใสสะท้อนเงาเทือกเขาป้อเคอ
ต้าชานและป่าสนที่อยู่รายรอบได้อย่างงดงามทีเดียว บางคนถึงกับ
เปรียบเปรยว่า ทิวทัศน์ของทะเลสาบเทียนฉือนี้ ประดุจดังประเทศ
สวีตเซอร์แลนด์

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 223)

สรุปได้ว่า ทะเลสาบเทียนฉือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามเทียบเท่าประเทศ
สวีตเซอร์แลนด์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในเขตปกครองตนเองซินเจียง นักท่องเที่ยวที่
เดินทางไปถึงซินเจียงแล้วควรจะต้องไปเที่ยว เพื่อได้เห็นทิวทัศน์ของทะเลสาบเทียนฉือ ที่อยู่อาศัยตาม
ทุ่งหญ้าบนเขาสูง และเป็นข้อมูลการท่องเที่ยวว่า ควรไปท่องเที่ยวเทียนฉือในเวลาฤดูร้อนจะดีกว่าฤดู
อื่น เพราะเป็นเวลาที่น้ำแข็งละลายหมดแล้ว จะได้แลเห็นผืนน้ำทะเลสาบเป็นสีเขียวมรกตใสสะท้อน
เงาเทือกเขา แต่ถ้านักท่องเที่ยวเป็นผู้ชื่นชอบกีฬาฤดูหนาวอย่างสกีหรือสเก็ตน้ำแข็ง ก็ควรไปท่องเที่ยว
เทียนฉือในฤดูหนาว

2) หุบเขาไร่ฮ่อง

หุบเขาไร่ฮ่องเมืองอู่หลู่พานมีชื่อเสียงว่าเป็นพื้นที่ที่หล่อเลี้ยงด้วยสายน้ำที่
เรียกว่าผู่เถาโกว อยู่ห่างตะวันออกเฉียงเหนือของอู่หลู่พาน เป็นแหล่งปลูกองุ่นดินแดนแรกบนผืน
แผ่นดินจีน ปลูกองุ่นกันมากกว่า 2,000 ปี และนำองุ่นไปหมักเป็นเหล้าองุ่นด้วย ในอดีตองุ่นจาก
แหล่งนี้ถูกส่งเป็นบรรณาการแก่ราชสำนัก ทั้งสิ้นครมอานและปักกิ่ง ปัจจุบันที่อู่หลู่พานมีองุ่นปลูก
100 สายพันธุ์ รวมทั้งองุ่นไร้เมล็ด ผู้คนในท้องถิ่นมีรายได้จากการขายองุ่นทั้งในและนอกประเทศ

เชื่อกันว่า ดินแดนแห่งเมืองโบราณเกาซางละเจียวเหน็เป็น
ถิ่นแรกในประเทศจีนที่มีการปลูกไร่ฮ่องขึ้น และมีการนำองุ่นมา

หมักเป็นเหล้าองุ่น ไวน์องุ่นที่งามสะพร่งขึ้นปกคลุมไปทั่วผืนแผ่นดิน
แห่งฤดูหลู่ฟานนี้จะมีอาจเกิดขึ้นได้เลย หากไม่มีระบบชลประทาน
จากสวรรค์ที่ได้นำน้ำมาหล่อเลี้ยงให้ชุ่มฉ่ำเช่นนี้ และสายน้ำนี้เองที่
พวกเขาเรียกกันว่า ผู่เถาโกว

(สายแพรไหมในซินเจียง. 2552 : 368)

องุ่นของฤดูหลู่ฟานผลใหญ่ เปลือกบาง รสชาติดี เข้มข้นกว่า
แหล่งอื่นเพราะสภาพอากาศแบบทะเลทรายที่มีอุณหภูมิแตกต่าง
กันมากระหว่างกลางวันกับกลางคืน

(แพรไหมบนทางสายฝู่น. 2556 : 136)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เมืองเกาซางละเจียวเหอเป็นเมืองแห่งแรกที่ปลูกองุ่นในประเทศจีน แต่
ปัจจุบันนี้องุ่นของเมืองฤดูหลู่ฟานมีชื่อเสียงมากที่สุด และมีคุณภาพพิเศษที่แตกต่างกับที่อื่น เพราะ
สภาพภูมิอากาศของฤดูหลู่ฟานเป็นแบบทะเลทราย มีอุณหภูมิกลางวันกับกลางคืนต่างกันมาก และมี
ผู่เถาโกวซึ่งเป็นสายน้ำในระบบชลประทานที่หล่อเลี้ยงต้นองุ่นให้มีผลใหญ่ เปลือกบางและมีรสชาติ
อร่อยกว่าองุ่นที่ปลูกที่อื่น

3) ทะเลสาบคาราคูล

ทะเลสาบคาราคูลเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองคาสือ ความสูงอยู่ที่ 3,900 เมตร
ถือเป็นหนึ่งในบึงน้ำที่สวยงามที่สุดในเอเชีย น้ำในทะเลสาบใสราวกระจก สะท้อนเงาของฟ้าใส
เบื้องบน และจุดที่น่าสนใจที่สุดคือบรรยากาศรอบทะเลสาบที่เงียบสงบ สวยงาม จนทำให้นักท่องเที่ยว
รู้สึกไม่แน่ใจว่า กำลังอยู่ในดินแดนแห่งสวรรค์หรือโลกแห่งความจริง

สารคดีท่องเที่ยวได้พรรณานความสวยงามของทะเลสาบคาราคูล ดังตัวอย่าง

ทะเลสาบคาราคูลบนความสูง 3,900 เมตรก็ถือเป็นหนึ่งใน
บึงน้ำที่สวยงามที่สุดในเอเชีย น้ำใสราวกระจก บรรยากาศเงียบสงบ
และมีเงาสท้อนของยอดเขามูซตักอาตาปรากฏอยู่บนผิวน้ำ จาก
ริมน้ำสามารถมองเห็นธารน้ำแข็งได้ถึง 14 สาย นอกจากนี้ยังมี
ชุมชนเล็ก ๆ ของชาวคีร์กีซอีกสองแห่งตั้งอยู่ที่ริมบึง นักท่องเที่ยว
สามารถค้างแรมในกระท่อมเคลื่อนที่ของพวกเขาได้

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 191)

ภาพทะเลสาบคาราคูลที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้านี้งดงามเกิน
กว่าที่ผมจะหาคำบรรยายจริง ๆ นอกจากความกว้างใหญ่ของผืนน้ำ
ที่แผ่กว้างถึง 10 ตารางกิโลเมตรน้ำยังใสแจ้วจนเหมือนกระจกแผ่น
ใหญ่ที่กำลังสะท้อนเงาของฟ้าใสเบื้องบน แถมในเวลาที่แสงอาทิตย์

สาตล่องยอดฤดูเขาที่หิมะจับตัวจนกลายเป็นน้ำแข็งก็กลายสภาพ
เป็นเหมือนผลึกคริสตัล จนชักไม่แน่ใจว่า นี่เรากำลังอยู่ในดินแดน
แห่งสรวงสวรรค์หรือโลกแห่งความจริงกันแน่

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 73)

บรรยากาศโดยรอบดูผ่อนคลาย มีนักท่องเที่ยวชาวจีนมา
กันเป็นกลุ่มน้อยบ้างแต่ไม่พลุกพล่านและไม่ส่งเสียงดังทำลายความ
เงียบสงบ...เด็ก ๆ วิ่งเล่นกันสนุกสนาน บ้างก็กำลังกินแตงโมอย่าง
เอร็ดอร่อย แม้แต่ม้าและอูฐก็ดูมีความสุข ม้ายืนเลียหญ้าแกว่งหาง
ไปมา อูฐนั่งอาบแดดชมทะเลสาบและฟ้าคราม

(แพรวไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 230)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ทะเลสาบคาราคูลทิวทัศน์สวยงามมากเป็นทะเลสาบสวยงามที่สุดใน
ภูมิภาคเอเชีย ถ้านักท่องเที่ยวมาค้างแรมที่นี่จะได้สัมผัสกับความเงียบสงบและสันแห่งทะเลสาบคาราคูล
ทั้งในยามรุ่งเช้าและพลบค่ำ นอกจากจะได้พบกับความสวยงามของทะเลสาบแล้ว นักท่องเที่ยวยังจะได้
ผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ 3 แห่ง
ได้แก่ ทะเลสาบเทียนฉือ หุบเขาไร่่องนชินเจียง และทะเลสาบคาราคูล สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วน
เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามและมีเอกลักษณ์ ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ขณะเดียวกันก็
ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปชมความสวยงามได้พักผ่อนได้เป็นอย่างดี

3.2.2 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน

สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บนเส้นทางสายไหม เป็นโบราณสถานที่สร้างขึ้น
ขึ้นในอดีต และมีความสำคัญที่สะท้อนถึงความเจริญของจีน มีความรู้ระบบการปกครองและสังคมใน
อดีตของประเทศจีน ได้แก่ สุสานจินซี และกำแพงเมืองซีอาน

1) สุสานจินซี

สุสานจินซีเป็นสถานที่ฝังพระศพของจักรพรรดิฉิน ได้สร้างขึ้นในสมัยจักรพรรดิฉิน
ในอดีตเป็นความลับของจีน ปัจจุบันได้รับยกย่องว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์อันดับที่ 8 ของโลก มีตัวอย่างดังนี้

การสร้างสุสานเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 246 ปีก่อนคริสตกาล ใช้
แรงงาน 700,000 คน เวลาสี่สิบปีจึงแล้วเสร็จสมบูรณ์

(ทางสายไหม. 2555 : 134)

สุสานแห่งความลับ เพราะหลังจากสร้างเสร็จจินซีฮ่องเต้ก็มี
รับสั่งให้สังหารคนงานและช่างฝีมือทั้งหมด จึงไม่มีผู้รู้ตำแหน่งที่ตั้ง
ของสุสานรอดชีวิตมาบอกเล่าให้คนรุ่นหลังรับรู้ และกลายเป็น

ความลับมายาวนานกว่า ปี 2000 จนปี พ.ศ. 2517 ชาวนาคนหนึ่ง ได้มาพบโดยบังเอิญขณะกำลังขุดบ่อน้ำ หลังจากนั้นไม่นานโลกก็ตื่น ตะลึงครั้งใหญ่ เมื่อทางการจีนเปิดสุสานจีนซีให้ปรากฏแก่สายตา ชาวโลก พระองค์ทรงสร้างอภิมหาโปรเจกต์นี้ตั้งแต่มิพระชนมายุ เพียง 13 พรรษา ใช้แรงงาน 700,000 คน ระยะเวลา 36 ปี

หลุมขุดค้นมีทั้งหมด 3 หลุม หลุมที่หนึ่งมีขนาดใหญ่และ เหล่าทหารดินเผาอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด นอกจากหุ่นทหารดินเผาแล้ว ภายในหลุมยังมีหุ่นม้าดินเผาตั้งเรียงรายจนเสมือนเป็น กองทัพ รวมแล้วมีหุ่นทหารและหุ่นม้าดินเผามากกว่า 7,000 ชิ้น จินตนาการได้ว่ากองทัพจริง ๆ ของจีนซียิ่งใหญ่เกรียงไกร มาก จึงทรงสามารถรวบรวมประเทศจีนเมื่อสองพันกว่าปีที่ผ่านมา ให้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จ ทำให้ชาวจีนภาคภูมิใจกับจักรพรรดิ พระองค์นี้มาก

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 126-130)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สุสานจีนซีสถานที่ฝังศพของจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ ปัจจุบันได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นโบราณสถานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในยุคสมัยราชวงศ์จิ้น ที่มีอำนาจ การปกครอง ความเจริญและความมั่งคั่งในยุคสมัยของจักรพรรดิจีนซีฮ่องเต้ ใช้เวลาสร้างสุสานนาน 36 ปี ใช้เงินมากมายและแรงงานคนถึงจำนวน 700,000 คน สิ่งที่สะท้อนถึงความยิ่งใหญ่ คือ การสร้างหุ่นทหารดินเผาและม้าศึกจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนยุคสมัยจิ้น

2) กำแพงเมืองซีอาน

กำแพงเมืองซีอานเป็นกำแพงเมืองที่สร้างขึ้นจากอิฐที่แข็งแกร่ง สร้างในสมัย ราชวงศ์ฮั่น เป็นกำแพงเมืองเก่าที่สมบูรณ์ที่สุดของจีน สูง 12 เมตร ทางเดินกว้าง 12-18 เมตร ความ ยาวโดยรวม 13.7 กิโลเมตร มีป้อมปราการนับได้ทั้งหมด 98 ป้อม ดังตัวอย่าง

สิ่งปลูกสร้างที่โดดเด่นของซีอานในทุกวันนี้คือกำแพงเมือง (ภาษาจีนเรียกเฉิงเฉียง) ซึ่งเก่ากว่า 600 ปี ยาว 14 กิโลเมตร และ ล้อมตัวเมืองไว้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีประตูเมืองตั้งอยู่สี่ทิศ คือ ประตูเมืองทิศเหนือ ไต้ ตะวันออก และตะวันตก ถือเป็นกำแพง เมืองโบราณที่มีสภาพสมบูรณ์ดีที่สุดในประเทศจีน

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 129)

ไม่ใช่แค่ปั่นกินลมชมวิวไปเรื่อย ๆ แบบไร้จุดหมาย หากแต่ตลอดความยาวของกำแพงยังเต็มไปด้วยเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับผู้ชื่นชอบประวัติศาสตร์เพราะมีป้ายบอกเล่าเรื่องราวของกำแพงเมืองที่ทำให้ทราบว่ากำแพงสร้างขึ้นมาแล้วกว่า 600 ปีในสมัยราชวงศ์หมิง แต่เดิมสร้างจากดินผสมปูนขาว ผ่านการบูรณะรวมทั้งสิ้น 3 ครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2111 ได้บูรณะครั้งใหญ่ด้วยการเปลี่ยนโครงสร้างเป็นอิฐที่มั่งคั่งแข็งแรง

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 140)

จากตัวอย่าง สารคดีท่องเที่ยวให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิงเมื่อครั้งมีการทำสงคราม จึงต้องสร้างกำแพงที่มั่นคง เพื่อป้องกันการรุกราน กำแพงซีอานเป็นโบราณสถานที่บอกเล่าประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของจีนในสมัยโบราณ ปัจจุบันนี้ได้บูรณะกำแพงเมืองจนมีสภาพสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญตามเส้นทางสายไหม

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่โบราณสถานที่มีความสำคัญในยุคโบราณ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 แห่ง คือ สุสานจินซีและกำแพงเมืองซีอาน ให้ความรู้เกี่ยวกับอำนาจการปกครอง ความเจริญและความมั่งคั่งของสังคมในยุคสมัยราชวงศ์จินและราชวงศ์หมิง ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการป้องกันความมั่นคงของสังคม

3.2.3 สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศาสนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในสมัยโบราณ ชาวจีนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนชนเผ่ากลุ่มน้อยโดยเฉพาะในเขตซีเจียงนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 70 สารคดีกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามทั้งหมด 3 แห่ง ดังนี้

1) ถ้ำม่อเกา

ถ้ำม่อเกาเป็นสถานที่ที่อยู่นอกเมืองออกมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ 25 กิโลเมตรของเมือง둔หวางและเป็นจุดหมายสำคัญที่นักท่องเที่ยวกับนักแสวงบุญจะเดินทางมาท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก ดังนี้

มีตำนานเล่าว่า เมื่อปี ค.ศ. 366 พระภิกษุนามเล่อจุ่น ออกจาริกแสวงบุญได้ธุดงค์มายังเขาในแถบนี้ยามอัสดง ดวงอาทิตย์กำลังลับไปหลังยอดเขาเปล่งรัศมีเป็นประกายเรืองรองดังพระพุทธรูปสีทองนับพันองค์มาประดิษฐานอยู่ ท่านคิดว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่จะได้หาสถานที่ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียร ท่านจึงขุด

เจาะถ้ำขึ้นที่ภูเขาหินนี้เพื่อใช้เป็นที่พัก และขุดคูหาถ้ำเพิ่มเติม
สร้างพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ นับแต่นั้นพระภิกษุรูปอื่นและผู้
แสวงบุญก็เริ่มมาพำนักที่ม่อเกา เพื่อศึกษาคัมภีร์คำสอนของพระ
พุทธองค์และฝึกปฏิบัติในผาถ้ำที่เงียบสงบ

(แพร่ไหมทางสายฝุ่น. 2556 : 81-82)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า คนจีนในอดีตนับถือศาสนาพุทธ มีพระภิกษุที่ได้เดินทางหรือธุดงค์
แสวงบุญมาพบภูเขาที่สวยงามและรู้สึกว้าว้าวดีลึกลับ จึงเจาะถ้ำในภูเขาหินเมื่อปี ค.ศ. 366 เพื่อเป็น
สถานที่ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียร และศึกษาคัมภีร์คำสอนของพระพุทธองค์ ตั้งแต่นั้นมาก็มียุคพระภิกษุ
รูปอื่นและผู้แสวงหาบุญเริ่มมาพำนักและปฏิบัติธรรม และสร้างถ้ำเพิ่มเติมอีกมากมายจนกลายเป็น
สถานที่สำคัญในศาสนาพุทธ ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน

สารคดีท่องเที่ยวได้เล่าประวัติที่คนจำนวนมากได้เดินทางมาที่ถ้ำม่อเกาและสร้างพระพุทธรูป
เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังตัวอย่าง

เพราะว่าความท้อถอยและเต็มไปด้วยอันตรายทั้งจาก
ธรรมชาติและการปล้นสะดม ทำให้เหล่าพ่อค้า กองคาราวาน และผู้
ผ่านเส้นทางสายไหมหลากเชื้อชาตินิยมสร้างพระพุทธรูปลงสี
ภายในถ้ำ เพราะเชื่อว่าจะทำให้พวกเขาพบแต่ความโชคดีในการ
เดินทาง

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 115)

พ่อค้าผู้เดินทางค้าขายบนเส้นทางสายไหมและชนชั้นสูงที่
ศรัทธาในพุทธศาสนา ต่างใช้สถานที่แห่งนี้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ
เพื่อให้การเดินทางค้าขายประสบความสำเร็จ

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 82)

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า การเดินทางตามเส้นทางสายไหมในสมัยโบราณมีอันตราย
มากมาย ทั้งจากภัยธรรมชาติและจากโจรผู้ร้าย พ่อค้าและนักเดินทางรู้สึกว้าว้าวไม่ปลอดภัย จึงสร้าง
พระพุทธรูปและปรับปรุงถ้ำม่อเกาให้เป็นสถานที่ที่เคารพบูชาเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้น พระพุทธรูป
ในถ้ำม่อเกาจึงเป็นแหล่งรวมทางจิตใจที่พ่อค้าและนักเดินทางหวังให้มีความปลอดภัย และทำให้รู้สึก
สบายใจว่าจะโชคดี ประสบความสำเร็จ และปลอดภัย ต่อมาถ้ำแห่งนี้มีการสร้างและปรับปรุงเพิ่มเติม
และเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาพุทธที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนเดินทางผ่านเส้นทางสายไหมมาถึงถ้ำ
ม่อเกาในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ถ้ำม่อเกายังมีความสำคัญทางศิลปกรรม เช่น จิตรกรรมฝาผนัง รูปปั้น ภาพวาด
ผ้าไหม และภาพสลักบนพื้นอิฐ มีงานศิลปะหลากหลายต่างถิ่นและหลายภาษา แสดงถึงคนที่

อยู่อาศัยในถิ่นนี้ที่มีความเป็นนานาชาติและได้สร้างงานศิลปกรรม ที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ของคนจีน ในแต่ละยุคสมัยอีกด้วย ดังตัวอย่าง

จากจำนวน 3,000 กว่าถ้ำ ทางการเพ็งบูรณะซ่อมแซมถ้ำ ด้านหน้าผาหมิงซาซานเสร็จเพียง 492 และถ้ำยาว 1,610 เมตร ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังกว่า 4,500 ตารางเมตร ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สุดของศิลปะถ้ำม่อเกา และกว่า 90% เป็นเรื่องราวทางพุทธศาสนา มีทั้งศิลปะจีน ยุโรป และอินเดียผสมผสานกลมกลืนกัน บางที่เห็นพระพุทธรูปแต่งกายแบบยุโรป บางที่ภาพวาดเป็นนิทานพื้นบ้านของจีนแทนที่จะเป็นอินเดียเพื่อให้กับศาสนาพุทธ บางภาพลึกลับมากจนแลดูเหมือนศิลปะสมัยใหม่ ภาพวาดเหล่านี้ยังบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ในแต่ละยุค เครื่องมือใช้ในการทำมาหากิน ทั้งจับปลา เพาะปลูก ชนิดของเครื่องดนตรี แม้กระทั่งประวัติศาสตร์

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 220)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ถ้ำม่อเกาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนา มีศิลปกรรมที่โดดเด่นที่สุด คือ ศิลปะภาพฝาผนังที่ผสมผสานศิลปะจีน อินเดีย และยุโรป สะท้อนถึงการผสมผสานวัฒนธรรมของคนในเส้นทางสายไหมที่มีหลายเชื้อชาติ เป็นภาพที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตในชีวิตประจำวันของคนในยุคหนึ่ง

สารคดีท่องเที่ยวให้ความรู้ว่า ในถ้ำม่อเกายังเป็นที่เก็บคัมภีร์ บทสวดมนต์ และบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา บันทึกด้วยภาษาที่หลากหลาย ทั้งภาษาจีน ทิเบต อุกูร์ สันสกฤต และภาษาโบราณอื่น ๆ อีกหลายภาษาที่ได้สาบสูญ และไม่มีใช้ในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

นอกจากพระพุทธรูปแล้ว ภายในหมู่ถ้ำยังเป็นทีเก็บคัมภีร์ บทสวดมนต์ และบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและชีวิตประจำวันของผู้คนในสมัยนั้นด้วยภาษาที่หลากหลาย ทั้งภาษาจีน ทิเบต อุกูร์ สันสกฤต และภาษาโบราณอีกหลายภาษาที่ได้สาบสูญจากโลกยุคปัจจุบันไปแล้ว รวมเป็นจำนวนมากถึง 50,000 ฉบับ บันทึกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญ

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 115)

จากตัวอย่างทำให้เข้าใจได้ว่า ถ้ำม่อเกาเป็นสถานที่สำคัญในศาสนาพุทธของประเทศจีน ที่แสดงว่าศาสนาพุทธได้เผยแผ่จากอินเดียมาประเทศจีนตั้งแต่สมัยโบราณ มีคนชาติต่าง ๆ เข้ามาอยู่อาศัยในดินแดนนี้ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามลักษณะของคนที่อยู่อาศัย มีหลักฐานเป็นภาพชีวิตประจำวันของคนในอดีตเขียนไว้บนฝาผนังถ้ำ เป็นประวัติศาสตร์การนับถือศาสนาพุทธใน

แผ่นดินจีน ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอื่น ๆ หรือไม่ได้ยึดถือศาสนาใด ๆ ของคนในสมัยปัจจุบัน

สารคดีท่องเที่ยวได้กล่าวว่า ความเจริญรุ่งเรืองของถ้ำม่อเกาได้ลดน้อยลง เมื่อมีการเปิดเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ทำให้ถ้ำม่อเกาถูกทิ้งร้างไว้และไม่มีใครรู้จักอีกจนมีการบูรณะขึ้นใหม่ในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

...เมื่อมีการเปิดเส้นทางสายไหมด้านทางทะเล เส้นทางสายไหมทางบกก็เริ่มซบเซาลงและนั่นคือเหตุที่ทำให้หมู่ถ้ำแห่งนี้ถูกปล่อยให้รกร้างจนแทบจะสาบสูญไปจากการรับรู้ของผู้คน

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 116)

หมู่ถ้ำม่อเกาเสื่อมโทรมไปพร้อมกับการค้าบนเส้นทางสายไหมที่เสื่อมถอยเนื่องจากความนิยมในการเดินทางติดต่อค้าขายทางทะเลที่สูงขึ้น กอปรกับความไม่มั่นคงทางการเมือง ม่อเกาจึงถูกทิ้งร้างไป

(แพรวไหมทางสายฝน. 2556 : 85)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ถ้ำม่อเกาเจริญรุ่งเรืองเพราะว่าเป็นเส้นทางสายไหมทางบกในสมัยโบราณ มีพ่อค้า นักเดินทางผ่านเข้ามา และต้องการมีสถานที่ที่เชื่อว่าจะช่วยให้โชคดี มีความปลอดภัย จึงหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางศาสนา เป็นที่หลบภัยจากโจร เป็นที่สวดมนต์และปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาพุทธ จึงพัฒนาถ้ำให้สวยงามและมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงเขียนภาพเขียนจิตรกรรมผนังถ้ำ สร้างพระพุทธรูป เก็บคัมภีร์ต่าง ๆ สำหรับศึกษา นอกจากการท่องเที่ยวถ้ำที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธแล้วยังได้ศึกษาจากภาพที่บันทึกเรื่องราวของคนจีนและชาติต่างที่ได้อยู่อาศัยและได้ติดต่อค้าขายกันมาก่อน ต่อมาการเดินทางทางบกของชนชาติต่าง ๆ ได้เสื่อมถอยลง เพราะนิยมใช้เส้นทางสายไหมทางน้ำมากขึ้น รวมทั้งการเมืองมีความไม่มั่นคง จึงทำให้การเดินทางทางบกเสื่อมความนิยม ไม่ใช่เดินทาง ไม่มีพ่อค้า นักท่องเที่ยวเดินทางมา ถ้ำม่อเกาจึงซบเซา ถูกทิ้งร้างและเสื่อมไปตามเวลา

สรุปได้ว่า ถ้ำม่อเกาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา ที่เป็นหลักฐานยืนยันถึงของการเผยแผ่ศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศจีน และเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นสถานที่ตัวอย่างอันโดดเด่นของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของความเชื่อ การพัฒนาและการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ในขณะเดียวกันก็ได้สะท้อนความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรมในอดีตของจีนอีกด้วย

2) ถ้ำปิงหลิง

ถ้ำปิงหลิงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในมณฑลกานซู เป็นถ้ำที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาพุทธอีกแห่งหนึ่ง ที่ตั้งอยู่กึ่งกลางทะเลทราย จุดที่น่าสนใจ คือ นักท่องเที่ยวไม่ได้นั่งรถไปถึงริมฝั่ง

แม่น้ำและนั่งเรือต่อ แต่จะต้องนั่งเรือตั้งแต่เริ่มเดินทางเพื่อจะได้ชมทิวทัศน์ที่สวยงามระหว่างการเดินทาง ดังตัวอย่าง

วัดถ้ำปึงหลัง แปลว่า วัดถ้ำพระสิบทมิฬองค์ นักเดินทางในสมัยโบราณมักแวะพักที่วัดแห่งนี้ก่อนเดินทางต่อ สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพ่อค้าผู้ร่ำรวยจากการค้าบนเส้นทางสายไหม มีการเจาะคูหาเข้าไปตามแนวภูเขาสูง ประดิษฐานพระพุทธรูปสลักหิน รูปปั้นดินเผา และมีภาพเขียนประดับผนังถ้ำเพื่อเป็นพุทธบูชา งานพุทธศิลป์ที่วัดปึงหลังมีอิทธิพลจากเอเชียใต้ อายุเก่าแก่กว่า 1,600 ปี

(แพร่ไหมทางสายฝู่น. 2556 : 58)

การขุดเจาะและสร้างวัดเริ่มขึ้นในยุคตงจิ้น (ราว ค.ศ. 317-420) และดำเนินต่อมาอีกกว่า 1,000 ปีตลอดยุคราชวงศ์ถัง ช่งหมิง และชิง โดยได้รับการอุปถัมภ์ทางการเงินจากพ่อค้าผู้ร่ำรวยขึ้นจากการค้าบนเส้นทางสายไหม ปัจจุบันที่มีถ้ำเหลืออยู่ 183 ห้องรูปสลักหิน รูปสะท้อนอิทธิพล 82 รูป และรูปปั้นดินเผา 700 ของเอเชียใต้อย่างเด่นชัด ผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่างานพุทธศิลป์วัดถ้ำปึงหลังมีรูปแบบกึ่ง ๆ พระพุทธรูปบามิยันของอัฟกานิสถาน กึ่งวัดถ้ำที่อยู่ลึกเข้าไปทางตะวันออกของจีน ทั้งที่เมืองต้าถงและลั่วหยาง

(ทางสายไหม. 2552 : 141)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า การตั้งชื่อของถ้ำปึงหลังมีความหมายว่า ศาสนาพุทธแผ่มาถึงดินแดนนี้ หมายถึงพระเป็นทมิฬองค์ และมีความเป็นมายาวนาน มีการพัฒนาต่อเนื่องในยุคสมัยต่าง ๆ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาของคนในอดีต ซึ่งมีฐานะและทรัพย์สินมั่งคั่งร่ำรวย จึงได้อุปถัมภ์และสร้างถ้ำ และวัด เริ่มขึ้นในยุคตงจิ้น เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป รูปสลักหินและรูปปั้นดินเผาสะท้อนอิทธิพลของเอเชียใต้อย่างเด่นชัด

สารคดีท่องเที่ยวได้เล่าถึงสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีความสวยงาม ดังตัวอย่าง

ไม่นานเราเข้าสู่ลำน้ำสายย่อยของหวงเหอ หมอกกลางหน้า
เรียกับผืนน้ำทิวทัศน์สองข้างเป็นภูเขาหินยอดแหลม หมู่เมฆ
ล่องลอยหยอกล้ออยู่กับยอดเขาที่สวยงามนั้น สวยเหมือนภาพวาด
พู่กันจีน

(แพร่ไหมบนทางสายฝู่น. 2556 : 58)

ชัยภูมิที่ตั้งของวัดถ้ำแห่งนี้จัดว่าน่าตื่นตาตื่นใจมาก นักท่องเที่ยว
จะลงเรือมาขึ้นยังท่าริมฝั่งแม่น้ำหวงเหอ บริเวณที่มีประเพณีเป็นเขา
หินทรายสูงชันและสีกร่อนเป็นรูปทรงแปลกตา ตัววัดถ้ำนั้นจะอยู่
ในหุบเขาแคบ ๆ เรียกว่าต้าซือโกว

(ทางสายไหม. 2552 : 141)

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า การเดินทางไปยังถ้ำหลังต้องนั่งเรือไป ผ่านทิวทัศน์ที่น่าตื่นตาตื่นใจมาก เป็นภูเขาหินยอดแหลม ท้องฟ้ามีหมอกเมฆล่องลอยเรื่อยอยู่บนยอดเขา สวยเหมือนภาพวาดพู่กันจีน ทิวทัศน์แบบนี้ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกแปลกตาและเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ต่างจากถ้ำม่อเกา

สรุปได้ว่า ถ้ำปิงหลิงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนาที่แตกต่างกับถ้ำอื่น ๆ เป็นถ้ำที่ตั้งอยู่ในเทือกเขาหินน้ำหวงเหอซึ่งต้องนั่งเรือไปขึ้นวัด จุดที่น่าสนใจก็คือถ้ำปิงหลิงมีศิลปกรรมหลายอย่าง เช่น จิตรกรรมฝาผนัง รูปปั้น ภาพวาดผ้าไหม เป็นต้น เป็นผลงานที่สะท้อนถึงการติดต่อกับชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากเอเชียใต้ ปรากฏหลักฐานเป็นพุทธศิลป์ที่มีรูปแบบกึ่ง ๆ พระพุทธรูปบามิยันของอัฟกานิสถาน และเป็นธรรมชาติกึ่งวัดทางศาสนาที่อยู่ลึกเข้าไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ และให้ความรู้จากหลักฐานของศิลปวัฒนธรรมจีนกับเอเชียใต้

3) วัดต้าเอี้ยนถ่า

วัดต้าเอี้ยนถ่า หรือภาษาไทยแปลว่าวัดท่านปาใหญ่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในเมืองซีอาน ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองทางทิศใต้ ตามตำนานกล่าวว่า หลังจากพระถังซำจั๋งได้เดินทางไปนำพระไตรปิฎกมาจากชมพูทวีปแล้ว พระถังซำจั๋งก็เดินทางมาที่วัดต้าเอี้ยนถ่า เพื่อแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีน ปัจจุบันนี้วัดต้าเอี้ยนถ่าเป็นโบราณสถานสำคัญที่ให้ความรู้ประวัติของการเผยแพร่ศาสนาพุทธในประเทศจีนและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาพุทธที่ได้อัญเชิญพระไตรปิฎกมาประเทศจีน ดังตัวอย่าง

ท่านจึงถือโอกาสนี้เริ่มออกเดินทางเมื่ออายุ 16 ปี (ค.ศ.

629) ท่านเดินทางออกไปทิศตะวันตก ผ่านมณฑลกานซูที่เมืองหลานโจล จนไปถึงเมืองเหลียงโจล (เมืองอู๋เว่ย ในปัจจุบัน) จากนั้นท่านต้องรอนแรมในทะเลทรายโกบีอันเว้งร้างและกันดารยิ่ง ได้แก่อาศัยหอสถูปาที่ตั้งอยู่ห่างเป็นระยะ ๆ

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 76-77)

จากเมืองเกาซาง ท่านตามเส้นทางสายแพรไหมสายเหนือถึงเมืองคู๋เซอ ข้ามที่ราบสูงพาเมียร์ เข้าสู่เอเชียกลางที่เมืองทซเคนท์

เมืองซาร์มาคาน เมืองแบคเตรีย ข้ามเทือกเขาฮินดูกูชเข้าสู่ประเทศ
อัฟกานิสถานและอินเดีย

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 79)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวให้ความรู้ว่า ในอดีต พระถังซำจั๋งได้เดินทางตามเส้นทางสายไหมไปสู่ประเทศอินเดีย เป็นเส้นทางผ่านมณฑลกานซูที่เมืองหลานโจล เมืองเหลียงโจล เมืองเกาซาง เมืองคูเซอ ที่ราบสูงพามีเยร์ เมืองทซเคนท์ เมืองซาร์มาคาน เมืองแบคเตรีย ข้ามเทือกเขาฮินดูกูช เข้าสู่ประเทศอัฟกานิสถาน และอินเดีย ในระหว่างการเดินทางได้พบกับปัญหาอุปสรรคมากมาย

หากพระถังซำจั๋งไม่รอนแรมเป็นเวลา 19 ปีในการไป
อัญเชิญพระไตรปิฎกมาจากอินเดีย และใช้เวลาอีกถึง 15 ปีในการ
แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาจีน พระพุทธศาสนาใน
ประเทศจีนก็คงไม่เจริญได้ถึงเพียงนี้ ในสมัยราชวงศ์ถังถือเป็นยุค
ทองของพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ฉางอานไม่ได้เป็นแค่จุดศูนย์กลาง
การค้าบนเส้นทางสายไหม แต่ยังเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 135)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า สารคดีได้กล่าวถึงการเดินทางของพระถังซำจั๋ง ไปอัญเชิญพระไตรปิฎกมาจากอินเดียกลับมาประเทศจีน ได้มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบเอเชียอย่างมาก และยังทำให้ฉางอานไม่ได้เป็นแค่จุดศูนย์กลางการค้าบนเส้นทางสายไหม แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

สารคดีท่องเที่ยวได้อธิบายความเป็นมาของสถาปัตยกรรมเจดีย์ ดังตัวอย่าง

เจดีย์ต้าเอี้ยนถ้ำตั้งอยู่ทางทิศใต้ของกำแพงเมืองซีอาน โดย
อยู่บนถนนเอี้ยนถ้ำลู่ ซึ่งเป็นถนนที่ตัดตรงจากเขตกำแพงเมืองชั้นใน
ลงมา จะแลเห็นองค์เจดีย์เด่นเป็นสง่าสะดุดสายตา องค์เจดีย์นี้สร้าง
ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 652 ในสมัยจักรพรรดิถังเกาจง โดยก่อนหน้านี้ในปี
ค.ศ. 644 ในราชสมัยจักรพรรดิถังไท่จง พระโอรสเจ้าชายหลี่จื้อ ได้
สร้างวัดต้าสือเอินชื่อนี้ขึ้น เพื่อเป็นการเทิดพระคุณของพระราช
มารดา จากนั้นเมื่อทรงเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว จึงได้สร้างเจดีย์นี้
ขึ้นตามคำทูลขอของพระถังซำจั๋งในบริเวณวัดดังกล่าว

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 72)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เจดีย์ต้าเอี้ยนถ่ามีประวัติความเป็นมาที่ได้สร้างขึ้นในสมัยพรรดิถังไท่จง พระโอรสเจ้าชายหลี่จื้อ วัตถุประสงค์ของการสร้างต้าเอี้ยนถ่าคือเพื่อเป็นการเทิดพระคุณของพระราชมารดาของพระถังซำจั๋ง แสดงว่าราชวงศ์ถังได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนศาสนาพุทธ ทำให้ศาสนาพุทธมีความมั่นคงในประเทศจีนมาเป็นเวลานาน และสารคดีท่องเที่ยวได้บรรยายลักษณะของเจดีย์อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

เจดีย์ขนาดใหญ่โตองค์นี้สร้างด้วยศิลปะจีนผสมอินเดีย ตั้งอยู่บนแท่นสี่เหลี่ยม แต่ละชั้นขนาดต่างกันซ้อนลดหลั่นไปตาม ความสูง สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 1188 โดยจักรพรรดิถังไท่จง แต่เดิม สูงเพียง 5 ชั้น จนมาถึงสมัยราชวงศ์หมิงได้ต่อเติมให้สูงถึง 7 ชั้น รวมความสูงรวม 64.5 เมตร จุดประสงค์ในการสร้างวัดคือ เพื่อให้ พระถังซำจั๋งใช้เป็นที่พักวัดและแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีน

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 135)

องค์เจดีย์รูปแบบเรียบง่าย ในศิลปะจีนผสมอินเดีย เดิมนั้น สร้างเพียง 5 ชั้น แต่เมืองซีอานได้ประสบภัยแผ่นดินไหวมาหลาย ครั้ง จึงได้มีการบูรณะเรื่อยมา และมีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ขึ้นใน สมัยราชวงศ์หมิง และชิง

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 73)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวให้ความรู้ประวัติศาสตร์ของเจดีย์ต้าเอี้ยนถ่า ที่ได้สร้างเสร็จในสมัยถังไท่จง มีการผสมผสานศิลปะอินเดียและจีน เป็นแบบเรียบง่าย และอธิบายถึง วัตถุประสงค์ของการสร้างว่า เพื่อเป็นการเทิดพระคุณของพระราชมารดา และให้พระถังซำจั๋งใช้เป็นที่พักวัดและแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีน ในปัจจุบันนี้เจดีย์มีขนาดใหญ่ มีทั้งหมด 7 ชั้น สูง 64.5 เมตร ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งเชิงพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า เจดีย์ต้าเอี้ยนถ่ามีประวัติการสร้าง คือ พระถังซำจั๋งได้เดินทางตามเส้นทางสายไหม อัญเชิญพระไตรปิฎกมาจากประเทศอินเดียกลับมาประเทศจีนและได้มาอยู่ที่วัดแห่งนี้เป็นประจำ จักรพรรดิถังไท่จงได้สร้างเจดีย์ต้าเอี้ยนถ่าขึ้นเพื่อให้พระถังซำจั๋งใช้เป็นที่พักวัดและแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีน ตัวเจดีย์สร้างแบบเรียบง่าย เป็นศิลปะจีนผสมศิลปะอินเดีย สะท้อนให้เห็นว่าราชวงศ์ถัง ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และเผยแผ่ศาสนาพุทธ และเป็นโบราณสถานสำคัญที่แสดงเรื่องราว ความเป็นมาของศาสนาพุทธในประเทศจีน

4) มัสยิดอิดคาค์

มัสยิดมัสยิดอิดคาค์เป็นมัสยิดที่ใหญ่ที่สุดในจีน สามารถรองรับมุสลิมที่มาใช้ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้มากถึง 3 หมื่นคน “อิดคาค์” หมายถึง สถานที่ชุมนุมสถานที่แห่ง

เทศกาล ตามบทบัญญัติว่า ทุกวันศุกร์ ชาวมุสลิมจะมารวมตัวกันเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาในที่
แห่งนี้ ดังตัวอย่าง

มัสยิดอิดคาห์ มัสยิดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศจีนสร้าง
ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 1985 ตัวอาคารสี่เหลี่ยม ประตูทางเข้าสร้างเป็นรูป
กลีบบัวขนาดด้วยหอคอยสองด้าน เมื่อเดินเข้าไปดูใกล้ ๆ จึง
พบว่าสี่เหลี่ยมของตัวมัสยิดนั้นไม่ได้เกิดจากการทา แต่เป็นลึของ
กระเบื้องโมเสกแผ่นเล็กที่เรียงรายละเอียดยิบ...หากย้อน
ประวัติศาสตร์กลับไป เมืองคาสีอันีแหละที่เป็นจุดเริ่มต้นในการรับ
ศาสนาอิสลามจากอาหรับ โดยเข้ามาพร้อมกับคาราวานการค้าบน
เส้นทางสายไหมตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 ก่อนแผ่นขยายจน
กลายเป็นศาสนาหลักของชาวอุยกูร์ทั่วซินเจียง

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 76)

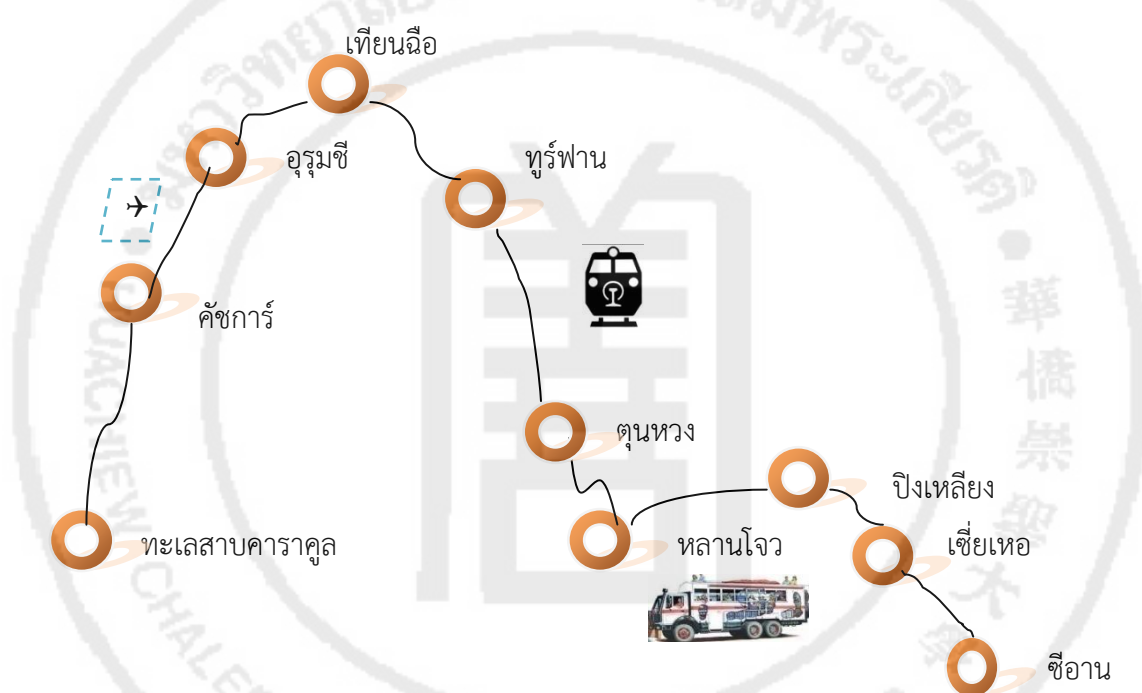
สุเหร่าแห่งนี้สร้างตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 ใช้พื้นที่
กว่า 10 ไร่ก่อนถึงประตูใหญ่เป็นลานกว้าง ประตูด้านหน้าใหญ่มาก
สูงเกือบ 5 เมตร กว้างกว่า 4 กำแพงด้านหน้าก่อด้วยอิฐสีน้ำตาล
อ่อนปนเหลือง ไกด์ชี้ให้ดูข้างบน บอกว่าก่อนที่จะได้เวลาสวด
เล็กน้อยจะมีคนขึ้นไปเป่าแตรตีกลองเป็นการชักชวนให้ชาวบ้านมา
เข้าพิธี เมื่อพ้นประตูใหญ่เป็นสวน มีสระน้ำถัดไปข้างหลังมีอาคาร
เก็บคัมภีร์ มีโรงสวดซึ่งใหญ่มาก แบ่งเป็นชั้นในไกด์บอกว่าจะสวด
กันทุกวันศุกร์ มีสมาชิกราว 5,000 คน หากเป็นวันสำคัญชาวบ้าน
จะมาชุมนุมกว่า 30,000 คน

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 131-132)

จากตัวอย่าง มัสยิดอิดคาห์เป็นมัสยิดขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศจีน สามารถรองรับมุสลิม
30,000 คน ที่เข้ามาชุมนุม ขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นในการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม นักท่องเที่ยวที่
ไปท่องเที่ยวมัสยิดแม้แต่ได้พบเห็นอาคารใหญ่โตและสถาปัตยกรรมแปลกตาซึ่งไม่ค่อยพบในเขต
จงหยวน นอกจากนี้ยังจะได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมา การเผยแพร่ และการพัฒนาของศาสนาอิสลาม
ในประเทศจีนได้อย่างชัดเจน

สรุปว่า สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้มากที่สุด
ประเภทหนึ่งในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ทำให้เข้าใจถึงการเผยแพร่ศาสนาพุทธและศาสนา
อิสลามในประเทศจีน ได้เข้าใจว่าศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมจากยุโรป อินเดีย และจีน ได้
ผสมผสานกันนับได้ว่าเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่และมีคุณค่า

สารคดีท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ของเส้นทางสายไหมที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างคนจีน คนอาหรับ คนอินเดียในเอเชียกลาง และประวัติศาสตร์ของประเทศจีน ในด้านการปกครองในราชวงศ์ที่รุ่งเรืองในอดีต คือ ราชวงศ์จิ้น ราชวงศ์ถัง ราชวงศ์หมิง การรับอิทธิพลทางศาสนา รวมทั้งศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ผสมผสานกลมกลืน ได้สะท้อนชีวิตผู้คนในอดีตบนเส้นทางสายไหมได้อย่างน่าสนใจ จึงสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวมีเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับการเดินทาง เป็นแผนภูมิเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวตั้งที่เดินทางจากมณฑลส่วนซีไปสู่เขตปกครองตนเองซินเจียง ต่อไปนี้

3.3 วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ มีคนอยู่อาศัยในเมืองต่าง ๆ จำนวนมากมาย มีความแตกต่างและความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนแต่ละถิ่นที่ ความแตกต่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ กลุ่มชนเผ่า และความเชื่อของท้องถิ่น สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม ตามที่ผู้เขียนได้เดินทางไปถึงมณฑลส่วนซี มณฑลกานซู และเขตปกครองตนเองซินเจียง เป็นพื้นที่กว้างขวาง และเขียนให้เห็นวิถีชีวิตหลากหลาย และมีเอกลักษณ์ของคนบนเส้นทางสายไหม แบ่งได้เป็น 6 ประเด็น ดังนี้

3.3.1 บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

การท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม นักท่องเที่ยวจะเดินทางผ่านเมืองใหม่ ๆ ปลูกสร้างอาคารสูงมีสภาพเป็นบ้านเมืองใหม่ แต่ในช่วงที่เดินทางผ่านเมืองโบราณ ก็จะมีที่อยู่อาศัยแบบโบราณ ดังตัวอย่าง

เราผ่านโรงงานขนาดใหญ่หลายแห่ง และผ่านที่อยู่อาศัยแบบโบราณที่ชาวบ้านเจาะภูเขาหินให้เป็นโพรง โคโคบอกว่า ในปัจจุบัน ถ้าใครมีฐานะดีขึ้นมาจะไม่อยู่ตามโพรงแบบนั้นแล้ว แต่จะมาปลูกบ้านอยู่อาศัยบนพื้นราบแทน โพรงหินอาจใช้เป็นที่พักเฉพาะเวลาออกไปปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 30)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การอยู่อาศัยในเส้นทางสายใหม่ ผู้คนจะอยู่อาศัยแบบโบราณเป็นโพรงหิน แสดงว่าเป็นที่พักในภูมิภาคที่เป็นภูเขาหิน ไม่สามารถหาวัสดุไม้หรือวัสดุอื่น ๆ มาสร้างบ้านเรือน แต่ในสมัยปัจจุบัน น่าจะซื้อหาวัสดุก่อสร้างได้แล้ว จึงไม่ได้ใช้โพรงหินเป็นที่อยู่หลัก เว้นแต่จะต้องไปทำการเกษตรบนที่สูง นักท่องเที่ยวจึงพบว่า มีการปลูกบ้านเมืองใหม่บนที่ราบเขา สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและฐานะของผู้คนในเส้นทางสายใหม่

นอกจากนี้ บ้านเรือนในสมัยโบราณในเส้นทางสายใหม่ ยังสะท้อนถึงชนชาติต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้วยกัน ดังตัวอย่าง

ผมกับคู่หูออกไปเดินเที่ยวรอบเมือง เซี่ยเหมินทั้งส่วนเมืองเก่าและเมืองใหม่ ในย่านเมืองเก่า บ้านเมืองยังคงมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบทิเบต มีศิลปะนิยมแบบจีนเจ้อเข้ามาเล็กน้อย เช่น รูปมังกรจีนประดับชายคา ศิลปะแบบทิเบตที่เด่นชัดคือ กงล้อมตราที่ตั้งเรียงรายเป็นแถวยาว สิ่งก่อสร้างใหม่ของเซี่ยเหมินก็สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พัก

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 47-49)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า บ้านที่อยู่อาศัยในเมืองเซี่ยเหมินที่มณฑลกานซูเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบทิเบตเด่นชัด ผสมผสานศิลปะแบบจีนโดยการตกแต่งประดับด้วยรูปมังกรที่เชื่อว่าเป็นสัตว์เทพเจ้า เพื่อความเป็นมงคลของผู้อยู่อาศัย บ้านอยู่อาศัยจึงมีศิลปะแบบทิเบตกับศิลปะแบบจีนผสมกัน

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวยังให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นทะเลทราย ดังตัวอย่าง

ซินเจียงมีปริมาณฝนน้อยมาก ปีละไม่ถึงประมาณ 4 นิ้วอากาศก็จะแห้งแล้งผู้คนจึงอาศัยตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำและแหล่งโอเอซิส ถึงกระนั้นธรรมชาติก็ไม่ได้โหดร้ายเกินไปนักเพราะว่าซินเจียงมีแม่น้ำลำธารมากมาย เช่น แม่น้ำถาลู่เหอ หรือแม่น้ำทาริม

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 43)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า คนจีนเจียงตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยบริเวณริมแม่น้ำ เพราะว่ามีแหล่งน้ำให้ใช้ รวมทั้งการอยู่อาศัยตั้งบ้านเรือนพื้นที่เป็นโอเอซิส หมายความว่าคนจีนเจียงจะอยู่อาศัยเป็นกลุ่มตามริมแม่น้ำถ้ำลี่มู่ ตามผลกระทบของสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกสถานที่อยู่อาศัยของคนในเส้นทางสายไหม

สรุปแล้ว สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองที่อยู่อาศัยของคนในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศจีน มีเอกลักษณ์ที่สืบทอดจากสมัยโบราณคือที่อยู่อาศัยในโพรงหิน ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงมาสร้างบ้านเรือนในที่ราบภูเขา และการอยู่อาศัยเป็นกลุ่มตามริมแม่น้ำหรือว่าโอเอซิส สิ่งที่สำคัญคือช่วยทำให้เข้าใจถึงการผสมผสานของศิลปะที่เบตกับศิลปะจีน และการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยตามการพัฒนาของฐานะผู้คนในสมัยใหม่

3.3.2 อาหารการกิน

คนบนเส้นทางสายไหมมีคนหลายชาติ จะมีชาวอุยกูร์และชาวหุย ที่มีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมในด้านอาหารการกินที่น่าสนใจ เป็นอาหารที่มีรสชาติอร่อยจนน่าประหลาดใจ นอกจากนี้ยังมีอาหารให้เลือกอีกมากมายและมีคุณภาพดี เป็นอาหารที่เน้นแป้งเป็นหลัก ไม่มีเนื้อสัตว์ประเภทเนื้อหมู ส่วนใหญ่นิยมบริโภคเนื้อวัวและเนื้อแพะ มีผลไม้ที่มีลักษณะเฉพาะของจีนเจียงที่มีชื่อเสียงในประเทศจีน ดังตัวอย่าง

อาหารหลักของชาวอุยกูร์ คือเคบับเนื้อแกะ (เนื้อวัว หรือเนื้อไก่) กินกับ ขนมปังอบ โรยหน้าด้วยยี่หระ เมล็ดฝิ่น งากระเทียม หรือหอมใหญ่ มีขนาดรูปร่าง และรสชาติต่างกันไปในแต่ละโอเอซิส แต่อร่อยและเหมาะจะพกเป็นเสบียงกรังในขณะเดินทางไกล

อาหารของชาวหุยจะคล้ายกับอาหารฮั่นมากกว่าอาหารชาวอุยกูร์ แต่เป็นอาหารฮาลาลทั้งหมด ไม่มีเนื้อหมูหรืออาหารต้องห้ามใด ๆ คนฮั่นมากินอาหารร้านของชาวหุยได้ แต่ชาวหุยที่เข้าไปกินร้านฮั่นมีอยู่น้อยกว่ามาก

(ทางสายไหม. 2555 : 373)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า อาหารเฉพาะถิ่นของชาวจีนเจียง กลุ่มคนอุยกูร์จะเน้นแป้งเป็นหลัก ใส่สมุนไพรและเครื่องเทศจำนวนมาก เช่น ยี่หระ เมล็ดฝิ่น งากระเทียม หอมใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องเทศที่กลิ่นแรงเหมาะกับการรับประทานกับเนื้อแกะ เนื้อวัว เนื้อไก่ ไม่รับประทานเนื้อหมูซึ่งเป็นบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ส่วนคนกลุ่มเชื้อชาติหุยและฮั่น สามารถรับประทานได้ไม่มีข้อจำกัด

สารคดีท่องเที่ยวกล่าวถึงอาหารพื้นเมืองที่ใช้ต้อนรับแขกพิเศษ ดังตัวอย่าง

อาหารค้ำมือแรกในเคอะลือ ส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นเมือง
ของชาวเว่ยอูเออร์ซึ่งมีอยู่อย่างหนึ่งที่จัดให้เฉพาะแขกพิเศษเท่านั้น
คือ เนื้ออูรูอย่างถ้ารู้แต่แรกฉันคงไม่แตะต้อง

แต่กินแล้วค่อยมาบอกก็นับว่าโชคดีที่มีโอกาสลิ้มรส
เนื้อสัตว์ชนิดนี้ อร่อยมากค่ะ คล้าย ๆ เนื้อลูกวัว

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 132)

จากตัวอย่างได้ให้ความรู้ว่า อาหารที่เป็นเอกลักษณ์ที่เคอะลือ เป็นอาหารพื้นเมือง คือ เนื้ออูรู
เป็นอาหารสำหรับแขกพิเศษเท่านั้น เป็นอาหารที่ใครได้ชิมรสของเนื้อสัตว์ชนิดนี้ถือว่าโชคดี แต่ถ้ารู้ว่า
เป็นเนื้ออูรู คนที่รับประทานก็คงไม่กล้ารับประทาน นอกจากนี้ก็มีอาหารพื้นเมืองที่ทำด้วยเนื้อแพะ
และอาหารที่ทำจากแป้งคล้ายโรตีสี่ ที่เรียกว่า นัน หรือนาน ดังตัวอย่าง

เราเดินดูเพียงฝั่งที่รถเราจอด แค่ลึบกว่าร้านก็พอสรุปได้ว่า
มีอะไรบ้าง

“หยางช้วน” หรือเนื้อแพะย่างแบบบาร์บีคิว ข้าวหมก
เครื่องในแพะตุ๋น สันหมี และเกี้ยว

อาหารอีกอย่างมีลักษณะเป็นแผ่นแป้งกลม ๆ ทำจากแป้ง
สาลิหนาประมาณหนึ่งเซนติเมตรครึ่ง ใหญ่กว่าแผ่นโรตีสี่เล็กน้อย ทำ
ให้สุกด้วยการอบในเตาแบบง่าย ๆ คนที่นี้เรียกว่า “นัน หรือนาน”
เข้าใจว่าตามร้านอาหารมุสลิมในบ้านเราเรียกว่า “จาปาตี”

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 116)

สรุปได้ว่า อาหารภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีนต่างจากภูมิภาคอื่นตรงที่เนื้อหมูไม่ใช่อาหาร
หลัก แม้ชาวฮั่นจะชอบกินกันมากและมีให้กินตามร้านอาหารของชาวฮั่นทุกแห่งก็ตาม มณฑลกานซูมี
ชาวหุยอาศัยอยู่มาก เนื้อวัวจึงเป็นที่นิยมกว่าเนื้อหมู แต่มณฑลซินเจียงจะชอบเนื้อแกะมากกว่า

เกี้ยว นับเป็นอาหารพื้นฐานและยอดนิยมของชาวเมืองซี
อาน ใช้แป้งข้าวสาลีปลูกอยู่ทั่วไปมาบดจะใส่ไข่ผสมลงในแป้งด้วย
แต่บางชนิดไม่ใส่ จากนั้นจะนำมาห่อกับเครื่องต่าง ๆ เป็นสารพัด
รูปทรงหลากหลายแล้วแต่จินตนาการของผู้ทำ

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 83)

บะหมี่ของที่นี่พิเศษจริง ๆ ลูกค้าสั่งเมื่อไหร่ค่อยมานวดแป้ง
ตบ ๆ เหวี่ยง ๆ ๆ ดึงไปดึงมาจาก 2 เป็น 4 เป็น 8...กลายเป็น
บะหมี่เส้นกลม ๆ หลาย ๆ สิบภายในเวลาไม่กี่นาที ก็อย่างที่เห็นใน

หนังสือหมายเหตุถึงสำเร็จรูปยี่ห้อหนึ่งนั้นแหละ ส่วนหม้อน้ำซุบ
ตั้งอยู่บนเตาเล็ก เขาใช้กระตูดกแพะต้มจนไขกระดูกออกมาทำให้

น้ำซุบบะหมี่ชนิดนี้ชาวจีนเรียกว่า “ลามิเยน” (Lamian ลามิเยน = บะหมี่ หรือเส้นหมี่)

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 119)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า อาหารพื้นเมืองของคนในเส้นทางสายไหมที่เมืองซีอาน คือเกี้ยว เรียกเป็นชื่อภาษาจีนว่า ลามิเยน มีชื่อเสียงมาก รู้จักกันทั่วประเทศของจีนเลยทีเดียว มีวิธีการทำเส้นบะหมี่และการปรุงอาหารที่จัดเป็นศิลปะการทำอาหารอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับคนต่างถิ่นและนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวได้อธิบายถึงผลไม้ที่เพาะปลูกในซินเจียงและการสู้ มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมมาก เป็นผลไม้ที่ขยายพันธุ์มาจากตะวันตก และเพาะปลูกได้ดีในพื้นที่บนเส้นทางสายไหมดังตัวอย่าง

ผลทับทิมที่เห็นในซินเจียง กานลู่ รวมทั้งที่เมืองซีอาน ล้วนมีขนาดใหญ่กว่าบ้านเรามาก แพงด้วยขายเป็นกิโล ตกลูกละ 30-40 บาท ความจริง ผลไม้หลายชนิดที่ปลูกในถู่ลู่พื้นที่รวมทั้งเมืองอื่น ๆ ในซินเจียงได้นำพันธุ์มาจากตะวันตก โดยเฉพาะองุ่นและทับทิมมีหลักฐานว่ามาจากเปอร์เซีย หรือแม้แต่แตงโมซึ่งชาวจีนเรียกว่า “ซีกัว” ชื่อมันบอกชัด ๆ ถึงแหล่งกำเนิดคือ คำว่า ซี = ตะวันตก

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 193-194)

ที่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจของทุกคนที่สุดก็คือ ร้านคั้นน้ำทับทิมสดขาย โดยปกติแล้ว เราจะไม่เคยเห็นผลไม้ประเภทลูกทับทิมที่จะมีมากจนถึงขนาดนำมาคั้นน้ำขายเป็นแก้วได้ แต่สำหรับดินแดนทางภาคตะวันตกไกลนี้ ทับทิมดูเหมือนจะเป็นผลไม้ที่หาได้ง่ายกว่าส้มหรือมะนาว

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 242)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ผลทับทิมเป็นที่นิยมมากในแถวซินเจียงเจอเป็นพันธุ์ที่นำมาจากตะวันตก และปลูกได้ดี จนสามารถทำเป็นน้ำทับทิมคั้นสดได้ดี สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมากมาย นอกจากนี้ผลไม้ประเภทองุ่น ทับทิม และแตงโมล้วนมาจากภาคตะวันตก มีหลักฐานจากการเรียกชื่อ

แตงโม ในภาษาจีน คำว่าแตงโมแปลว่า “ซีกวา” คำว่า “ซี” ก็หมายถึงตะวันตก แสดงถึงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชนชาติ การรับอิทธิพลและประวัตินี้มาจากผลไม้ในแถบเส้นทางสายไหม

สารคดีท่องเที่ยวได้เล่าถึงวัฒนธรรมการต้อนรับแขกของชาวยูยกูร์ด้วยอาหารเครื่องต้ม ผลไม้ และอาหารประจำถิ่น ดังตัวอย่าง

ชาวยูยกูร์เป็นชนเผ่าที่มีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกผู้มาเยือนมาก
ไม่ว่าแขกผู้นั้นจะยากดีหรือมีเงิน พวกเขาก็จะทำการต้อนรับอย่าง
อบอุ่น และเลี้ยงดูด้วยชาใส่นม (ไชน่ฉา) ฮ่องแห้ง เมล็ดแอปเปิ้ลคอต
หรือบางทีก็จะมีแตงโม แตงฮามี ถ้าเป็นในช่วงเทศกาล ก็อาจมีแพะ
ย่างทั้งตัวหรือเนื้อแพะเลียบไม้ปิ้งย่างที่หอมหวานไปด้วยกลิ่น
เครื่องเทศและพริกไทย

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 179)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ชาวยูยกูร์ต้อนรับแขก ด้วยชาใส่นม ภาษาจีนเรียกว่าไชน่ฉา เป็นเครื่องต้มที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมในจีนเจียง มีผลไม้แห้งที่แตกต่างจากชาวจีนในภาคอื่นของจีน คือฮ่องแห้ง เมล็ดแอปเปิ้ลคอต และผลไม้สดของท้องถิ่น เช่น แตงโม แตงฮามี เป็นต้น และยังมีอาหารประจำถิ่นที่เป็นอาหารแพะย่างที่มีเครื่องเทศ ตามวัฒนธรรมอาหารประจำชนเผ่าที่มีรสชาติดูร่อยล้น เป็นอาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในเส้นทางสายไหม

สรุปได้ว่า อาหารการกินที่เป็นวิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหมมีหลากหลาย ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตของเกษตรกรบนเส้นทางสายไหม ที่มีการเพาะปลูกข้าวสาลี ทำอาหารประเภทแป้ง มีการเลี้ยงสัตว์ที่ให้น้ำนม ใช้ทำเครื่องต้มชาใส่นม และผลไม้สด ผลไม้แห้งที่ถ่ายทอดมาจากภาคตะวันตกเข้าสู่ภาคตะวันออก สะท้อนถึงภูมิศาสตร์ของมณฑลบนเส้นทางสายไหมที่เหมาะสมกับการเกษตรและปศุสัตว์ การผลิตผลไม้หลากหลายชนิด และการติดต่อกับคนชาติอื่น ๆ ที่เดินทางในเส้นทางสายไหม

3.3.3 การแต่งกาย

การแต่งกายของคนบนเส้นทางสายไหม สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างกับคนจีนในภาคอื่น ๆ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ดังตัวอย่าง

การแต่งกายของชาวยูยกูร์ ไม่ว่าจะชายหรือหญิง จะนิยมสวมหมวกที่เย็บปกคลุมตายอั้งดงาม หมวกของชาวยูยกูร์นั้นนอกจากจะถือเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์ของอารมณ์ประจำชนเผ่าแล้ว ยังถือเป็นตัวแทนแห่งมิตรภาพและความรักที่ชาวยูยกูร์จะมีให้ต่อชนเผ่าของตนเอง

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 198)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การแต่งกายของชาวอุยกูร์มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าคือ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงจะสวมใส่หมวก สะท้อนถึงสัญลักษณ์ของชนเผ่าที่นับถือศาสนาอิสลาม และยังแสดงถึงมิตรภาพและความรักต่อชนเผ่าของตนด้วย

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวยังอธิบายถึงการแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิงที่แตกต่างกับคนในเขตอื่น เพราะมีการแต่งกายตามสภาพของท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและวัฒนธรรมการนับถือศาสนา ดังตัวอย่าง

ส่วนการแต่งกาย ผู้ชายชอบใส่กางเกงขาม้า สวมบู๊ตและใช้หมวกซึ่งชาวจีนเรียกว่า ทรงลิ้นเป็ด ส่วนผู้หญิงนิยมใส่กระโปรงติดกับตัวเสื้อ บางคนผ้าคลุมไหล่ บางคนมีผ้าคลุมผม

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 92)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ชาวซินเจียงนับถือศาสนาอิสลาม อยู่ในภูมิภาคที่เป็นภูเขา และเลี้ยงสัตว์ จึงแต่งกายให้เหมาะกับการทำงานในภูมิภาคที่เป็นที่ราบสูงมีภูเขามากมาย ซึ่งมีเอกลักษณ์ คือ ผู้ชายสวมหมวก สวมกางเกงขาม้า ส่วนผู้หญิงมีผ้าคลุมผม และสวมกระโปรงติดกับตัวเสื้อ ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของหญิงมุสลิมที่ต้องปกปิดร่างกายมิดชิด

สรุปได้ว่า การแต่งกายของคนบนเส้นทางสายไหมที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหมคือชาวอุยกูร์ ทั้งผู้ชายทั้งผู้หญิงใส่หมวก ผู้ชายสวมชุดที่เหมาะสมกับการทำงานกลางแจ้งบนที่ราบสูงและภูเขา ผู้หญิงบางคนใส่ผ้าคลุมผม มีผ้าคลุมไหล่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวมุสลิม และสะท้อนถึงแนวคิดในการแต่งกายที่แสดงถึงความรักต่อชนเผ่าของตน

3.3.4 การประกอบอาชีพ

สารคดีท่องเที่ยวได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพของคนหลายเชื้อชาติบนเส้นทางสายไหม เช่น เป็นชาวนา การทำการเกษตรปลูกผลไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้แต่ละมณฑลบนเส้นทางสายไหมก็มีอุตสาหกรรมหนักเบา การเป็นพนักงานโรงงานต่าง ๆ โดยที่บนเส้นทางสายไหมมีสถานที่ท่องเที่ยวหลาย ๆ แห่ง ชาวบ้านก็อาศัยการท่องเที่ยวเป็นช่องทางการทำมาหากินด้วย ดังตัวอย่าง

ชาวรัสเซียที่อาศัยในตัวเมืองมักประกอบอาชีพเป็นช่างฝีมือและพ่อค้าส่วนในชนบท โดยมากเป็นเจ้าของสวนผลไม้ ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง ประมง ฯลฯ ไม่นิยมต้อนรับผู้ลี้ภัยเร่ร่อนไปมาอย่างชนกลุ่มน้อยเผ่าอื่น ๆ ในซินเจียง

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 92)

เขตหนานชานนี้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยราชวงศ์ชิง

(ย่ำรอยเท้า...บนทางสายไหม. 2546 : 244)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คนจีนเจียงในเมืองประกอบอาชีพเป็นช่างฝีมือและพ่อค้าแม่ค้า แต่การอยู่อาศัยในชนบทก็จะประกอบอาชีพเป็นชาวนา ทำสวนผลไม้ ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์ในทุ่งหญ้าที่ทำสื่บกันต่อกันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังแสดงว่ามีชนเผ่าที่อยู่อาศัยในดินแดนบนเส้นทางสายไหมมี ประวัติความเป็นมาช้านานและสื่บต่อการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ต่อเนื่องยาวนาน ตามลักษณะสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการทำมาหากินแบบบรรพบุรุษจนถึงรุ่นปัจจุบัน

สารคดีท่องเที่ยวได้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันบนเส้นทางสายไหม ที่เปลี่ยนจากการเป็นผู้ค้าขายสินค้ามาเป็นการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จึงปรับตัวมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังตัวอย่าง

*สรุปแล้ว คนกลุ่มนี้หากินกับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ไม่ได้
ต้อนฝูงสัตว์เร่ร่อนไปไหน ๆ อย่างบรรพบุรุษ สามารถส่งภาษาจีน
กลางพอรูเรื่อง นอกจากทำอาหารกลางวันให้นักท่องเที่ยว เขายังมีวิธีหา
เงินหลายแบบ เป็นต้นว่าขายของที่ระลึก ให้เช่าเสื้อเช่าม้าเพื่อ
ถ่ายรูป*

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 150)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหมมีการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนไปจากอดีต จากการค้าขายสินค้าต่าง ๆ ได้หันมาทำมาหากินกับนักท่องเที่ยว เช่น ขายของที่ระลึก ให้เช่าเสื้อให้เช่าม้า เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูปเป็นที่ระลึกที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งพัฒนามาเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในดินแดนนี้ในเวลาไม่ช้า

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวได้อธิบายถึงการประกอบอาชีพปลูกฝ้ายและผลไม้ต่าง ๆ ในเขตเมืองซินเจียง ซึ่งเหมาะกับภูมิอากาศ ดังตัวอย่าง

*ซินเจียงมีผลิตผลทางการเกษตรขึ้นชื่อมากมาย โดยเฉพาะ
ฝ้ายที่ให้ผลผลิตคุณภาพดี มีเส้นสีขาวซึ่งยาวเหนียว...นอกจากนี้
ซินเจียงยังเป็นแหล่งปลูกผลไม้ขึ้นชื่อมากมายของประเทศ*

(เส้นทางสายไหมในซินเจียง. 2552 : 34)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เมื่อเดินทางถึงเมืองซินเจียง จะเข้าใจได้ว่าเป็นมณฑลที่มีผลิตผลทางการเกษตร ที่มีชื่อเสียงก็คือฝ้ายและผลไม้ แสดงว่า คนจีนเจียงบนเส้นทางสายไหมทำอาชีพทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก และเพราะมีสภาพแวดล้อมที่อำนวยต่อการเพาะปลูกพืชเป็นอันมาก และทำให้เมืองการเกษตรได้พัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรม ดังตัวอย่าง

เรามาเที่ยวเมืองจิวฉวน 1 วัน โดยยังปักหลักอยู่ที่
โรงแรมเจียยู่วาน ที่นี่เป็นทั้งเมืองกสิกรรมและอุตสาหกรรม ได้มี
การค้นพบแหล่งน้ำมัน ระหว่างทางที่ผ่านมามีกำลังเก็บเกี่ยว

อะไรดูไม่ออก มีไร่ข้าวโพด มีโรงงานอาหารกระป๋อง โรงงานทำ
กระดาษชำระเช็ดหน้า กิจกรรมโรงศพ ฯลฯ

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 238)

จากตัวอย่าง สารคดีท่องเที่ยวกล่าวถึงเมืองจิวฉวนว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแบบ ทั้งที่
อุตสาหกรรมผลิตน้ำมัน โรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องที่ใช้ผลผลิตในท้องถิ่น เช่น ข้าวโพด มีการ
ตั้งอุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น กระดาษเช็ดหน้า กระดาษชำระ รวมทั้งการ
ทำโรงศพ ที่ใช้ในวิถีชีวิต

สรุปได้ว่า การประกอบอาชีพของคนบนเส้นทางสายไหม มีอาชีพสืบต่อจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็น
การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ต่อมาเปลี่ยนมาทำอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม สะท้อนให้เห็นว่า คนบน
เส้นทางสายไหมประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปศุสัตว์ตามแบบดั้งเดิมที่บรรพบุรุษเคยทำมาหลาย
พันปี เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง มีความเจริญที่เข้ามาในสังคมบนเส้นทางสายไหม การเกษตรก็พัฒนา
เป็นอุตสาหกรรม เป็นการรักษาอาชีพเดิมที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ และการมีอาชีพ
ใหม่ที่ได้ปรับตัวไปตามความเจริญของบ้านเมืองในยุคปัจจุบัน

3.3.5 ประเพณีและเทศกาล

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มีจุดเด่นคือ
ประเพณีและเทศกาลของชนเผ่ากลุ่มมุสลิม ดังตัวอย่าง

เทศกาลสำคัญในซินเจียงและเมืองต่าง ๆ ของชาวมุสลิม
บนเส้นทางสายไหม คือ เทศกาลอิดอัลฟิตรี ซึ่งจัดขึ้นเมื่อการถือศีล
อดในเดือนรอมฎอนยุติลง และเทศกาลอิดอัลอัฎฮา จัดขึ้นหลังการ
ไปทำพิธีฮัจจ์ ณ เมืองมักกะฮ์สิ้นสุดลง กำหนดวันของเทศกาล
เหล่านี้จะต่างกันไปในแต่ละปีเพราะนับตามปฏิทินจันทรคติ ช่วง
เดือนรอมฎอน

(ทางสายไหม. 2555 : 379-380)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เทศกาลสำคัญของชาวมุสลิมที่ซินเจียง คือ เทศกาลอิดอัลฟิตรีและ
เทศกาลอิดอัลอัฎฮา โดยในวันนี้จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย การทำ
พิธีละหมาด การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง การรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ได้เล่าถึงประเพณีการทำบุญในเทศกาลสำคัญ ๆ ของคนที่นับถือศาสนาพุทธแบบทิเบตในเขตปกครองตนเอง ดังตัวอย่าง

อารามลาบรังเมืองเซี่ยเหอ มณฑลกานซู่ เป็นวัดสำคัญที่สุดในบรรดาวัดทิเบตซึ่งอยู่บนเขตปกครองตนเองทิเบตของจีน ทางวัดจัดงานเทศกาลสำคัญ ๆ ขึ้นในช่วง 14-17 มกราคม และ วันที่ 26 มิถุนายน - 15 กรกฎาคม เป็นประจำทุกปี ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญสวดมนต์ และการแสดงระบำขับไล่ปีศาจ ทั้งนี้ งานมอลานถือเป็นงานสำคัญที่สุดกำหนดวันจะตกในเดือนกุมภาพันธ์หรือ มีนาคม

(ทางสายไหม. 2555 : 380)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า กลุ่มคนบนเส้นทางสายไหมที่เกี่ยวกับเทศกาลในศาสนาพุทธ กล่าวคือ คนทิเบตมีความเชื่อผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับภูตผี วัดจึงมีเทศกาลหลายเทศกาล ทั้งที่รัฐและเอกชนจัดให้ เทศกาลสำคัญที่สุด คือ เทศกาลสวดมนต์ใหญ่และการขับไล่ปีศาจ จะมีผู้แสวงบุญจากทั่วทิศทางเดินทางมาร่วมงาน และจะสวมใส่ชุดที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง

นอกจากนี้ยังมีเทศกาลเกี่ยวกับการเพาะปลูก เมื่อมีผลผลิตที่ดี ดังตัวอย่าง

ทุกปีช่วงเดือนสิงหาคม ได้รับเงาสวนองุ่นที่ให้ผลดกงานนี้ชาวบ้านจะจัดงานเทศกาลเฉลิมฉลองฤดูกาลเก็บองุ่น โดยมีสาวงามเหวยหฺวเออร์ผู้มีผิวขาวนัยน์ตาสีฟ้าสดใสสวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่าออกมาเต้นรำ พร้อมขับขานบทเพลงแห่งความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินที่พระเป็นเจ้าได้ประทานมาให้ แล้วออกเดินไปเค็ดพวงองุ่นลงตะกร้า ในวันนั้นเองทั่วทั้งเมืองจะเต็มไปด้วยสีส้ม ความสวยงามและความรื่นเริงในผลผลิตองุ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุหลู่ฟานอย่างยากหาเมืองอื่นใดเสมอเหมือน

(เส้นทางสายแพรไหมในซิงเจียง. 2552 : 50)

จากตัวอย่างได้เห็นว่า การประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร เมื่อพืชผลมีความอุดมสมบูรณ์ มีผลิตผลผลิตได้มากก็จะมีเทศกาลเฉลิมฉลอง เช่น เทศกาลเก็บองุ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุหลู่ฟานจัดขึ้นช่วงเดือนสิงหาคมทุกปี ในวันนั้นทั้งเมืองเต็มไปด้วยสีส้ม ความสวยงาม ซึ่งหาเมืองใดที่จะเสมอเหมือนเมืองอุหลู่ฟานได้ยาก

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาที่กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลของคนชนเผ่ากลุ่มน้อย มีการเพาะปลูก การแปรผลผลิต ประเพณีและเทศกาลเกี่ยวกับศาสนาและการเกษตรหลายเทศกาล โดยเฉพาะเมื่อการเพาะปลูกได้ผลผลิตดี ก็จะเฉลิมฉลองความสำเร็จ ส่วน

เทศกาลที่เกี่ยวกับศาสนา ก็สะท้อนให้เห็นความศรัทธาในศาสนา และการผสมผสานความเชื่อแบบดั้งเดิม ที่เป็นภูตผี และการขอบคุณแผ่นดิน วิถีชีวิตเหล่านี้ล้วนแต่แสดงถึงความเชื่อของคนบนเส้นทางสายไหม และความใฝ่ฝันในการประกอบอาชีพเพื่อดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

3.3.6 ศิลปะและสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์

การท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมเป็นการเดินทางในบริเวณกว้างใหญ่ ถ้าดูตามภาพแผนที่จีนเมื่อเดินทางข้ามภาคกลางและซีอิ๋ว จะมีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยเฉพาะศิลปะท้องถิ่นและสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นจำนวนมากไม่น้อย สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงศิลปะท้องถิ่นและสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ไว้ดังตัวอย่าง

หลังอาหารกลางวันไกด์พาไปชมโรงงาน 2 แห่ง แห่งแรกผลิตแก้วจากหินสะท้อนแสงยามกลางคืน ชาวจีนเรียกว่า “เหยือกวางเปย” เจ้าหน้าที่อธิบายว่าเป็นหยกชนิดหนึ่ง แอบเทือกเขาฉีเลียนซาน ถ้ามองเผิน ๆ จะเป็นสีดำ ความจริงยังปนสีเขียวและสีเหลืองซึ่งดูไม่ออก เมื่อนำทำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่นแก้ว เหยือก แจกัน ฯลฯ แล้วขัดจนขึ้นเงา หากตั้งไว้ในที่มีดม่นสามารถเปล่งแสงออกมาเองคุณภาพอย่างนี้แถมยังเป็นหินที่หายากด้วย ไหน ๆ มาถึงแหล่งก็ซื้อเก็บไว้เป็นของที่ระลึก

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 239-240)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ของที่ระลึกที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวของเมืองจีวฉวน คือ แก้วหินที่สามารถสะท้อนแสงในยามกลางคืน เมื่อตั้งไว้ในที่มีดม่น แก้วหินจะเปล่งแสงออกมา เป็นสินค้าของที่ระลึกที่มีความสวยงามมาก และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ซื้อเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ มีเครื่องปั้นดินเผาที่สะท้อนวิถีชีวิตและผู้คน ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นดังตัวอย่าง

ถังซานไฉ่ หรือ รูปปั้นดินเผาสามสี ที่มีสีเขียว น้ำเงิน ขาว น้ำตาล จัดแสดงอยู่มากในรูปอูฐ ม้า กองคาราวานสินค้า และสาวงามที่มีบุคลิกลักษณะอันอวบอ้วนตามธรรมเนียมแห่งสมัย ความงามสาวจีนในอดีตมคติดตามแบบฉบับของสมัยราชวงศ์ถัง ที่ต้องมีรูปร่างและใบหน้าที่แบบอวบอ้วน อันสะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์และความสุขสงบอันยาวนานของยุคสมัย

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 94)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ผู้เขียนกล่าวถึงถังชานไฉ่ หรือรูปปั้นดินเผาสามสี ซึ่งจะปั้นเป็นอูฐ ม้า สิ่งที่แปลกตา คือ หญิงสาวอวบอ้วน ซึ่งในสมัยราชวงศ์ถัง มีค่านิยมว่า ผู้หญิงรูปร่างอวบอ้วนถือว่า สวยงาม เพราะรูปร่างที่อวบอ้วนแสดงว่าอยู่ดีกินดีในสังคมที่อุดมสมบูรณ์และสงบสุข

สารคดีท่องเที่ยวเล่าพัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผา มีประวัติความเป็นมาเป็นพันปี ตั้งแต่สมัย ราชวงศ์ถัง ดังตัวอย่าง

ถังชานไฉ่ จัดเป็นงานศิลปะที่มีการพัฒนาการมาต่อ ยาวนานและมีการผสมผสานความเป็นสากลให้เป็นแบบฉบับอย่าง ลงตัวในสมัยราชวงศ์ถัง กล่าวคือในสมัยราชวงศ์ถังนิยมเครื่อง เคลือบดินเผาสีเขียว และสีน้ำตาล ที่ได้ยู่ในน้ำเคลือบ ปรากฏเป็น เครื่องเคลือบภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ต่อมาในสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือ และสุย ซึ่งปกครองโดยชนเผ่าทางเหนือ นิยมเครื่องเคลือบดินเผาสี ขาว เพราะถือเป็นสีอันบริสุทธิ์การค้าขายตามเส้นทางสายแพร ใหม่นำเอาสินแร่โคบอลต์เข้ามาจากเปอร์เซีย เมื่อนำมาผสมในน้ำ เคลือบจะได้สีน้ำเงิน

(ย้ายรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 94-95)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เครื่องเคลือบดินเผาผลิตมาเป็นเวลานานและนำมาขายเป็นสินค้า โดย ได้รับอิทธิพลจากเปอร์เซีย เรียกว่า ถังชานไฉ่สามสี มีสีเขียว น้ำเงิน ขาว และสีน้ำตาล เป็นงานศิลปะ ที่มีพัฒนายาวนาน ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ถัง ถังชานไฉ่ก็มีชื่อเสียงไปทั่วโลกลแล้ว ปัจจุบันนี้ถังชานไฉ่ ยังถือว่าเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่ามาก และเป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมของประเทศจีน

สรุปแล้ว สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงศิลปะและสินค้าของที่ระลึกเป็น เอกลักษณะของท้องถิ่นหลายอย่าง ศิลปะเหล่านี้มักสะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่น และปัจจุบันนี้ นำมาใช้เป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์ของประเทศชาติแล้ว

สารคดีท่องเที่ยวได้กล่าวว่า บนเขาเทียนชานมีบัวหิมะหรือสวยเหลียนที่สวยงามขึ้นตาม ธรรมชาติ และบัวหิมะนี้จะอยู่เฉพาะในแถบมณฑลชิงไห่ ซินเจียง และทิเบต ทั่วไปมีความนิยมกันว่า บัวหิมะที่ดีที่สุดจะต้องมีที่มาจากเทือกเขาเทียนชานเท่านั้น ดังตัวอย่าง

บัวหิมะเป็นพืชในตระกูลเบญจมาศ หรือเรียกว่าเก๊กฮวย จะขึ้นตามธรรมชาติบนหน้าผา แนวลาดเขาและไหล่เขา ที่มีอากาศ หนาวเย็นตลอดทั้งปีบนระดับความสูงตั้งแต่ 5,000 เมตรขึ้นไป ลักษณะของต้นจะขึ้นอยู่บนพื้นดินเป็นกลุ่ม ๆ ลำต้นขึ้นตรง แต่ไม่ สูงนัก มักจะออกดอกในช่วงเดือนกรกฎาคม สิงหาคม ดอกของบัว

หิมะจะมีขนาดใหญ่ ในใจกลางดอกจะมีสีแดงอมม่วง ภายนอกกลีบ
ดอกสีเขียวอ่อนห่อหุ้มอยู่ดอกละประมาณ 10 กลีบ กลีบดอกที่
สด ๆ จะมีสีส้มและรูปลักษณะที่แลดูคล้ายใบผักกาดแก้ว

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 226-227)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า บัวหิมะเป็นพืชสมุนไพรที่เพาะปลูกขึ้นได้ดีที่ระดับความสูงจากทะเล
ตั้งแต่ 5,000 เมตรขึ้นไป และเจริญเติบโตขึ้นเป็นกลุ่ม ออกดอกในช่วงเดือนกรกฎาคม สิงหาคมดอก
สีส้มสวยงามมากคล้าย ๆ ผักกาดแก้ว

ส่วยเหลียนมีความร้อนในตัวสูงมาก หิมะที่ไประยลงมาบน
กลีบดอกและบริเวณรอบ ๆ ต้นจะละลายทันที คนขายบรรยายถึง
สรรพคุณต่าง ๆ นานาช่วยให้เลือดหมุนเวียนดีขึ้น แก้อโรคนั้นโรคนี
ได้สารพัด โดยเฉพาะโรคความดันสูงและไขข้อ ซึ่งคนแก่ชอบเป็น
กัน

(บนเส้นทางสายไหมใหม่. 2552 : 77)

จากตัวอย่างได้กล่าวว่ บนเทือกเขามิหิมะปกคลุมตลอดทั้งปี จึงมีบัวหิมะธรรมชาติที่ขึ้นชื่อ
เติบโตอยู่บนเขาเทียนซาน และคนท้องถิ่นเส้นทางสายไหมจะเก็บมาทำยาขายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อ
เดินทางมาถึงเขาเทียนซานแล้ว นักท่องเที่ยวจะชอบซื้อบัวหิมะกันมากเพราะเชื่อว่าบัวหิมะมีคุณค่าสูง
ด้านสรรพคุณ เป็นยาบำรุงพลังกำลัง เหมาะกับผู้สูงอายุที่มักเป็นโรคความดันโลหิตและไขข้อเสื่อม
เทือกเขาเทียนซานจึงมีชื่อเสียง ส่งผลให้ผู้คนนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมากขึ้น

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนบนเส้นทาง
สายไหมเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนได้กล่าวถึงหลายด้านให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของบนเส้นทาง
สายไหมได้มากขึ้น สะท้อนถึงสภาพสังคมในสมัยโบราณและปัจจุบัน ศิลปะและสิ่งของที่มีเอกลักษณ์
ทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและความรู้ในด้านภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์บนเส้นทางสายไหม

3.4 ความคิดเห็นของผู้เขียน

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนอยู่ในเนื้อเรื่อง เป็น
ทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง ความคิดเห็นของผู้เขียนเหล่านี้เป็นทั้งความ
คิดเห็นต่อผู้คนและคมนาคม ดังต่อไปนี้

3.4.1 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อผู้คน

ในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้คนบนเส้นทางสาย
ไหมมีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกอย่างสูง การคมนาคมสะดวกสบาย แต่พนักงานบางแห่งที่ให้บริการทำที่
ไม่ดี

ชาวอุยกูร์เป็นชนเผ่าที่มีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกผู้มาเยือนมาก ไม่ว่าแขกผู้นั้นจะยากดีหรือมีเงิน พวกเขาก็จะทำการต้อนรับอย่างอบอุ่น และเลี้ยงดูด้วยชาใส่นม (ไชนัฉา) อบอุ่นแห้ง เมล็ดแอปเปิลทอด หรือบางทีก็จะมีแตงโมอง แตงฮามี ถ้าเป็นในช่วงเทศกาล ก็อาจมีแพะอย่างทั้งตัวหรือเนื้อแพะเสียบไม้ปิ้งย่างที่หอมหวานไปด้วยกลิ่นเครื่องเทศและพริกไทย

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 179)

บรรยากาศโดยรอบดูผ่อนคลาย มีนักท่องเที่ยวชาวจีนมากขึ้น เป็นกลุ่มบ้างแต่ไม่พลุกพล่านและไม่ส่งเสียงดังทำลายความเงียบสงบที่สวยงาม

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 203)

จากตัวอย่าง สารคดีท่องเที่ยวได้แทรกความคิดเห็นที่มีต่อชาวจีน ผู้เขียนมีทัศนคติว่า คนจีนมีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกอย่างสูง มีการต้อนรับอย่างอบอุ่น และมีพฤติกรรมที่เรียบร้อยดี ไม่ส่งเสียงดังที่กระทบต่อบรรยากาศที่เงียบสงบสวยงาม

ถามว่าห้องนี้ทำความสะอาดเรียบร้อยแล้วหรือ ซี้ให้ดูซักโครก ดูอ่างล้างหน้า ฯลฯ เธอยืนยันว่าทำแล้ว นึกว่าจะได้ยื่นคำขอโทษหรือเสียใจที่มีเหตุการณ์เช่นนี้ พร้อมกับรับปากจะจัดการให้เรียบร้อย แต่เปล่า เขากลับระบายความในใจเสียยืดยาว ซึ่งพอสรุปได้ว่า ชาวบ้านแถบนี้ค่อนข้างซี้เกียจและสกปรก

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 170)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นในระหว่างการเดินทางโดยตรงไปตรงมาว่า การบริการในโรงแรมไม่ดี พนักงานในโรงแรมซี้เกียจและสกปรก

ระบบคาเรลในปัจจุบันมีระยะทางยาวรวมกันแล้วถึวกว่า 5,000 กิโลเมตร และถือเป็นงานก่อสร้างโดยฝีมือมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่เป็นอันดับ 3 ในแผ่นดินจีน รองจากกำแพงเมืองจีนที่ยาวหมื่นลี้ และคลองต้าวินเหอ หรือ Grand Canal คลองหลวง ที่ขุดจากกรุงปักกิ่งมาถึงเมืองหังโจว

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 206)

เมื่อเราชมระบบคาเรลนี้แล้ว ก็ต้องยอมรับการระวางในภูมิปัญญาของบรรพชนที่ได้คิดค้นหาวิธีเอาชนะธรรมชาติอันทุรกันดาร

โดยรู้จักปรับใช้ธรรมชาติได้อย่างเป็นระบบและกลมกลืนอย่าง
ชาญฉลาด

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 208)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า หลังจากผู้เขียนชมระบบคารเสนี้แล้วมีความคิดเห็นว่า คารเสนี้เป็นงาน
ก่อสร้างยิ่งใหญ่ที่เกิดจากความฉลาดของบรรพชน รู้จักปรับใช้ธรรมชาติอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ดี
ของชาวพื้นถิ่นที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า ผู้เขียนมีความคิดเห็นต่อคนบนเส้นทางสายไหมว่าเป็นชนเผ่าที่มีจิตใจเอื้ออารี
รับแขกอย่างอบอุ่นและมีภูมิปัญญารู้จักปรับธรรมชาติเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต แต่ผู้เขียนก็
มีข้อตำหนิต่อการให้บริการที่ไม่น่าพอใจ

3.4.2 ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อการคมนาคม

ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นต่อการคมนาคมของการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม
โดยมีทัศนคติว่าคมนาคมบนเส้นทางสายไหมมีความรวดเร็วและสะดวกสบายเป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ในเมืองจีน เครื่องบินเป็นวิธีเดินทางที่รวดเร็วและค่อนข้าง
ประหยัด ทั่วประเทศมีสนามบินอยู่มากกว่า 150 แห่ง สายการบิน
ระดับภูมิภาคที่มีบริการเที่ยวบินไปตามสนามบินเหล่านี้ก็เพิ่ม
จำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สายการบินใน
ประเทศขนาดใหญ่มีอยู่สองสาย คือ ไชน่าเซาเทิร์นกับไชน่า
อีสเทิร์นมีเที่ยวบินบินตามเมืองต่าง ๆ ในมณฑลส่วนซี กานซู
และซินเจียง

ซินเจียงเป็นมณฑลใหญ่สุดของจีน มีเที่ยวบินจากอู๋รมชีบิน
ไปยังเมืองใหญ่ทุกแห่งของจีน ทั้งที่เป่ย์จิง ฉิงตู ฉงชิ่ง กว่างโจว
ฮองกง คุนหมิง หลานโจว ช่างไห่ และซีอาน

ซีอานเป็นเมืองเอกของมณฑลส่วนซี เป็นเมืองปลายทาง
สายไหมฟากตะวันออก ตลอดจนเป็นเมืองสำคัญของจีน จึงมี
เที่ยวบินจากเมืองเอกของแต่ละมณฑลบินมาลงเป็นประจำ ทั้งจาก
เป่ย์จิง ฉิงตู กว่างโจว ช่างไห่ และอู๋รมชี

จากหลานโจวและตุนหวงในมณฑลกานซูมีเที่ยวบินไป
เป่ย์จิง กว่างโจว อู๋รมชี และซีอานทุกวัน

(ทางสายไหม. 2555 : 366)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมด้วยเครื่องบิน สะดวกรวดเร็ว เมืองบนเส้นทางสายไหมมีสนามบินเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวและมีเที่ยวบิน ระหว่างเมืองต่าง ๆ มากพอ

ทางรถไฟสายหลานซินเชื่อมซีอานเข้ากับเมืองอูรูมชี และคัชการ์ในซินเจียง ระหว่างทางยังผ่านเมืองสำคัญบนทางสายไหมเกือบทุกแห่ง ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 312 ที่เชื่อมหลานโจวเข้ากับอูรูมชีนั้น มีระยะทางไกลมาก จึงควรแวะค้างคืน กลางทางเป็นระยะ ๆ

(ทางสายไหม. 2555 : 138)

สถานีขนส่งสายใต้บนถนนหลานกงผิงมีรถวิ่งไปหลินเซี่ยวัน ละหลายเที่ยว แต่รถที่วิ่งตรงไปเซี่ยเหอมีวันละสามเที่ยวเท่านั้น สถานีขนส่งรถโดยสารทางไกลบนถนนผิงเหลียงมีรถวิ่งไปเที่ยวลู่ยู่ อู่เว่ย และจางเย่ สถานีขนส่งสายตะวันตกบนถนนซีจิ้นตะวันตก สุดเขตตัวเมืองด้านทิศตะวันตกมีรถไปวัดปิ่งหลิงทุกวัน

(ทางสายไหม. 2555 : 367)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้กล่าวว่า รถไฟได้ผ่านเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหมเกือบทุกแห่ง ซึ่ง นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางโดยรถไฟที่ราคาไม่แพง และก็มีรถโดยสารประจำทางให้บริการ แต่ละวันก็มีหลายเที่ยว

สรุปได้ว่า ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมเดินทางได้อย่าง สะดวกสบายรวดเร็ว มีทางรถไฟสายหลานซินเชื่อมซีอานเข้ากับเมืองอูรูมชีและคัชการ์ในซินเจียง ระหว่างทางยังผ่านเมืองสำคัญบนทางสายไหมเกือบทุกแห่ง การเดินทางท่องเที่ยวด้วยเครื่องบิน เดินทางได้รวดเร็วและค่อนข้างประหยัด

ความคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวมีทั้งที่ชื่นชมและไม่ชื่นชมต่อผู้คนและ คมนาคมของบนเส้นทางสายไหม ได้สะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนที่ได้พบเห็นระหว่าง การเดินทางและประสบการณ์การท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของผู้คนและ สังคมที่ไปท่องเที่ยวมา

บทที่ 4

การวิเคราะห์คุณค่าสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

พ.ศ. 2546-2558

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้คุณค่าแก่ผู้อ่าน ตามลักษณะของสารคดี คือ ให้คุณค่าทั้งในด้านความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงและแง่คิด รวมทั้งความบันเทิง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณค่า 3 ด้านดังต่อไปนี้

4.1 คุณค่าด้านให้ความรู้

4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์การเดินทางของคนสมัยโบราณ

4.1.2 ความรู้ด้านการปกครองและการพัฒนาบ้านเมืองของประเทศจีน

4.1.3 ความรู้เส้นทางการเดินทางและการค้าขายสินค้า

4.1.4 ความรู้ถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม

4.1.5 ความรู้ข้อมูลสำคัญเพื่อวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว

4.2 คุณค่าด้านให้ความบันเทิง

4.2.1 การใช้โวหาร

4.2.2 การใช้ระดับภาษา

4.3 คุณค่าด้านให้แง่คิด

4.3.1 ความมุ่งมั่นในชีวิต

4.3.2 การมีปัญญา

4.3.3 ความซื่อสัตย์

4.3.4 ความเสียสละ

4.1 คุณค่าด้านให้ความรู้

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าด้านให้ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเส้นทางสายไหมเมืองสำคัญต่าง ๆ ของ 3 มณฑลบนเส้นทางสายไหม ประวัติศาสตร์ การปกครอง และศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของบนเส้นทางสายไหม รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลสำคัญและมีประโยชน์ในการให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการ ดังนี้

4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับเหตุผลของการเดินทางของคนสมัยโบราณ

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ที่ คนสมัยปัจจุบันตั้งตัวอย่างเหตุผลของผู้เขียนสารคดีแต่ละเรื่อง ได้เดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมด้วยเหตุผลส่วนตัว คือ มีความสนใจ

และต้องการรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเส้นทางสมัยโบราณที่เชื่อมโลกตะวันออกและตะวันตก ดังที่มีประวัติความเป็นมาของเส้นทางเดินทางของคนสมัยก่อนมาตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่น เป็นเส้นทางที่มีความยาวมากกว่า 7,000 กิโลเมตร ซึ่งมีความสำคัญ คนสมัยโบราณใช้เดินทางติดต่อกัน ติดต่อกันระหว่างประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศ

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทำให้ผู้อ่านได้คุณค่าจากเรื่องราวการเดินทาง ที่ทำให้รู้ว่า คนสมัยโบราณได้เดินทางติดต่อกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน คือ เพื่อค้นหาและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองและการทูต เส้นทางและการค้าขายสินค้า การติดต่อกับชนเผ่าและระหว่างภูมิภาคตะวันตกกับภาคตะวันออก ดังต่อไปนี้

1) การค้นหาและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

เส้นทางสายไหมมีความสำคัญตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และให้ความรู้เกี่ยวกับผู้คนสำคัญที่บุกเบิกเส้นทางสายไหม คือ พระเจ้าเสียนและพระเจ้าซำจิ้ง มาร์โค โปโลและเฟอร์ดินันด์ พอนริชท์โฮเฟน คนในยุคนั้นแต่ละคนมีเหตุผลในการเดินทางเส้นทางสายไหมแตกต่างกัน เป็นบันทึกเรื่องราวที่แสดงถึงเหตุผลของการเดินทางบนเส้นทางเดินทางโบราณ ที่ในเวลาต่อมา นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันได้ตั้งชื่อเรียกว่า “เส้นทางสายไหม” โดยตีพิมพ์อย่างเป็นทางการในหนังสือ (CHINA หรือ) ประเทศจีนตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1877 ดังนี้

พระเจ้าเสียน หรือหลวงจีนฟาเหียนท่านได้ออกจาริกไปตาม
เส้นทางสายแพรไหมในสมัยราชวงศ์จินตะวันออก (ปี ค.ศ.399)
และกลับถึงนครฉางอาน ในปี ค.ศ. 414 รวมระยะเวลาเดินทาง
15 ปี

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 28)

พระเจ้าเสียนหรือหลวงจีนฟาเหียนท่านได้ออกจาริกไปตาม
เส้นทางสายแพรไหมในสมัยราชวงศ์จินตะวันออก (ปี ค.ศ.399)
โดยเดินทางผ่านเมืองอู๋เว่ย จางเย่ ตุนหวง เฉียนม่อ เทอเถียน ซ้ำมที่
ราบสูงพามีแยร์แล้วผ่านเข้าประเทศอัฟกานิสถาน ก่อนที่จะเข้าสู่
ประเทศอินเดีย อันเป็นจุดหมายปลายทาง

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 28)

นอกจากพระเจ้าเสียนแล้ว ยังมีนักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดอีก
รูปหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อศาสนาพุทธในแผ่นดินจีนอย่างไพศาล และ
เป็นที่รู้จักกันดีของคนทั่วโลกมาจนปัจจุบัน นั่นคือ พระเจ้าซำจิ้ง ใน
สมัยราชวงศ์ถัง

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 29)

พระถังซำจั๋งกลับมาถึงนครฉางอานในปี ค.ศ. 645 โดยได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ 150 องค์ พระไตรปิฎกจำนวน 659 เล่มสมุดบรรทุกบนม้าต่างรวม 20 ตัว พร้อมด้วยพระพุทธรูปทองคำ เงินและไม้จันทน์ อีกจำนวนหนึ่ง

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 80)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า พระจีนในศาสนาพุทธทั้งสองรูปเป็นผู้บุกเบิกการเดินทางเส้นทางสายไหมตั้งแต่ปี ค.ศ. 399 คือ การศึกษาคำสอนศาสนาพุทธ และแสวงหาพระไตรปิฎกในประเทศอินเดีย เพื่อนำกลับประเทศจีน เป็นเหตุผลของความต้องการศึกษาพระธรรมของพระพุทธเจ้า พระฝ่าเสียนและพระถังซำจั๋งจึงได้เดินทางตามเส้นทางสายไหมไปสู่ประเทศอินเดีย เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า การเดินทางของพระจีนทั้งสองในเส้นทางสายไหม มีอิทธิพลต่อการนับถือศาสนาพุทธในประเทศจีน เป็นคุณค่าความรู้เกี่ยวกับประวัติการเดินทางไปศึกษาและการนำกลับมาเผยแพร่ศาสนาพุทธจากอินเดียเข้ามาแผ่นดินจีนที่มีมานานนับพันปี

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงเหตุผลของการเดินทางในสมัยโบราณของนักเดินทางชาวตะวันตก ดังนี้

มาร์โค โปโลได้ออกเดินทางไปยังประเทศจีน ตั้งแต่เมื่ออายุได้ 17 ปี แล้วเขาได้กลับมาถึงมาตุภูมิอีกครั้งเมื่ออายุ 41 ปี (ค.ศ. 1271 ถึง 1295) มรดกสำคัญชิ้นหนึ่งจากตะวันออกที่ได้ติดตัวมาร์โค โปโลกลับมายังเมืองเวนิสด้วยคือ เส้นกวยเตี๋ยว ที่เขาได้นำไปดัดแปลงให้เป็นเส้นสปาเก็ตตี้ จนเป็นอาหารประจำชาติของอิตาลีมาจนถึงทุกวันนี้

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 33)

ไม่ว่า มาร์โค โปโล จะเดินทางมาตะวันออกไกล และเล่าเรื่องราวดังกล่าวไว้จริงหรือไม่ และแม้บันทึกดังกล่าวอาจจะเป็นเพียงตำนานลวงโลกต่งที่นักประวัติศาสตร์บางท่านได้ตั้งข้อสงสัยไว้ก็ตามที แต่หนังสือเล่มนี้ถูกใช้อ้างอิงเพื่อให้เห็นสภาพบ้านเมืองผู้คน และวัฒนธรรมบนเส้นทางที่นักเดินทางพวกเขาได้รอนแรมทางผ่าน จากตะวันตกสู่ตะวันออก บนเส้นทางสายแพรไหมอันยาวไกลทั้งทางบกและทางทะเล ให้พวกเราได้กลับไปตามรอยศึกษาด้วยความกระหายใคร่รู้

(เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง. 2552 : 43-44)

จากตัวอย่างเห็นว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้เล่าถึงเหตุการณ์การเดินทางของมาร์โค โปโลว่า เขาเป็นนักแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจของคนตะวันออก ทั้งสภาพบ้านเมือง ผู้คน และ วัฒนธรรมในเส้นทางสายไหมที่แตกต่างจากคนตะวันตก ทำให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของคนจีนบน เส้นทางสายไหมในความคิดของมาร์โค โปโลได้อย่างชัดเจน

งการว่าเส้นทางเส้นทางสายไหมเพิ่งจะมีชื่อเรียกอย่างทา...

สายไหมราวสองพันปีหลังจากนั้น โดยเฟอร์ดินันด์ ฟอนริชท์โฮเฟน

นักเดินทางและนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมัน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 24-25)

ตามประวัติแล้วทางสายไหมเริ่มต้นขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น

จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ได้ส่งจางเชียนเป็นทูตไปสำรวจและผูกมิตรกับ

อาณาจักรทางตะวันตกใน 138 ปีก่อนคริสตกาล เส้นทางสายไหมนี้

ถูกใช้เรื่อยมา แต่เพิ่งจะมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่าทางสายไหม

ราวสองพันปีหลังจากนั้น โดยเฟอร์ดินันด์ ฟอนริชท์โฮเฟน นัก

เดินทางและนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมัน

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 09)

สรุปว่า เส้นทางสายไหมได้มีการบุกเบิกโดยนักเดินทางสายตะวันออกและสายตะวันตกมาใน อดีต ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ด้วยเหตุผลทางศาสนา คือ การแสวงหาพระไตรปิฎกด้วยความเคารพ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการเดินทางแสวงโชคของนักเดินทางมาร์โคโปโล นักเดินทางชาวอิตาลี และนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันเฟอร์ดินันด์ ฟอนริชท์โฮเฟนที่ได้ตั้งชื่อว่า เป็นเส้นทางสายไหม ซึ่งได้รู้จัก กันอย่างเป็นทางการว่าเป็นเส้นทางเก่าแก่ที่เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันตกเข้าด้วยกัน

2) การใช้ประโยชน์ทางการเมืองและการทูต

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมไม่ได้ให้ความรู้ว่าเป็นเส้นทางทางการเดินทางเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่า เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางทางการเดินทางสมัยโบราณที่มีความสำคัญ และได้ เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ทางการเมืองหรือการปกครองในสมัยก่อน ทั้งทางการทูตที่สร้างมิตรไมตรี ระหว่างเมืองต่าง ๆ และการทำสงครามขยายอาณาเขต ดังตัวอย่าง

จางเชียนเป็นผู้ที่จักรพรรดิฮั่นหวู่ตี้ จักรพรรดิองค์ที่ 5 แห่ง

ราชวงศ์ฮั่น ได้ส่งเขาไปทางภาคตะวันตก ในปี 139 ก่อนคริสต์กาล

เพื่องานการทูต โดยให้คนไปเจรจาผูกมิตรกับอาณาจักรต้าเยว่เชื้อ

เพื่อเข้าร่วมกระหนาบตีพวกหั่นฉยงหนู ...

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 24-25)

ตามประวัติแล้วทางสายไหมเริ่มต้นขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น
จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ได้ส่งจางเซียนเป็นทูตไปสำรวจและผูกมิตรกับ
อาณาจักรทางตะวันตกใน 138 ปีก่อนคริสตกาล เส้นทางสายไหมนี้
ถูกใช้เรื่อยมา

(แพร่ไหมบนทางสายฝู่น. 2556 : 09)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า เส้นทางสายไหมเริ่มด้วยเหตุการณ์เมืองเพื่อการขยายอาณาจักร
ซึ่งต้องสร้างมิตรกับเมืองต่าง ๆ เพื่อเป็นพันธมิตรและการร่วมมือกันทำสงครามกับเมืองอื่น ๆ
เส้นทางสายไหมจึงเป็นเส้นทางการทูตและการผูกมิตรกับอาณาจักรทางตะวันตก ตามประวัติกล่าวว่า
ในสมัยราชวงศ์ฮั่น จางเซียนถูกจักรพรรดิส่งให้ออกไปสำรวจเส้นทางสายไหม เพื่อส่งทูตไปผูกมิตรกับ
อาณาจักรทางตะวันตก ก่อนที่จะเรียกชื่อว่าเส้นทางสายไหม นั่นคือ ราชสำนักจีนได้ใช้เส้นทางนี้เพื่อ
ประโยชน์ทางการเมืองมาก่อนถึงสองพันกว่าปี ที่เพอร์ดิเนอร์ ฟอนริชท์โฮเฟิน นักเดินทางและ
นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันได้ตั้งชื่อว่าเป็นเส้นทางสายไหม

4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับการปกครองและการพัฒนาบ้านเมืองของประเทศจีน

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้การปกครองของจีนในสมัยโบราณ
กล่าวคือ ประเทศจีนปกครองโดยจักรพรรดิ ที่มีอำนาจเด็ดขาด และบริหารประเทศ ดูแลประชาชนให้
มีความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อเมืองต่าง ๆ กลายเป็นแหล่งการค้า ก็จะมีคนมาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก พัฒนา
กลายเป็นชุมชน ขยายเป็นบ้านเมืองที่มีความเจริญ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมกล่าวถึงการ
ปกครองและการพัฒนาบ้านเมืองจากศูนย์กลาง โดยจักรพรรดิราชวงศ์ต่าง ๆ แบ่งการปกครองเป็น
เมือง พัฒนาเป็นมณฑล มีบทบาทหน้าที่ในการปกครองประชาชนให้มีความสุข บางแห่งมีชัยภูมิที่
กำหนดให้เป็นเมืองหน้าด่าน ทำหน้าที่รักษาเขตแดน ไม่ให้ถูกรุกรานจากศัตรูภายนอก ดังตัวอย่าง

จักรพรรดิฉินซี โดยใช้ยุทธวิธีการสงครามและการทูตที่
ชาญฉลาดอยู่ถึง 5 ปีจึงสามารถรวบรวมประเทศจาก 7 รัฐให้เป็น
หนึ่งเดียวกันได้ในปี 221 ก่อนคริสตกาลและสถาปนาราชวงศ์ฉินขึ้น
ปกครองประเทศ พร้อมทั้งปราบดาภิเษกพระองค์ขึ้นเป็นหวงตี้
หรือจักรพรรดิองค์แรกของจีน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 58)

กฎหมาย และบทลงโทษของราชสำนักฉิน เป็นไปอย่าง
เฉียบขาดและโหดเหี้ยมรุนแรง ทั้งต่อผู้กระทำความผิดและศัตรูฝ่าย
ตรงข้าม จึงทำให้เกิดกระแสความไม่พอใจอย่างกว้างขวาง

ที่สำคัญมากคือ ในระยะเวลา 15 ปีนี้ ราชสำนักจีนได้เกณฑ์
แรงงานชาวบ้าน และเชลยศึกต่างรัฐเข้ามาใช้แรงงานเป็นจำนวน
มาก รวมทั้งมีการรีดเก็บภาษีอากรอย่างเข้มงวดเป็นอย่างยิ่ง
(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 58-59)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ประเทศจีนมีการปกครองที่มีกษัตริย์มีอำนาจสูงสุด เรียกว่าจักรพรรดิ
ที่ปกครองบ้านเมือง และขยายอาณาเขตโดยการทำสงคราม การทูต และการใช้แรงงานประชาชน
โดยมีกฎหมายเด็ดขาด และการเก็บภาษีที่ทำให้ประชาชนถูกกดขี่และได้รับความเดือดร้อน ทำให้
มีการช่วงชิงอำนาจ ล้มอำนาจของจักรพรรดิคนก่อน และสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ ว่า จักรพรรดิในราชวงศ์ต่าง ๆ ได้พัฒนา
บ้านเมืองตามลำดับ เมืองต่าง ๆ ในเส้นทางสายไหมมีความเจริญรุ่งเรือง ดังเช่นนครฉางอาน ดังนี้

ยุคราชวงศ์ถังถือเป็นยุคที่นครฉางอานเจริญถึงขีดสุด ว่ากันว่าพื้นที่ชั้นในเจริญรุ่งเรืองและกว้างถึง 84 ตารางกิโลเมตร หรือ
ใหญ่กว่าพื้นที่ชั้นในของซีอานยุคปัจจุบันถึงเจ็ดเท่า จนเรียกได้ว่าเป็นนครที่ใหญ่โตและเจริญรุ่งเรืองที่สุดในโลกสมัยนั้น และการเป็น
จุดเริ่มต้นของการค้าบนเส้นทางสายไหมนี้เองที่มีส่วนทำให้ที่นี่
เจริญรุ่งเรืองดังกล่าวในโลกสมัยนั้น

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 120)

นครฉางอาน โดยตามศัพท์แล้วหมายถึงนครแห่งความสงบ
สุขอันนิรันดร์ ได้รับการก่อตั้งเป็นราชธานีขึ้นครั้งแรกในสมัย
ราชวงศ์โจว (ปี1100-221ก่อนคริสต์กาล) หรือเมื่อศตวรรษที่ 11
ก่อนคริสตกาล และครั้งสุดท้ายในระยะเวลาสั้น ๆ ของช่วงการ
ก่อตั้งราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368)

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 45-47)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยโบราณดั้งเดิม นครฉางอานเป็นสถานที่เริ่มต้นของการเป็น
แหล่งค้าสินค้า เมื่อมีคนมาชุมนุมจำนวนมาก ก็ขยายเป็นเมืองและเป็นมณฑลมีพื้นที่ขยายออกกว้างใหญ่
มีผู้คนมาอยู่อาศัยจำนวนมาก และอยู่ในการปกครองของจักรพรรดิราชวงศ์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ตั้งแต่สมัยโบราณการปกครองเมืองในเส้นทางสายไหมโดยจักรพรรดิราชวงศ์ต่าง ๆ ทำให้
บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรือง และยังมีความสำคัญในการปกครองสมัยปัจจุบัน ที่มีการพัฒนา
อย่างต่อเนื่อง ดังเช่นเมืองซีอาน ในมณฑลส่านซี ดังตัวอย่าง

...ซีอานเป็นเมืองสำคัญทางฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของจีน เป็นศูนย์กลางทุกด้าน รายได้หลักมาจากอุตสาหกรรมทอผ้า กสิกรรม และการท่องเที่ยว

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 272)

ปัจจุบันเมืองซีอานเป็นเมืองหลวงของมณฑลส่านซี มณฑลทางตอนกลางของประเทศจีน มีพื้นที่ประมาณ 150,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 36 ล้านคน ส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรมเพราะได้น้ำจากแม่น้ำเว่ยเหอ และหวงเหอ มาหล่อเลี้ยง

(ทางสายไหม. 2555 : 139)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้อ่านจะได้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง ที่ปกครองโดยจักรพรรดิ สืบต่อมาถึงการปกครองโดยรัฐบาลในระบบสังคมนิยม เมืองต่าง ๆ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้จากการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมและการอุตสาหกรรมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ ว่า จีนมีการปกครองและการบริหารบ้านเมืองตามลักษณะของภูมิภาค ดังตัวอย่างเมืองหลานโจว ดังนี้

เมืองหลานโจวตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำหวงเหอตรงโตรกธารแคบ ๆ บนเส้นทางการค้าระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งชัยภูมิที่ตั้งอันเป็นจุดยุทธศาสตร์เช่นนี้ทำให้หลานโจวมีฐานะเป็นเมืองค้าขายที่สำคัญมาโดยตลอด มีประวัติยาวนานมากกว่า 2,000 ปี เป็นเมืองหลวงของมณฑลกานซู่ ปัจจุบันมีประชากรประมาณ 3.5 ล้านคนและพื้นที่ประมาณ ตารางกิโลเมตร 13,043 จุดขายการท่องเที่ยวของมณฑลกานซู่ คือ ถนนสายหลักของเส้นทางแพรไหมและเมืองแห่งอัมพาลีที่สำคัญของจีน

(ทางสายไหม. 2555 : 139)

เมืองหลานโจวนับเป็นชุมทางการเดินทางที่สำคัญแต่โบราณกาล นับแต่เป็นเส้นทางสายแพรไหมที่นักเดินทางเมื่อกว่า 2,000 ปีที่แล้วต้องเดินทางผ่านไปยังตะวันตก และในปัจจุบันหลานโจวก็เป็นชุมทางรถไฟ โดยเส้นทางทางรถไฟ 2 สายหลักของจีน จะทอดผ่านเมืองหลานโจว คือ สายจากกรุงปักกิ่งถึงเมืองลาซาทิเบต และเส้นทางอีกสายคือ จากเมืองเซียงไฮ้ถึงเมืองอู่หนิง ดังนั้นจึงเห็น

ได้ว่า เมืองหลานโลวนี้ นับเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางจาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่ตะวันตกเป็นถนนสายหลักของเส้นทางสาย
แพรไหมแล้วมณฑลนี้ยังเป็นเมืองแห่งถ้าจำหลักที่สำคัญของจีน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 104-105)

ตอนจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ หลานโจวมีสภาพ
น้อง ๆ ทะเลทราย รัฐบาลณรงค์ให้ทุกฝ่ายช่วยกันปลูกต้นไม้
เดี๋ยวนี้หลานโจวเขียวแล้ว เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าหลายตัวให้
อยู่ในแนวหน้าของประเทศ เช่น ยาเส้น ข้าวโพด น้ำมันหอมดอก
กุหลาบ แต่งต่าง ๆ ฯลฯ

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 249-250)

จากตัวอย่าง สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบ้านเมืองของฝ่าย
ปกครองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังเช่นเมืองหลานโจว เดิมเป็นพื้นที่แห้งแล้ง อยู่ชายแดนที่เหมาะสมกับ
การเป็นเมืองหน้าด่าน จนถึงปัจจุบันได้พัฒนาเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางจากภาคตะวันออกเฉียง
เหนือสู่ตะวันตก เป็นถนนสายหลักของเส้นทางสายแพรไหมพร้อมกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะ
กับการเพาะปลูก ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ต้องเร่ร่อนเหมือนในอดีต

ตัวอย่างเมืองของการปกครองที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มีการพัฒนาบ้านเมืองจากการเป็นเมือง
หน้าด่านเจียวี่กวนในอดีต การเมืองการปกครองส่งผลให้กลายมาเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์มีความ
ทันสมัยในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

อวี๋เหมินกวน (ด่านประตูหยก) อยู่ห่างจากคุนหวงไปทาง
ตะวันตกราว 90 กิโลเมตรฮั่นอู๋ตั้งเมืองนี้ขึ้นเมื่อ 120 ปีก่อน
คริสตกาล เพื่อใช้เป็นฐานะที่ตั้งในการป้องกันเขตแดนทางด้าน
ตะวันตกของอาณาจักรตลอดจนเป็นจุดควบคุมการค้า และการ
จัดเก็บภาษีที่อวี๋เหมินกวน

สภาพของอวี๋เหมินกวนในปัจจุบันเป็นเพียงหอดินอัดทรง
สี่เหลี่ยมอันโดดเดี่ยว สูงราว 10 เมตร มีประตูอยู่ทางทิศตะวันตก
และทิศเหนือ...

(ทางสายไหม. 2555 : 154)

...สร้างคล้าย ๆ เมือง แบ่งเป็นด้านหน้าด้านชั้นนอกและ
ชั้นใน กำแพงทั้ง 3 ชั้นมีความยาวกว่า 730 เมตร ความสูงของ
กำแพง 10 เมตรเศษ มีหอประจำด้าน หอสังเกตุการณ์ หอยิงธนู

คลังเก็บเสบียง กวนตี้เหมี่ยว (Guandi temple) โรงจิวป้อมเพลิง
 ฯลฯ

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 232)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทำให้รู้และเข้าใจได้ว่า สมัยโบราณ จักรพรรดิฉินได้ปกครองเขตแดนให้เหมาะกับตำแหน่งที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ ดังเช่น เมืองเจียววี้กวน เป็นเมืองด่านชั้นในและด่านชั้นนอก มีสิ่งก่อสร้างคือหอสังเกตการณ์ หอยิงธนู คลังเก็บอาหาร โรงจิวเพื่อการพักผ่อน และมีป้อมเพลิง เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความคิดของผู้ปกครองที่ต้องการป้องกันชนเผ่าเร่ร่อนและให้เป็นสถานที่สำหรับนครเทศนักรเมือง ต่อมาได้พัฒนาเป็นเมืองที่ทันสมัยดังตัวอย่าง

ปัจจุบันเจียววี้กวนถือเป็นเขตปกครองระดับอำเภอที่ทันสมัย มีประชากรราว 150,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่น เลี้ยงชีพด้วยการขับรถรับจ้างและทำงานในโรงงาน นอกจากเจียววี้กวน ธรรมชาติอันงดงามที่ปลายทะเลสาบเหอซีด้านตะวันตก.....ในเมืองมีแต่ที่พักกับร้านอาหารมาตรฐานค่อนข้างดี เหมาะจะใช้เป็นที่พักหลักพักค้างในการไปเที่ยวชมป้อมกำแพงเมืองจินและพิพิธภัณฑสถานกำแพงเมืองจินเปิดให้เข้าชมมาตั้งแต่ปี 2003

(ทางสายไหม. 2555 : 149)

ช่วงไม่กี่ปีสิบปีหลังนี้ก็เติบโตเป็นเมืองใหญ่ มีประชากรกว่า 3 ล้านคน มีเศรษฐกิจพึ่งพิงอยู่กับอุตสาหกรรมหนักและปิโตรเคมี

(ทางสายไหม. 2555 : 140)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ในสมัยที่ปกครองโดยจักรพรรดิ เมืองเจียววี้กวนมีความสำคัญในแง่การป้องกันการรุกรานในสมัยโบราณ เป็นด่านสุดท้ายของกำแพงเมืองจิน การเมืองการปกครองในปัจจุบันทำให้มีการพัฒนาเมืองให้ทันสมัย และเปลี่ยนเป็นเมืองท่องเที่ยว มีที่พักและมีร้านอาหารค่อนข้างดีเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาที่เที่ยวชมสิ่งก่อสร้างในอดีตต่อมา เมื่อค้นพบแหล่งน้ำมันก็เปลี่ยนสภาพเป็นเมืองอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม มีคุณค่าด้านความรู้ คือ ทำให้เข้าใจถึงการปกครองเมืองตามลักษณะภูมิประเทศโดยเฉพาะเมืองหน้าด่านที่เป็นรอยต่อระหว่างประเทศมีความสำคัญในด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศ จึงต้องดูแลทั้งพ่อค้าและนักเดินทางอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่อดีตเมื่อพันปีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างเมืองตุนหวง ดังนี้

นอกจากเป็นเมืองหน้าด่านแล้ว ในแง่ของการค้าบน
เส้นทางสายไหม เมืองตุนหวงนับว่าเกิดขึ้นและคงอยู่กับเส้นทาง

สายไหมมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้น เพราะไม่ว่าจะรอนแรมมาทางเทือกเขา
เทียนซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือ หรือรอนแรมผ่านทางเทือกเขาคุณหลุนทาง
ทิศใต้ ก็มาบรรจบกันที่เมืองตุนหวง

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 107)

...“ตุนหวง” จึงเปรียบเสมือนเป็นเมืองยุทธศาสตร์บน
เส้นทางสายไหมนี้ที่นักเดินทาง คนที่เดินผ่านไปมาต้องหยุดแวะ
พำนักในช่วงระยะเวลาหนึ่ง นักเดินทางที่มาจากนครฉางอานก็ต้อง
หยุดพัก เพื่อจัดเตรียมเสบียงทั้งกองคาราวานคนและสัตว์ต่าง ๆ ให้
พร้อมก่อนเดินทางรอนแรมผ่านทะเลทราย และเลียบขุนเขาอัน
ยาวไกล

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 129)

เมืองแห่งนี้มีความสำคัญทั้งในแง่ยุทธศาสตร์และวัฒนธรรม
สำหรับชาวจีน ถือเป็นเมืองคิวิไลซ์แห่งสุดท้ายก่อนไปสู่แดนมีดมน
อันธกาลขุนนางที่ถูกถอดยศกับนักโทษเนรเทศให้ออกไปอยู่
ท่ามกลางชนเผ่าเร่ร่อนที่ไม่เคยคุ้น

(ทางสายไหม. 2555 : 148)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เมืองตุนหวงเกิดขึ้นเพราะมีการเดินทางในเส้นทางสายไหม เป็นด่าน
สุดท้าย เมื่อออกจากเมืองตุนหวงที่มีความเจริญแล้วก็ต้องเดินทางเข้าทะเลทรายที่เป็นสถานที่
ทุรกันดาร รวมทั้งเป็นพื้นที่สำหรับเนรเทศนักการเมืองด้วย เมืองตุนหวงจึงกลายเป็นเมืองยุทธศาสตร์
และแหล่งวัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหม เมื่อพ่อค้าและผู้คนต่าง ๆ ได้เดินทางมาจากฉางอานหรือจาก
ตะวันตกก็ต้องแวะพักและเตรียมตัวเดินทางต่อไป เมื่อมีคนมาชุมนุมกันจำนวนมากที่เมืองตุนหวงและ
ต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน จึงเกิดผสมผสานกันของศาสนาและอารยธรรม และพัฒนาเป็นรูปแบบ
เฉพาะของตนเอง

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพล
ของการเมืองการปกครองของจีน มีผลทำให้มีการพัฒนาชุมชน บ้านเมือง มีความเจริญรุ่งเรืองพัฒนา
มาเป็นมณฑล โดยการบริหารเมืองให้ทำหน้าที่ที่เหมาะสม เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าที่
ชุมนุมของนักเดินทาง รวมทั้งการทำหน้าที่ป้องกันเขตแดนประเทศ เพื่อความมั่นคงและความ
ปลอดภัยของประชาชน ซึ่งทำให้มีการพบปะและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ผสมผสานกัน และ
หล่อหลอมเกิดเป็นศิลปวัฒนธรรมใหม่เฉพาะถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของคนและเมืองบนเส้นทางสายไหม

4.1.3 ความรู้เส้นทางการเดินทางและการค้าขายสินค้า

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทำให้ผู้อ่านได้ความรู้ว่า ในสมัยโบราณคนในดินแดนต่าง ๆ ได้เดินทางติดต่อกันระหว่างดินแดนตะวันออกและตะวันตก โดยเน้นเรื่องของการแลกเปลี่ยน ซื้อขายสินค้ากันและกัน สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ว่ามีเส้นทางการเดินทางค้าขายสินค้าแบ่งได้เป็นทางบกและทางทะเล โดยกล่าวถึงอย่างละเอียดเป็นเส้นทางสายไหมทางบกตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ทะเลทราย และทุ่งหญ้า เริ่มต้นที่เมืองซีอานไปถึงเมืองตุนหวงและแยกเป็นเส้นทางสามสาย ทางเหนือ กลาง และใต้ ลี้้นสุดที่เมืองคาสีของเขตปกครองตนเองซินเจียง ดังตัวอย่าง

...จนถึงเมืองตุนหวงอันเป็นชุมทางสำคัญที่กองคาราวานของเหล่าพ่อค้าวานิช และนักเดินทางทั้งจากบูรพาทิศและประจิมทิศ ต่างใช้เป็นจุดแวะพักอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ก่อนเดินทางรอนแรมผ่านทะเลทรายและลัดเลาะเลียบไปตามขุนเขาอันยาวไกล โดยเส้นทางนับนี้ไป จะแบ่งออกเป็นสามสายตามข้อกำหนดของภูมิภาคในประเทศจีน เขตซินเจียง คือ

1) เส้นทางแพรไหมสายเหนือ หรือเป่ย์เจียง หรือเทียนชานเป่ย์ลู่...จากเมืองอานซีซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองตุนหวง ผ่านเข้าเขตซินเจียงที่เมืองฮามี ญูหลู่ฟาน วูหลู่มู่ฉี ป้อเล่อ ไปจนถึงเมืองอิลี เส้นทางดังกล่าวจะผ่านทะเลทรายและทุ่งหญ้ายันเป็นถิ่นกำเนิดของสายพันธุ์อูฐขนน้อย

2) เส้นทางแพรไหมสายกลาง หรือเทียนชานหนานลู่ เป็นเส้นทางเลียบด้านใต้ของเทือกเขาเทียนชาน และด้านเหนือของแอ่งที่ราบทาร์ิม หรือทะเลทรายทาคลามคาน จากเมืองตุนหวงผ่านเข้าเขตซินเจียงไปจนถึงเมืองคาสี

3) เส้นทางแพรไหมสายใต้ หรือหนานเจียง เป็นเส้นทางเลียบด้านใต้ของแอ่งที่ราบทาร์ิม และด้านเหนือของเทือกเขาคุนหลุนชาน จากตุนหวงไปบรรจบเส้นทางสายกลางที่เมืองคาสีเช่นกัน

(เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง. 2552 : 43-44)

จากตัวอย่างเห็นได้ การเดินทางของพ่อค้าหรือคนในสมัยโบราณ ใช้เส้นทางที่มีความยากลำบาก เพราะเป็นเส้นทางที่ทุรกันดาร มีภูเขาสูง ทะเลทรายแห้งแล้ง และทุ่งหญ้ายากว้างใหญ่ใช้เวลาเดินทาง

ยาวนาน ระหว่างการเดินทางอาจมีอันตราย ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย ทั้งจากสัตว์ร้ายรวมทั้งโจรผู้ร้ายอีกด้วย

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าให้ความรู้ที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักเส้นทางสายไหมทางทะเลอีกเส้นทางหนึ่ง เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของเส้นทางสายไหมในด้านการแลกเปลี่ยนสินค้า และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภาคตะวันตกกับภาคตะวันออกได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

เส้นทางสายทะเลเริ่มจากชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของจีน ที่มณฑลกว่างตง ผ่านทะเลจีนใต้ อ้อมคาบสมุทรมลายู มะละกา เกาะสุมาตรา และสู่มหาสมุทรอินเดีย เกาะลังกา ขึ้นฝั่งที่เปอร์เซีย หรือเข้าสู่ทะเลแดง ไปขึ้นฝั่งที่อียิปต์ แล้วเข้าสู่กรุงโรมต่อไป

เส้นทางสายทะเลนี้ได้เฟื่องฟูอย่างถึงขีดสุดในช่วงจักรพรรดิหย่งเล่อ แห่งราชวงศ์หมิง โดยพระองค์ได้ให้แม่ทัพขันที เจิ้งเหอ ออกสมุทราภราถึง 9 ครั้ง ท่องไปใน 30 ประเทศ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1405-1433

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 36-37)

สรุปได้ว่า เส้นทางของเส้นทางสายไหมมีทั้งทางบกและทางทะเล สายหลักของทางบกคือเส้นทางที่ออกจากราชธานีไปภาคตะวันตกเฉียงเหนือถึงเมืองตุนหวงเข้าสู่เขตซินเจียง และข้ามเอเชียกลางไปถึงประเทศยุโรป สายตะวันตกเฉียงใต้คือจากฉางอานผ่านมณฑลเสฉวน มณฑลยูนนานไปถึงประเทศพม่า และเส้นทางสายไหมทางทะเลเริ่มต้นที่กว่างตงไปถึงโรม สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ความเสถียรภาพทางสังคมและเทคโนโลยีการเดินทางเรือของประเทศจีนที่มาเป็นเวลายาวนาน

ในด้านการซื้อขายสินค้าในสมัยโบราณ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้ที่ตลาดของคนสมัยโบราณที่มีการซื้อขายสินค้ากันมากมาย โดยเฉพาะสินค้าที่ได้สะท้อนถึงฐานะและชนชั้นของผู้ใช้ ค่านิยม และความต้องการสินค้าของคนในสมัยก่อน ดังตัวอย่าง

สินค้าที่มีราคาแพงหลายอย่างจากทางตะวันตกได้เข้าสู่ราชสำนักถึงในนครฉางอาน เช่น เครื่องแก้วชั้นดีจากเปอร์เซีย เครื่องทองแดงอันหรูหราจากกรุงโรม และในเวลาเดียวกันที่ผ้าแพรและผ้าไหมก็เข้าสู่ภาคตะวันตก นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนที่ผลหลายอย่าง เครื่องดนตรี และอิทธิพลการใช้สีในการทำเครื่องแก้ว เป็นต้น

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 :23- 24)

ตลอดเส้นทางสายไหมที่มีความยาวหลายพันกิโลเมตรนี้ ...
มีเครื่องเทศเครื่องหอมใช้ ได้เห็นรูปร่างหน้าตาของสัตว์อีกซีกโลก
ซึ่งทำจากเครื่องเคลือบดินเผาราคาแพง

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 272)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทำให้รู้ว่า สินค้าที่มีการซื้อขายกัน เป็นสิ่งของบริโภค อุปโภคที่มาจากต่างประเทศ เป็นของใช้สำหรับชนชั้นสูง คนในราชสำนัก ซึ่งมีฐานะ และมีเงินมากพอที่จะซื้อสินค้านี้ราคาแพง ๆ ไปใช้สอยได้ เช่น เครื่องแก้ว เครื่องเคลือบ เครื่องทองแดง ผ้าแพร ผ้าไหม เครื่องเทศ เครื่องหอม เครื่องดนตรี และยังมีพืชผลนานาชนิด ล้วนเป็นสินค้าที่นิยม และซื้อขายมาจากต่างประเทศซึ่งจะต้องมีราคาแพงกว่าสินค้าปกติทั่วไป และเส้นทางสายไหมใน โบราณเป็นเส้นทางการค้าขายที่สำคัญ ได้แลกเปลี่ยนสินค้าต่าง ๆ ระหว่างโลกตะวันออกกับโลก ตะวันตก

นอกจากนี้ สารคดีให้ความรู้ที่ ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นเวลานานนับพันปี สินค้าใบชาของจีนได้ แพร่หลายกลายเป็นเครื่องดื่มของคนทั่วโลก เมื่อใช้เส้นทางสายไหมขนส่งใบชาไปขายทั่วโลก ดังตัวอย่าง

ยังมีการนับเส้นทางการค้าใบชาทางตอนใต้ของจีนเข้า...
เส้นทางสายแพรไหมทางตอนใต้ด้วย คือจากนครฉางอาน แล้วเป็น
มุ่งลงทางตอนใต้ผ่านเฉิงตู ที่มณฑลเสฉวน แล้วเข้ายูนนาน แวะพัก
ที่ต้าหลี่หรือคุนหมิง จากนั้นข้ามขุนเขาสู่ประเทศพม่าและอินเดีย
ต่อไป จีนเรียกเส้นทางนี้ว่า “ฉาหม่ากู่เต้า” “เส้นทางโบราณชีม้าค้า
ใบชา”

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 37)

จากตัวอย่าง เส้นทางสายไหมสายนี้เป็นเส้นทางการค้าขายใบชาจากสายตะวันตกเฉียงใต้จาก นครฉางอานมาจนถึงมณฑลเสฉวนและมณฑลยูนนานไปสู่ประเทศพม่า จนได้ชื่อว่า เป็นเส้นทางขนส่ง ขยายใบชาไปดินแดนต่าง ๆ มาตั้งแต่สมัยโบราณ เส้นทางสายไหมจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งคือ “ฉาหม่ากู่เต้า”

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเดินทาง ของพ่อค้าและคนเดินทางในสมัยโบราณ ที่ใช้เดินทางติดต่อกันต่อ ๆ มาเป็นเวลานาน โดยใช้เส้นทาง ได้ทั้งทางบกและทางทะเล พ่อค้าจะขนส่งสินค้าจากต่างถิ่นที่เป็นเครื่องใช้อุปโภคบริโภค มีราคาสูง เป็นสินค้าที่นิยมใช้สอยของคนที่มีฐานะดี เป็นชนชั้นสูง หรืออยู่ในราชสำนัก ในอีกด้านหนึ่งเส้นทาง สายไหมยังเป็นเส้นทางที่ใบชาของจีนได้แพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคและในโลก ตั้งแต่อดีตหลายพันปี จนถึงปัจจุบัน

4.1.4 ความรู้ถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมอธิบายว่า เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางการเดินทางที่ยาวไกลมาก มีผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานพักอาศัยในเมืองต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มชนกลุ่มน้อย เป็นพวกชนเผ่าที่มีที่อยู่ตามภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และในทะเลทราย มีวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาที่แตกต่างจากคนจีนในแผ่นดินใหญ่ ชนกลุ่มน้อย ได้แก่ ชนเผ่าในเมืองอุหลุมูฉี เมืองทู่ฟาน เมืองคาสือ ซึ่งปัจจุบันเป็นเขตปกครองตนเองซินเจียง ในสมัยโบราณ มีการเดินทางติดต่อซื้อขายสินค้าระหว่างกันกลุ่มหรือชนเผ่า การขนส่งซื้อขายสินค้าในเส้นทางนี้ทำให้เกิดการผสมผสานและแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

ในการค้าขายตามเส้นทางสายแพรไหมที่ยาวไกลกว่า 7,000 กิโลเมตรนี้ มิได้นำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเฉพาะสินค้าเท่านั้น หากแต่ยังได้นำเอาวัฒนธรรม ศาสนา ค่านิยม ตลอดจนถึงวิถีชีวิตของคนทั้งสองซีกโลกให้น้อมมาบรรจบพบกัน ศาสนาคริสต์และอิสลาม ซึ่งมีถิ่นกำเนิดจากตะวันตกและเอเชียกลางก็เข้ามามีอิทธิพลในประเทศจีนตามเส้นทางสายนี้ และที่สำคัญก็คือ ศาสนาพุทธ ที่เผยแพร่จากอินเดียก็เข้าสู่จีนและเลยไปถึงเกาหลี ญี่ปุ่น ก็ตามเส้นทางสายนี้เช่นเดียวกัน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 23)

เข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่นี่มากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ทู่ฟานก็ยัง... รักษาความเป็นเมืองพุทธเอาไว้ได้จนศตวรรษที่ 13 จึงได้กลายมาเป็นอาณาจักรของท่านชานแห่งซากาไต ทำให้ศาสนาอิสลามรุ่งเรืองขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(ทางสายไหม. 2555 : 163)

ปัจจุบันชาวอุยกูร์มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 7.8 ล้านคน ทั้งหมดอาศัยอยู่ในเขตปกครองตนเองซินเจียงฯ โดยคิดเป็นร้อยละ 47 ของประชากรในเขตทั้งหมด โดยเฉพาะในเมืองอุหลุมูฟานแห่งนี้ มีชาวอุยกูร์อาศัยอยู่ถึงร้อยละ 75 ของพลเมืองทั้งหมด 2 แสนคน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 171)

ปัจจุบันกว่า 70% ของชาวซินเจียงนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่เคอะลือเฉียด ๆ 90% ลังเกตง่ายนิดเดียว หากชาวบ้านคนไหนใส่หมวกใบเล็กไว้กลางศีรษะ รับรองว่านับถือศาสนาอิสลามแน่

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 131)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ผู้คนในเส้นทางสายไหมที่ยาวถึง 7,000 กิโลเมตร เป็นกลุ่มชนเผ่ามากมายถึง 43 กลุ่ม มีบ้านเรือนอยู่อาศัยในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล หรืออยู่บนภูเขาเป็นส่วนใหญ่ โดยได้รับอิทธิพลและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากประเทศใกล้เคียง คือ ประเทศตะวันตกและเอเชียกลาง จึงนับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม และได้รับศาสนาพุทธมาจากอินเดีย จึงเป็นความแตกต่างที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยเฉพาะชนเผ่าอูยกูร์ ที่มีจำนวนมากกว่าชนเผ่าอื่น ๆ

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหมที่สำคัญมี 3 เมือง ดังตัวอย่าง

1) เมืองอูหลู่ฉี

เมืองอูหลู่ฉีเป็นเมืองสำคัญในเขตชายแดนของประเทศจีน เป็นชุมชนที่อยู่บนที่ราบสูง เป็นเมืองใหญ่มีชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันถึง 43 เผ่าเนื่องจากอยู่บนที่สูงจึงมีอุณหภูมิหนาวเย็นตลอดปี ดังตัวอย่าง

เมืองอูหลู่ฉี ตั้งอยู่บนความสูงระดับ 640-920 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีอาณาเขตประมาณ 12,000 ตารางกิโลเมตร ศูนย์กลางความเจริญของตัวเมือง มีอาณาบริเวณ 83 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 1.5 ล้านคน มีชนเผ่าใหญ่น้อยอาศัยอยู่รวมกันถึงกว่า 43 ชนเผ่า

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 220 - 221)

ภูมิอากาศของที่นี่มีความหนาวเย็นอันทารุณมาก โดยอุณหภูมิเฉลี่ยของที่นี่ทั้งปีจะอยู่ที่ 5.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิในเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ จะหนาวเย็นถึง 15-30 องศาเซลเซียส แม้ในขณะนี้จะล่วงเข้ากลางเดือนเมษายนแล้ว ก็ยังคงหนาวเย็นอยู่ในระดับ 5-10 องศาเซลเซียส

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 221)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เมืองอูหลู่ฉีเป็นถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าที่มีบ้านเรือนไกลมากจากเมืองหลวง มีภูมิประเทศในที่สูง ที่ทำให้มีสภาพอากาศแห้งแล้ง อากาศเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรุนแรง และหนาวเย็นจัดตลอดทั้งปี แต่เนื่องจากเป็นเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหมและเป็นจุดพักผ่อนของคาราวาน ทำให้เมืองอูหลู่ฉีเจริญรุ่งเรืองมาช้านานจนถึงปัจจุบัน

2) เมืองอูหลู่ฟาน

เมืองอูหลู่ฟานเป็นเมืองโบราณอันเก่าแก่กว่า 2,000 ปีบนเส้นทางสายแพรไหม มีความมหัศจรรย์จนเป็นเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ของตนเองคือร้อนและแห้งแล้ง มีชนเผ่าอูยกูร์อาศัยอยู่ที่นี่มากที่สุด ดังนี้

อุหลูฟานมีความมหัศจรรย์ทางภูมิศาสตร์ ที่ได้รับการจัดอันดับให้มีความเป็นสุดยอดในแผ่นดินจีนถึง 3 ประการด้วยกัน คือ

1. ร้อนสุดยอด! ใน 1 ปี โดยเฉลี่ยอุหลูฟานจะมีวันที่อากาศร้อนเกินกว่า 35 องศาเซลเซียสถึง 99 วัน! โดยเฉพาะในฤดูร้อนคือเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม อุณหภูมิจะร้อนเกินกว่า 40 องศาเซลเซียสหรือบางที่ร้อนจัดถึงกว่า 45 องศาเซลเซียส

2. แห้งสุดยอด! ใน 1 ปี อุหลูฟานจะมีปริมาณน้ำฝนที่วัดได้เฉลี่ยเพียง 16.74 มิลลิเมตร และมีบ่อยครั้งที่เดิยวที่วัดความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศได้ค่า 0 !

3. ต่ำสุดยอด! ห่างจากตัวเมืองอุหลูฟานไปทางทิศใต้ประมาณ 60 กิโลเมตร มีทะเลสาบที่มีชื่อเรียกว่า ไอ่ติงหู ที่มีค่าความสูงต่ำกว่าระดับน้ำทะเลถึง 154.43 เมตร อันเป็นบริเวณจุดต่ำที่สุดในประเทศจีน แลต่ำที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลก

(เส้นแพรไหมในจีนเจียง. 2552 : 341)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหมที่เมืองอุหลูฟาน มีเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ที่มหัศจรรย์ คือ ร้อนจัด แห้งแล้ง และทะเลสาบที่อยู่ต่ำสุดติดอันดับโลก สะท้อนถึงลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตกเฉียงเหนือที่มีอุณหภูมิร้อนและแห้งแล้ง และมีประชากรเป็นชนเผ่าอูยกูร์อาศัยอยู่มากที่สุด

3) เมืองคาสีหรือคัซการ์

เมืองคาสีอยู่ห่างจากกรุงปักกิ่งถึง 3,800 กิโลเมตรเป็นเมืองศูนย์กลางทางใต้ของเขตปกครองตนเองซินเจียง และเป็นเมืองใหญ่ที่อยู่ติดชายแดนด้านตะวันตกสุดของประเทศจีนในพิกัดที่รายล้อมด้วยประเทศซึ่งลงท้ายด้วยสถานหลายประเทศ เป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางสายไหมในประเทศจีน ที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม ดังตัวอย่าง

คัซการ์หรือคาสีเป็นชุมทางการค้ามาแต่โบราณ เป็นจุดบรรจบของเส้นทางสายไหมจากด้านเหนือและใต้ของทะเลทรายทาคลามกัน

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 185)

คัซการ์เป็นเมืองศูนย์กลางสำคัญบนเส้นทางสายไหมมานานกว่าสองพันปี เส้นทางสายเหนือกับใต้ที่แยกออกจากที่ศูนย์กลางจะกลับมาบรรจบกันอีกครั้งที่นี่

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 185)

คาสีมีสุหร่ำมากกว่าที่อื่น ๆ ของจีน ตามประวัติศาสตร์
ศาสนาอิสลามเข้ามาในจีนเจียงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 10 แรกเริ่ม
นั้นอยู่ที่เมืองคาสีนี้แหละ

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 130)

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับชนเผ่าฮาซัคที่เป็นชนเผ่าที่มี
จำนวนมากรองจากชนเผ่าอุยกูร์ ในเขตปกครองตนเองซินเจียง ดังตัวอย่าง

ปัจจุบันชาวอุยกูร์มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 7.8 ล้านคน
ทั้งหมดอาศัยในเขตปกครองตนเองซินเจียงฯ โดยคิดเป็นร้อยละ 47
ของประชากรในเขตทั้งหมด โดยเฉพาะในเมืองทูลู่ฟานแห่งนี้ มี
ชาวอุยกูร์อาศัยถึงร้อยละ 75 ของพลเมืองทั้งหมด 2 แสนคน ที่
เหลือเป็นชาวหุย ฮั่น ฮาซัค และอื่น ๆ

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 123)

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า ชนเผ่าตั้งถิ่นฐานตามลักษณะภูมิประเทศ
ในทะเลทราย หรืออยู่อาศัยในแหล่งที่เป็นโอเอซิสหรือในพื้นที่ราบริมน้ำ ดังตัวอย่าง

ซินเจียงมีฝนปีละไม่ถึง 4 นิ้วคนจึงอาศัยตามที่ราบลุ่มริม
แม่น้ำและแหล่งโอเอซิส ถึงกระนั้นธรรมชาติก็ไม่ได้โหดร้ายเกินไป
นัก เพราะซินเจียงมีแม่น้ำลำธารมากมาย เช่น แม่น้ำถ่าลุ่มู่เหอ
หรือแม่น้ำทาริม

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 43)

จากตัวอย่าง ชนเผ่ากลุ่มน้อยที่ซินเจียงตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยบริเวณที่มีแหล่งน้ำ เช่น ที่อยู่อาศัย
ตั้งบ้านเรือน ในทะเลทรายที่มีพื้นที่เป็นโอเอซิส พื้นที่ราบริมน้ำ และมักจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัว
ใหญ่ในกระโจมที่พักรวมกัน ดังตัวอย่าง

พวกเราเข้าสู่กระโจมที่พักของชาวฮาซัค ภายในจะมี
บรรยากาศที่อบอุ่นกว่าภายนอก ... วิถีชีวิตของชนเผ่าฮาซัค จะอยู่
รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทุกคนจะกินข้าวหม้อเดียวกัน ที่ภายใน
จะมีเครื่องปรุง เช่นกระเทียม หัวหอม แครร์รอด

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 245)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ชนเผ่าฮาซัคซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับสอง มีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อน อยู่อาศัย
ในกระโจม ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว อยู่รวมกันเป็นครอบครัว และมี
วัฒนธรรมการกินอาหารที่ปรุงด้วยเครื่องเทศ

ชนเผ่าในจีนเกียงยังมีวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากคนจีน ดังตัวอย่าง

ในปีหนึ่ง หนุ่มสาวชาวฮาซังมักจะเลือกคู่ครองกันในช่วงฤดูร้อนคือประมาณในเดือนหก โดยมีประเพณีที่เรียกว่า หนุ่มไล่สาว สาวไล่หนุ่ม กล่าวคือ จะแบ่งหนุ่มสาวที่เข้าร่วมประเพณีนี้ออกเป็นสองทีม คือทีมหนุ่มและทีมสาว จากนั้นแต่ละทีมจะขึ้นควบม้าของตนเองไปตามเส้นทาง ... ถ้าเธอชอบหนุ่มที่ไล่ควบเธอในขาไป เธอก็จะใช้ไม้ที่มีปลายงอคล้ายตะขอ แตะหลังหนุ่มคนนั้นเบา ๆ แต่ถ้าฝ่ายหญิงไม่ชอบหนุ่มที่มาไล่เธอ เธอก็จะใช้ไม้ตะขอเกี่ยวหมวกของหนุ่มคนนั้นให้ตกลงมา

...งานนี้ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญในรอบปีของชนเผ่า และก็ยังคงเป็นประเพณีที่ไม่ล้าสมัยเพราะทั้งหนุ่มสาวสองฝ่ายมีสิทธิเลือกกันตัวเอง

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 247-248)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ชนเผ่าไม่น้อยมีประเพณีการเลือกคู่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการผจญภัยและการต่อสู้บนหลังม้า การอยู่ในที่ราบและทะเลทราย ทำให้ทุกคนมีความสามารถในการขี่ม้า จึงมีประเพณีการเลือกคู่ของหนุ่มสาวที่สะท้อนถึงการเลือกคู่ครองที่อิสระเสรีตามความชอบและการตัดสินใจเป็นของตัวเอง แตกต่างจากวัฒนธรรมการแต่งงานของจีนที่หนุ่มสาวจะมีคู่ครองตามที่ผู้ใหญ่เลือกให้เท่านั้น

นอกจากนี้ ชนเผ่าในเมืองถูหลู่ฟานที่เหมาะสมกับการปลูกองุ่น ยังมีเทศกาลตามวิถีชีวิตเกษตรกรรมของชนเผ่า เป็นประเพณีการเก็บผลผลิตองุ่น พิธีการ ผู้คน และบรรยากาศในเทศกาลได้สะท้อนถึงกลุ่มหญิงสาวที่มีลักษณะหน้าตาที่ผสมผสานระหว่างเชื้อชาติ กับคนในตะวันตก เทศกาลและประเพณีของชนเผ่าแสดงให้เห็นวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความสดชื่นเบิกบานในถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนเผ่าในเขตปกครองซินเจียง ดังตัวอย่าง

ทุกปีช่วงเดือนสิงหาคม ได้ร่วมเฝ้าสวนองุ่นที่ให้ผลดกงานนี้
ชาวบ้านจะจัดงานเทศกาลเฉลิมฉลองฤดูกาลเก็บองุ่น โดยมีสาวงามเหวยหวู่เอ๋อร์ผู้มีผิวขาวนัยน์ตาสีฟ้าสดใส สวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่าออกมาเต้นรำ พร้อมขับขานบทเพลงแห่งความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินที่พระเป็นเจ้าได้ประทานมาให้ แล้วออกเดินไปเด็ดพวงองุ่นลงตะกร้า ในวันนั้นเองทั่วทั้งเมืองจะเต็มไปด้วยกลิ่น

ความสวยงาม และความรื่นเริงในผลผลิตของอันเป็นเอกลักษณ์ของ
ชาวอุทู่ฟานอย่างยากหาเมืองอื่นใดเสมอเหมือน

(เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง. 2552 : 50)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ในเทศกาลการเก็บงุ่น มีประเพณีสำคัญของชาวฮาซึกและชาวอุยгур์ที่
จะจัดงานในช่วงฤดูร้อน มีการแสดงและการขับร้องของผู้หญิงสาว ซึ่งมีผิวขาว นัยน์ตาสีฟ้า เป็น
ลักษณะเด่นของผู้หญิงตะวันตก แสดงว่าการเดินทางติดต่อระหว่างกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้มีการ
ผสมผสานทางเชื้อชาติและมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเกษตร ดังเช่น การปลูกองุ่นที่มีเทศกาล
เฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชนเผ่าบนเส้นทาง
สายไหม

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าให้ความรู้เกี่ยวกับชนเผ่าและวัฒนธรรมที่
เป็นชีวิตและวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงการตั้งถิ่นฐาน
วิถีชีวิต อาชีพ ความเป็นอยู่ รวมทั้งเทศกาลและประเพณีที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชนเผ่ากลุ่มน้อยใน
ดินแดนที่เป็นสุดท้ายปลายทางของเส้นทางสายไหม ก่อนที่จะเดินทางต่อเข้าไปในดินแดนหรือประเทศ
ในเอเชียกลางและยุโรปต่อไป

4.1.5 ความด้านรู้ข้อมูลสำคัญเพื่อวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ข้อมูลสำหรับการเดินทางมากมาย ที่เขียน
บันทึกเกี่ยวกับการเตรียมการเดินทางตั้งแต่เริ่มต้นที่จะเดินทาง และข้อควรระวังในการเดินทาง ข้อมูล
เหล่านี้ มีคุณค่าต่อผู้อ่าน สามารถนำไปใช้วางแผนหรือเป็นคู่มือการเดินทางท่องเที่ยวในเส้นทางสาย
ไหมได้สะดวกสบายและปลอดภัยตลอดการเดินทาง ดังนี้

1) การเตรียมตัวทำวีซ่าก่อนการเดินทาง

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงการเตรียมทำวีซ่า สถานที่ทำวีซ่า และ
งบการเงินที่จะต้องใช้จ่ายสำหรับการเดินทาง ดังนี้

การเดินทางเข้าประเทศจีนต้องขอวีซ่า โดยสามารถขอได้ที่
สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย
ตั้งอยู่เลขที่ 57 ถนนรัชดาภิเษก แขวง/เขตดินแดง กรุงเทพฯ
โทร.0-2245-7033 เปิดรับการยื่นขอวีซ่าทุกวันราชการ ตั้งแต่เวลา
09.00-11.00 น.

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 8)

สำหรับวีซ่าทั่วไปใช้เวลา 4 วันทำการ ค่าธรรมเนียม 1,000
บาท เดินทางเข้าประเทศจีนได้ 1 ครั้ง ภายในระยะเวลา 3 เดือน
นับจากวันขอวีซ่า และพำนักอยู่ได้ไม่เกิน 30 วัน

หลักฐานที่ต้องใช้ประกอบด้วย

หนังสือเดินทางที่มีอายุใช้งานเหลือไม่น้อยกว่า 6 เดือน

ใบคำร้องขอวีซ่า ไปรับที่สถานทูตหรือดาวนโหลดจาก
www.chinaembassy.or.th

รูปถ่ายสีหน้าตรง ฉากหลังสีอ่อน ขนาด 1 นิ้วหรือ 2 นิ้ว
จำนวน 1 ใบ

สำเนาใบจองตั๋วเครื่องบิน

สำเนาใบจองที่พักในประเทศจีนอย่างน้อย 1 คืน

หน้าสมุดบัญชี ซึ่งควรมียอดเงินในบัญชีไม่น้อยกว่า
50,000 บาท ไม่ได้กำหนดว่าต้องแสดงย้อนหลังกี่เดือน เฉพาะผู้ที่
ไม่เคยมีวีซ่าเข้าประเทศจีนหรือวีซ่าเดิมมีอายุเกิน 1 ปี

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 8)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า การเดินทางเข้าไปประเทศจีน นักท่องเที่ยวจะต้องขอไปวีซ่าที่
สถานทูตจีน โดยยื่นพร้อมเอกสารการขอวีซ่า เตรียมเงินค่าออกวีซ่า จะใช้เวลาออกวีซ่านาน 4 วัน

2) ค่าใช้จ่ายการไปท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้ข้อมูลว่า ค่าใช้จ่ายการไปท่องเที่ยวจำนวนมาก
หรือน้อยขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ไปท่องเที่ยว อย่างน้อยควรใช้เวลาท่องเที่ยว 7 วัน หรือไม่มากกว่า 20
วัน โดยผู้เขียนได้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายการเดินทางตามเงื่อนไขที่เป็นรายละเอียดต่อไปนี้

เที่ยวเฉพาะเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหมในดินแดนจ
หยวน ใช้เวลาเดินทาง 7 วัน งบประมาณ 21,000 บาท (ค่าตัว
เครื่องบินกรุงเทพ-ซีอานประมาณ 12,000 บาท ค่าที่พัก 3 คืน
(ประเภทโฮสเทล) ประมาณ 1,000 บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสาร
ประมาณ 3,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 2,000 บาท ค่าอาหาร
และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประมาณ 3,000 บาท

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 179)

เที่ยวเฉพาะเมืองสำคัญบนเส้นทางสายไหมในเขตปกครอง
ตนเองซินเจียงอยู่ใช้เวลาการเดินทาง 9 วัน งบประมาณ 35,000
บาท (ค่าตัวเครื่องบินกรุงเทพ-เซี่ยงไฮ้ประมาณ 10,000 บาท ค่าตัว
เครื่องบินเซี่ยงไฮ้-อุหลุมู่ฉีประมาณ 8,000 บาท ค่าตัวเครื่องบิน
ซีอาน-กรุงเทพประมาณ 6,000 บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสาร
ประมาณ 4,000 บาท ค่าที่พัก 3 คืน (ประเภทโฮสเทล) ประมาณ

1,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 2,500 บาท ค่าอาหารและ
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประมาณ 3,500 บาท

การเดินทางตามรอยผู้เขียนบนเส้นทางสายไหมเส้นทางบนแผ่นดิน
จีนใช้เวลาเดินทาง 20 วัน งบประมาณ 50,000 บาท (ค่าตัวเครื่องบิน
กรุงเทพ-เชียงใหม่ประมาณ 10,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินเชียงใหม่-อุหลุมู่ฉี
ประมาณ 8,000 บาท ค่าตัวเครื่องบินกว่างโจว-กรุงเทพประมาณ 5,000
บาท ค่ารถไฟ/ค่ารถโดยสารประมาณ 7,000 บาท ค่าที่พัก 14 คืนประมาณ
5,000 บาท ค่าเข้าชมประมาณ 5,000 บาท ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
ประมาณ 10,000 บาท)

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 176 ,178)

จากตัวอย่าง สรุปเป็นข้อมูลเตรียมการเดินทางได้เป็นตารางสังเขป ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุประยะเวลาการเดินทางและค่าใช้จ่าย

ระยะเวลาการเดินทาง	ค่าใช้จ่าย
7 วัน	21,000 บาท
9 วัน	35,000 บาท
20 วัน	50,000 บาท

3) ข้อเสนอแนะในระหว่างการเดินทาง

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้นำเสนอข้อมูล เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนการเดินทางอย่างครบถ้วน เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาหาร ที่พัก สินค้าที่ควรซื้อ เป็นต้น ดังนี้

3.1) สถานที่ท่องเที่ยวที่ควรศึกษา

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวตามมณฑลบนเส้นทางสายไหมมากมาย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ควรเดินทางไปท่องเที่ยว มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สรุปสาระสำคัญเป็นตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวในมณฑลต่าง ๆ ในเส้นทางสายไหม

มณฑล	สถานที่ท่องเที่ยว
มณฑลส่านซี	กองทัพทหารปั้นดินเผา
	กำแพงเมืองซีอาน
	เจดีย์ต้าเอี้ยนถ่า
มณฑลกานซู	ถ้ำม่อเกา
	ถ้ำปินหลิง
	วัดเจดีย์ขาว
เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์	ทะเลสาบเทียนฉือ
	ทะเลสาบคาราคูล
	หุบเขาไร่่องุ่น (ผู้เถาโกว)
	มัสยิดอิดคาห์
	เมืองโบราณเกาซาง

จากตารางสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ข้อมูลแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในมณฑลต่าง ๆ หลายแห่ง ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้อ่านที่สนใจไปท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม

3.2) อาหาร

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้แนะนำร้านอาหารที่มีชื่อเสียงแต่ละสถานที่ และรายการอาหารที่นิยมไปรับประทาน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 รายชื่อร้านอาหารตามท้องถิ่นต่าง ๆ บนเส้นทางสายไหม

เมือง/มณฑล	ชื่อร้าน	ที่อยู่	หมายเหตุ
ซีอาน (มณฑลส่านซี)	Defachang Dumpling Restarant	1 Xi Dajie Zhongulou Square	ร้านอาหารขนาดใหญ่ใกล้หอกลองกับหอรฆฆงมีเกี้ยวอร่อย ๆ ให้เลือกกว่า 100 ชนิดจะให้ดีควรลองเกี้ยวชุดหรือเกี้ยวรวมมิตรมีทั้งไส้เป็ดปลา กุยช่าย และกุ้ง
	Hui Muslim Quarter	Dapi Yuan Damaishi jie	เป็นย่านที่เหมาะสมจะมาเดินสำรวจดูอาหารมุสลิมตามแผงลอยข้างทาง อาหารสะอาดอร่อยและราคาไม่แพง ทั้งเนื้อแกะสับผัดไฟแดงกับข้าวสาลีบดผัด เนื้อหมูเครื่องเทศ ปอเป็ยะเนื้อวัว และขนมปังมุสลิมขึ้นชื่อของซีอาน
	Xi'an Restaurant	298 Dong Dajie	เป็นหนึ่งในร้านเก่าแก่ของซีอาน สร้างตั้งแต่ปี 1929 เสิร์ฟอาหารพื้นบ้านของมณฑลส่านซี พนักงานพูดอังกฤษ และช่วยคุณเลือกอาหารได้
หลานโจว (มณฑลกานซู)	Mingde Gong	191 Jiuquan Lu	ร้านดีที่สุดในบรรดาร้าน อาหารที่มีอยู่มากมาย มีสี่ชั้น ชั้นที่อยู่สูงขึ้นไป เสิร์ฟอาหารประณีตและแพงกว่าชั้นที่อยู่ถัดลงมาเสมอ จานที่น่าสนใจคือ จินเฉิงไป่ถ่า ซึ่งจัดแต่งให้คล้ายกับเจดีย์ไป่ถ่าอันเลื่องชื่อของหลานโจว
ตุนหวง (มณฑลกานซู)	Feng Yi Ting	Dunyue Lu	ร้านอาหารมีระดับ มีอาหารกว้างดงกับอาหารชื่อชวนให้เลือก ในฤดูท่องเที่ยวกรกฎาคมและกันยายนมีระบำโบราณให้ชมด้วย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เมือง/มณฑล	ชื่อร้าน	ที่อยู่	หมายเหตุ
ทวร์ฟาน (ซินเจียง)	Turpan Bazaar(Shi Maoyi Shichang)	ติดกับ Laocheng Lu	มีแผงลอยมากมาย ขายอาหารมุสลิมและอาหารจีน จากทั่วประเทศ ราคาไม่แพง บรรยากาศสนุกเป็น กันเอง และถ้าเบื่ออาหารจีนกับอูยกูร์ ตลาดบাজার ฝั่งตรงข้ามก็มีร้านเบสต์ฟู้ดเบอร์เกอร์ให้แวะไป เปลี่ยนรสชาติ
ฮามิ (ซินเจียง)	Hami Night Market	ติดกับ Aiguo Lu	อยู่ใจกลางเมือง เปิดช่วงบ่ายและค่ำตลอดฤดูร้อน โดยตั้งแผงขายทั้งอาหารจีนและอาหารมุสลิมหุยกูร์ กับ อูยกูร์อาหารสดมาก และราคาไม่แพงเลย
คัชการ์ (ซินเจียง)	Lao Chayuan Jiudian	251 Renmin Xi Lu	ร้านอาหารดีที่สุดในคัชการ์ เสิร์ฟอาหารอูยกูร์ เช่น ข้าวโปโล เคบับเนื้อแกะ และบะหมี่เนื้อ

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้แนะนำอาหารพื้นเมืองที่ทำจากเนื้อแพะ ที่มีรสชาติอร่อยมาก ดังนี้
ส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นถิ่นของชาวเหวยหฺวเออร์ ซึ่งเป็นที่
ชื่นชอบของผู้มาเยือนโดยทั่วไป ได้แก่ แพะย่างทั้งตัว แพะย่างเสียบ
ไม้ น้ำทับทิม ไอศกรีมนมแพะปั่น ข้าวหมกแพะ แผ่นหนางหรือหนาน
(เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง. 2552 : 41)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า อาหารในชีวิตประจำวันของชนเผ่าชาวซินเจียงส่วนใหญ่เป็นเนื้อแพะ
เป็นอาหารที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยรับประทาน แต่ถ้าเดินทางมาถึงซินเจียงแล้ว ก็ต้องถือโอกาส
ลงชิมอาหารพื้นถิ่น เป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่มีคุณค่ามาก

สำหรับอาหารการกินในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ก็มีบันทึกในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทาง
สายไหม เป็นข้อแนะนำเพื่อเตรียมตัวมีประสบการณ์ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

เกี่ยวนับเป็นอาหารพื้นฐานและยอดนิยมของชาวเมืองซี
อาน ใช้แป้งข้าวสาลีปลูกอยู่ทั่วไปมาบัด จะใส่ไข่ผสมลงในแป้งด้วย
แต่บางชนิดไม่ใส่ จากนั้นจะนำมาห่อกับเครื่องต่าง ๆ เป็นสารพัด
รูปทรงหลากหลายแล้วแต่จินตนาการของผู้ทำ

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 83)

บะหมี่ของที่นี่พิเศษจริง ๆ ลูกค้าสั่งเมื่อไหร่ค่อยมานวดแป้ง
ตบ ๆ เหวี่ยง ๆ ดึงไปดึงมาจาก 2 เป็น 4 เป็น 8...กลายเป็นบะหมี่
เส้นกลม ๆ หลาย ๆ สิบภายในเวลาไม่กี่นาที ก็อย่างที่เห็นในหนัง
โฆษณาบะหมี่ก็สำเร็จรูปยี่ห้อหนึ่งนั่นแหละ ส่วนหม้อน้ำซุปลดตั้งอยู่
บนเตาเล็ก เขาใช้กระดูกพะต๋มจนไขกระดูกออกมาทำให้น้ำซุญ ๆ

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 119)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ผู้สนใจเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม จะเตรียมตัวที่จะได้
รับประทานอาหารจีน ซึ่งมีวิธีทำให้ผู้สั่งอาหารเห็นกรรมวิธีการเตรียมอาหารและการปรุงอาหาร เป็น
ประสบการณ์บนเส้นทางสายไหมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง เป็นข้อมูลที่ทำให้
นักท่องเที่ยวเตรียมวางแผนว่าจะรับประทานอาหารประเภทใด มีทั้งอาหารจีนและอาหารมุสลิม เช่น
เกี้ยว บะหมี่เนื้อหลานโจว แพะย่างทั้งตัว ข้าวหมกแพะ หนาง เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลของอาหาร
ที่มีชื่อเสียงในประเทศจีนที่นักท่องเที่ยววางแผนในการเดินทางและสามารถเลือกชิมอาหารได้ตาม
ความชอบของตน

2.3) ที่พัก

การท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมมีโรงแรมที่มีมาตรฐานที่นักท่องเที่ยววางแผน
ว่าจะพักที่ใด มีให้เลือกพักได้มากมายตามการวางแผนค่าใช้จ่ายที่เตรียมการมาล่วงหน้า เช่น ที่พักใน
โรงแรม ที่พักที่เป็นเกสต์เฮาส์ ดังนี้

เมืองใหญ่ของจีนมีโรงแรมทันสมัยอยู่มาก ส่วนใหญ่เป็น
โรงแรมที่มีระดับ อยู่ในเครือสากล และที่มีชื่อเสียงระดับโลกก็มีอยู่
มาก มีการส่งผู้บริหารกับพนักงานไปฝึกอบรมถึงต่างประเทศ ราคา
แพงพอ ๆ กับโรงแรมในประเทศตะวันตก

(ทางสายไหม. 2555 : 368)

สำหรับชาวแบกเป้ที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการ
เดินทาง แนะนำให้พักที่บ้านพักเยาวชนนานาชาติ หรือยูธโฮสเทล
เพราะราคาถูกกว่าพักในโรงแรมทั่วไป อีกทั้งยังคิดว่าที่พักเป็นราย
หัว ฉะนั้น หากแบกเป้ไปพักคนเดียวก็ไม่ต้องกังวลว่าไม่มีเพื่อน
มาร่วมหารค่าห้อง ส่วนใหญ่เป็นห้องนอนรวม มีห้องน้ำและพื้นที่
ส่วนกลางใช้ร่วมกัน แต่สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นส่วนตัวก็มีห้องแบบ
สองเตียงนอนให้เลือกเช่นกัน

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 16)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้ข้อมูลที่พิก เป็นการแนะนำแก่ผู้อ่านไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนการท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมได้ติดตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 รายชื่อโรงแรมที่พักในเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ และลักษณะของที่พักแต่ละแห่ง

ชื่อโรงแรม	ที่อยู่โรงแรม	หมายเหตุ
Bell Tower Hotel	110 Nan Dajie	ราคาไม่แพง อยู่ใกล้ถนนคนเดิน วิวสวย
City Hotel	70 Nan Dajie	อยู่ใกล้หอระฆัง ราคาประหยัด ห้องสะอาด
Hantang Inn	211 Xi Dajie	ราคาไม่แพง ห้องสะอาดสะดวกสบาย บรรยากาศเป็นกันเอง ใกล้แหล่งอาหาร
Sofitel Hotel	319 Dongxi Street	หรูที่สุดในซีอาน สวย สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน
Lanzhou Hotel	434 Donggang Xilu	โรงแรมน่าอยู่ ราคาไม่แพง ใกล้กับสถานีรถไฟและสถานีขนส่ง มีอินเทอร์เน็ตให้ใช้ และมีแผนกทัวร์เปิดบริการด้วย
Feitian Hotel	Mingshan Lu	โรงแรมสะอาด เป็นกันเอง อยู่ใกล้สถานีขนส่ง ใกล้กับถนนหิงชานที่เป็นแหล่งรวมอาหาร
Hami Hotel	Yingbin Lu	ตกแต่งสวย อยู่สถานีขนส่ง มีฟิตเนสเซ็นเตอร์ และสระว่ายน้ำ
Grand Turpan Hotel	20 Gaochang Lu	โรงแรมราคาประหยัดที่สะดวกสบายที่สุดในเมือง ห้องใหม่ มีมินิบาร์ ทีวีดาวเทียม
Qianhai Hotel	48 Renmin Xilu	บรรยากาศสงบ ผ่อนคลายมีร้านอาหารสวย ๆ

จากตารางสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้แนะนำที่พักโรงแรม เป็นข้อมูลให้แกผู้อ่านสำหรับตัดสินใจว่าจะพักที่ใดจึงจะเหมาะสม ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้เป็นคู่มือการท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า เนื้อหาในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลการเดินทางอย่างสมบูรณ์ ที่สามารถวางแผนการเดินทางได้อย่างเหมาะสม เมื่อตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

จะเริ่มต้นการทำวีซ่า การเตรียมตัวเดินทาง คือ กำหนดวันท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย การวางแผนที่พัก ซึ่งจะได้ติดต่อจองที่พักได้เหมาะสม และเมื่อเดินทางไปแล้ว ควรจะวางแผนการหาประสบการณ์จากการรับประทานอาหารที่เป็นอาหารจีนและอาหารพื้นถิ่นของชนเผ่าในเส้นทางสายไหมได้อย่างประทับใจ

4.2 คุณค่าด้านความบันเทิง

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้คุณค่าในด้านความบันเทิงและความประทับใจโดยใช้โวหารและภาษาที่เรียบง่าย เล่าเรื่องการเดินทางอย่างสนุกสนาน และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่สวยงามน่าสนใจมักจะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจอย่างสูง ดังต่อไปนี้

4.2.1 การใช้โวหาร

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ใช้บรรยายโวหารและพรรณนาโวหารกล่าวเนื้อหาต่าง ๆ ให้ความบันเทิงและความประทับใจต่อผู้อ่าน ดังนี้

1) บรรยายโวหาร

บรรยายโวหารเป็นการใช้ภาษาเล่าเรื่องเล่าเหตุการณ์หรือการอธิบายความรู้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง และได้สาระตรงตามที่คุณเขียนกล่าวไว้ในเรื่อง ดังตัวอย่าง

ก่อนจากกัน โจวมู่หวางได้ให้สรรพญากับซีหมู่หวางว่า
 “แม่หนทางจากฉางอานจะมาถึงเหยาดือนี้กว่าสามหมื่นลี้ ข้าขอให้
 สัญญาว่าอีกสามปีข้างหน้าจะควมม้าฝ่าทะเลทรายและขุนเขาอัน
 ยะเยือกเพื่อกลับมาหาเจ้า...” ครั้นจำเนียรกาลผ่านไป 3 ปี ซีหมู่
 หวางเผารอคอยการกลับมาของโจวมู่หวางที่ตำหนักเหยาดือนี ซีหมู่
 หวางด้ยบร้องบทเพลงหวงจู่ อีกครั้งด้วยความโศกเศร้าเชิงตัดพ้อ
 อย่างรันทดใจ ที่มีได้พบหน้าพบโจวมู่หวางอีกเลย...

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 224-225)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนใช้บรรยายโวหารเล่าถึงตำนานของโจวมู่หวางกับซีหมู่หวาง เป็นที่มาของเหยาดือนี ให้ผู้อ่านได้รู้เรื่องราวของโจวมู่หวางที่ได้สัญญาว่าอีกสามปีจะกลับมาหา ทำให้เข้าใจถึงความรักแท้จริงของหนุ่มสาว แต่ก็รู้สึกเศร้าใจที่สามปีผ่านไปแล้วซีหมู่หวางไม่ได้พบหน้าโจวมู่หวาง

ผู้เขียนพูดถึงเรื่องการขุดค้นสุสานจีนซี และอธิบายถึงความยิ่งใหญ่ของกองทัพในสมัยนั้น ดังนี้

หลุมขุดค้นมีทั้งหมด 3 หลุม หลุมที่หนึ่งมีขนาดใหญ่และ
 เหล่าทหารดินเผาอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด นอกจากหุ่นทหารดิน
 เผาแล้ว ภายในหลุมยังมีหุ่นม้าดินเผาตั้งเรียงรายจนเสมือนเป็น
 กองทัพ รวมแล้วมีหุ่นทหารและหุ่นม้าดินเผามากกว่า 7,000 ชิ้น

จินตนาการได้ว่ากองทัพจริง ๆ ของจีนชื่อยังใหญ่เกรียงไกรมาก
จึงทรงสามารถรวบรวมประเทศจีนเมื่อสองพันกว่าปีที่ผ่านมาให้เป็น
ปึกแผ่นได้สำเร็จ ทำให้ชาวจีนภาคภูมิใจกับจักรพรรดิพระองค์มาก
(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 130)

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เขียนสารคดีได้ใช้บรรยายโวหารกล่าวถึงกองทัพทหารดินเผาที่มีความยิ่งใหญ่ อธิบายหุ่นทหารและหุ่นม้าดินเผามากกว่า 7,000 ชิ้น รูปปั้นทหารแต่ละรูปมีขนาดเท่าคนจริง และไม่มีรูปใดเลยที่เหมือนกัน รูปร่างหน้าตาจะแตกต่างกันไปตามลักษณะเชื้อสายจากแต่ละท้องถิ่น ทรงผมจะมีการผูกมัดที่ไม่เหมือนกันจะแสดงถึงสถานะในกองทัพ ซึ่งสภาพที่ยิ่งใหญ่ของกองทัพทหารดินเผานี้ให้ผู้อ่านชื่นชมฝีมือและการใช้ปัญญาของคนสมัยโบราณ ขณะเดียวกันก็เกิดความประทับใจจากการอ่านอีกด้วย

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ใช้บรรยายโวหารกล่าวถึงการเดินทางที่ได้พบกับความของสวยงามธรรมชาติและความยิ่งใหญ่ของสถานที่ท่องเที่ยว ให้ความประทับใจต่อผู้อ่านตามข้อที่ผู้เขียนได้พบเห็นมา ดังนี้

ใช่แล้วครับ เราสามารถปั่นจักรยานบนกำแพงเมืองที่เก่ามาก
ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกได้จริง ๆ เพียงแค่ไปยังประตูเมืองประตูหนึ่ง
ซึ่งตั้งอยู่ทั้งสี่ทิศ ซ้อมตัวแล้วเดินขึ้นบันไดไปด้านบน เพียงเท่านี้ก็จะ
พบว่าบนกำแพงเมืองที่กว้างใหญ่พอจะปั่นจักรยานได้สบาย ๆ อีก
ทั้งยังไม่ต้องขนจักรยานเดินขึ้นบันไดให้ทรมาณสังขารเพราะมี
จักรยานให้บริการอยู่บนนั้น เมื่อเลือกจักรยานที่ถูกใจแล้ว สองขา
ก็พาสองล้อปั่นกินลมชมวิวไปตามความยาวของกำแพงเมืองได้อย่าง
สบายใจ

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 139)

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า การเล่าเรื่องการปั่นจักรยานบนกำแพงเมืองถือว่าเป็นกิจกรรมชมกำแพงเมืองซีอาน ที่ประตูกำแพงมีจักรยานให้บริการอยู่แล้ว เพียงแค่เลือกคันที่ถูกใจก็ปั่นไปกินลมเย็นสบายชมวิอรอบเมืองซีอานได้อย่างสบายใจ

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ใช้บรรยายโวหารเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เป็นเหตุการณ์ที่ได้ไปที่สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นกิจกรรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ที่ให้ความสนุกสนานและความประทับใจต่อผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินใจจากการอ่าน

2) พรรณนาโวหาร

พรรณนาโวหารเป็นการใช้ภาษาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ ตามที่ผู้เขียนพบเห็นในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างละเอียดซึ่งจะทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้และเกิดอารมณ์ขึ้นในการอ่าน และได้รับความบันเทิงในการอ่าน ดังตัวอย่าง

...และทุกปีช่วงเดือนสิงหาคม ไตรัมเงาสวนงุ่นที่ให้ผลดกงามนี้ชาวบ้านจะจัดงานเทศกาลเฉลิมฉลองฤดูการเก็บงุ่น โดยมีสาวงามเหวยหฺวเอ๋อร์ผู้มีผิวขาวนัยน์ตาสีฟ้าสดใสสวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่าออกมาเต้นรำ พร้อมขับขานบทเพลงแห่งความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินที่พระเป็นเจ้าได้ประทานมาให้ แล้วออกเดินไปเด็ดพวงงุ่นลงตะกร้า ในวันนั้นเองทั่วทั้งเมืองจะเต็มไปด้วยกลิ่นความสวยงาม และความรื่นเริงในผลผลิตงุ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูหลู่ฟานอย่างยากหาเมืองอื่นใดเสมอเหมือน

(เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง. 2552 : 50)

เมื่อถึงเวลานั้น ไร่งุ่นทั่วภูหลู่ฟานจะไม่เหงาเช่นนี้ เพราะจะมีสาวชาวอุยกูร์ผู้มีผิวขาวและนัยน์ตาสีฟ้าสดใสออกมาเด็ดพวงงุ่นลงตะกร้าและที่ลานใต้เถาองุ่นในวันที่มีเฉลิมฉลอง เธอเหล่านั้นจะสวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่าออกมาเต้นรำพร้อมขับขานบทเพลงแห่งความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินที่พระเป็นเจ้าได้ประทานมาให้ และในวันนั้น ทั่วทั้งเมืองก็จะเต็มไปด้วยกลิ่น ความสวยงามและความรื่นเริง ชนิดยากที่จะหาบรรยากาศเช่นนี้จากเมืองอื่น ๆ บนแผ่นดินจีนนี้ได้

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 211)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ผู้เขียนได้ใช้พรรณนาโวหารเขียนถึงเทศกาลองุ่นของภูหลู่ฟานว่าเป็นเทศกาลที่สนุกสนานและสวยงาม ในวันนั้นสาวชาวอุยกูร์ผู้มีผิวขาวและนัยน์ตาสีฟ้าสดใสออกมาเด็ดพวงงุ่น สวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่าออกมาเต้นรำ ผู้อ่านจะรับรู้ว่าเป็นเทศกาลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนในแผ่นดินจีนที่ไม่มีที่ไหนเทียบได้กับภูหลู่ฟาน เป็นบรรยากาศที่มีความสนุกสนานอย่างมากกับงาน

ยังคงมีนักท่องเที่ยวซื้อธูปเรียงกันไปเป็นแถว ภาพอูฐแถวยาวใต้ความสูงของเนินทรายที่สายลมช่วยลากลายเส้นไว้ให้ เป็นความสวยงามที่รังสรรค์โดยธรรมชาติอันเป็นภาพตราประทับหนึ่งของเส้นทางสายไหม

(แพรไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 100)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารที่ทำให้เห็นตามักท่องเที่ยวที่อุฐี่ม้าชมวิวกี่สวยงาม เกิดจินตนาการถึงขบวนอุฐี่ที่เดินขึ้นเป็นกลายเป็นแถว ๆ เรียงลำดับที่แปลกตา เป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าสนุกสนานอย่างยิ่ง

การแสดงชุดแรกเป็นรำของเหล่าอัปสร่า ลือถึงความสุขและความโชคดีที่อัปสร่า นางฟ้าจากสวรรค์นำมาสู่โลกมนุษย์ ฉากที่น่าตื่นตามากที่สุดเป็นตอนที่อัปสร่าล่องลอย ร่ายรำอยู่กลางอากาศ ชายผ้าผืนยาวพลิ้วไหวโบกของอัปสร่าโดยมีผีมาเป็นอุปกรณ์ประกอบ

การแสดงชุดต่อมาเป็นเรื่องเล่าประกอบการแสดงกายกรรม เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะต่อผู้ก่อกรรม แต่ละครฉากล้วนสวยงาม นักแสดงสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมด้วยลีลาการกายกรรมอันน่าตื่นเต้น พวกเราจับคืบสุดท้ายในคันท่วงด้วยความอึ้งอัมและประทับใจ

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 110)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า ผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารเป็นภาพการแสดงอัปสร่าให้จินตนาการว่ามีนางฟ้าล่องลอยจากสวรรค์ ร่ายรำอยู่กลางอากาศ ส่วนการแสดงกายกรรม นักแสดงสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมด้วยลีลาการกายกรรมอันน่าตื่นเต้น ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่แสดงถึงภาพที่น่าประทับใจของฉากหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

ช่วงฤดูร้อน ทิวสนบนเขายังคงเขียวขจี น้ำในทะเลสาบเป็นสีฟ้า เรือลำใหญ่พานักท่องเที่ยวล่องชมทิวทัศน์รอบ ๆ ผมกับคู่หูเดินเลาะทะเลสาบไปเรื่อย ๆ เพื่อเห็นความสวยงามของเทียนแอนในหลากหลายมุม เดินไป แวะไป นั่งกินขนม ดืมชา ที่ชนใส่เป้มาด้วย

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 153)

บรรยากาศโดยรอบดูผ่อนคลาย มีนักท่องเที่ยวชาวจีนมา กันเป็นกลุ่มน้อยบ้างแต่ไม่พลุกพล่านและไม่ส่งเสียงดังทำลายความเงียบสงบ...เด็ก ๆ วิ่งเล่นกันสนุกสนาน บ้างก็กำลังกินแตงโมอย่างเอร็ดอร่อย แม้แต่ม้าและอุฐี่ก็ดูมีความสุข ม้ายืนเล็มหญ้าแก่งทางไปมา อุฐี่นั่งอาบแดดชมทะเลสาบและฟ้าคราม เป็นภาพจบการเดินทางในครั้งนี้ของผมที่สุดประทับใจ

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 230)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้ใช้พรรณนาโวหารกล่าวถึงความสวยงามธรรมชาติของ ทิวสนบนเขาเขาเขียวขจี น้ำในทะเลสาบเป็นสีฟ้า ภาพที่เด็ก ๆ วิ่งเล่นกันสนุกสนาน บางคนก็กำลังกิน แดงโมอย่างเอร็ดอร่อย นั่งกินขนม ต้มชา ม้าและอูฐที่มีความสุขเป็นความสวยงามธรรมชาติที่ผู้อ่าน ประทับใจอย่างมากและเป็นความทรงจำที่ได้จะการอ่านสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

สรุปได้ว่า การใช้บรรยายโวหารกับพรรณนาโวหารทำให้การอ่านสารคดีท่องเที่ยวเส้นทาง สายไหมได้รับความสนุกสนานอย่างมาก ผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวต่าง ๆ และเกิดจินตนาการ มองเห็นภาพที่สวยงามได้ และเกิดความประทับใจ มีความสนุกสนานกับประสบการณ์การท่องเที่ยว เส้นทางสายไหมเสมือนได้ไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง

4.2.2 การใช้ระดับภาษา

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมผู้เขียนได้ใช้ภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ และภาษาระดับสนทนา กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในการเดินทางท่องเที่ยว ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินใจจากการอ่านสารคดี ดังตัวอย่าง

การสร้างสุสานเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 246 ปีก่อนคริสตศักราช ใช้
แรงงาน 700,000 คน ใช้เวลาสี่สิบปีจึงแล้วเสร็จสมบูรณ์

(ทางสายไหม. 2555 : 134)

สุสานแห่งความลับ เพราะหลังจากสร้างเสร็จจีนซีฮ่องเต้ก็มีรับสั่งให้
สังหารคนงานและช่างฝีมือทั้งหมด จึงไม่มีผู้รู้ตำแหน่งที่ตั้งของสุสานรอด
ชีวิตมาบอกเล่าให้คนรุ่นหลังรับรู้ และกลายเป็นความลับมายาวนานกว่า
2000 ปี จนปี พ.ศ. 2517 ใช้จำนวนคนหนึ่งได้มาพบโดยบังเอิญขณะกำลัง
ขุดบ่อน้ำ หลังจากนั้นไม่นานโลกก็ตื่นตะลึงครั้งใหญ่ เมื่อทางการจีนเปิด
สุสานจีนซีให้ปรากฏแก่สายตาชาวโลก พระองค์ทรงสร้างอภิมหาโปร
เจ็กต์นี้ตั้งแต่มีพระชนมายุเพียง 13 พรรษา ใช้แรงงาน 700,000 คน กับ
ระยะเวลากว่า 36 ปี ...

หลุมขุดค้นมีทั้งหมด 3 หลุม หลุมที่หนึ่งมีขนาดใหญ่และ
เหล่าทหารดินเผาอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด นอกจากหุ่นทหารดิน
เผาแล้ว ภายในหลุมยังมีหุ่นม้าดินเผาตั้งเรียงรายจนเสมือนเป็น
กองทัพ รวมแล้วมีหุ่นทหารและหุ่นม้าดินเผามากกว่า 7,000 ชิ้น
จินตนาการได้ว่ากองทัพจริง ๆ ของจีนซีฮ่องเต้ยิ่งใหญ่เกรียงไกรมาก
จึงทรงสามารถรวบรวมประเทศจีนเมื่อสองพันกว่าปีที่ผ่านมาให้เป็น
ปึกแผ่นได้สำเร็จ ทำให้ชาวจีนภาคภูมิใจกับจักรพรรดิพระองค์นี้มาก

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 126-130)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมใช้ภาษาทางการเมื่ออธิบายและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรื่องราวของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้อ่านได้รับความรู้อย่างชัดเจนและถูกต้องตามข้อเท็จจริง และเกิดความประทับใจกับสถานที่ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึง

ทุกปีช่วงเดือนสิงหาคม ได้ร่วมเงาสวนองุ่นที่ให้ผลดกงามนี้ ชาวบ้านจะจัดงานเทศกาลเฉลิมฉลองฤดูการเก็บองุ่น โดยมีสาวงาม เหวยหฺวเอ๋อร์ผู้มีผิวขาวนัยน์ตาสีฟ้าสดใสสวมอาภรณ์ชุดประจำเผ่า ออกมาเต้นรำ พร้อมขับขานบทเพลงแห่งความอุดมสมบูรณ์ของ แผ่นดินที่พระเป็นเจ้าได้ประทานมาให้ แล้วออกเดินไปเค็ดพวงองุ่น ลงตะกร้า ในวันนั้นเองทั่วทั้งเมืองจะเต็มไปด้วยสีส้ม ความสวยงาม และความรื่นเริงในผลผลิตองุ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุยกูร์อย่างยากหาเมืองอื่นใดเสมอเหมือน

(เส้นทางสายแพรไหมในชิงเจียง. 2552 : 50)

เราเดินดูเพียงฝั่งที่รถเราจอด แค่ลืบกัว่าร้านก็พอสรุปได้ว่า มีอะไรบ้าง

“หยางช้วน” หรือเนื้อแพะย่างแบบบาร์บีคิว ข้าวหมก เครื่องในแพะตุ๋น เส้นหมี่ และเกี๊ยว

อาหารอีกอย่างมีลักษณะเป็นแผ่นแป้งกลม ๆ ทำจากแป้ง สาเลีหนาประมาณหนึ่งเซนติเมตรครึ่ง ใหญ่กว่าแผ่นโรตีสีเล็กน้อย ทำให้สุกด้วยการอบในเตาแบบง่าย ๆ คนที่นี้เรียกว่า “นั้ น หรือ นาน” เข้าใจว่าตามร้านอาหารมุสลิมในบ้านเราเรียกว่า “จาปาตี”

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 116)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมผู้เขียนได้ใช้ภาษาถิ่นทางการเมื่อกล่าวถึงอาหารการกิน และประเพณีของคนที่เป็นชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย และเกิดความสุขสนานในการอ่าน

ผมสงสัยจึงถามโคโคไปว่า “ทำไมเขาต้องเอาถุงพลาสติกหุ้มจานมาด้วยล่ะ”

“เขาจะได้ไม่ต้องล้างจานไง โคโคตอบ”

คำตอบของใคร่ครวญทำให้ผมปรับลดระดับความขยันทนของเงินในใจผมจากเกรดเอเหลือเพียงบีลบทันที แต่คนนอกอย่างผมคงไม่อาจเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนที่ปึงเหลียงได้อย่างลึกซึ้ง พ่อค้าแม่ค้า

แถวนี้ आजไม่ซีเกียจอย่างผมคิด แต่น้ำอาจมีราคาแพงกว่า
ปกติก็เป็นได้

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 34)

ออกมาจากโรงละครมา ป้าเบทบอกกว่า “คุ้มค่าทุกเพนนี่
ขอบคุณนะที่ชวน”

ไม่หรอก “ผมเองก็ต้องขอบคุณพวกคุณที่มาเป็นเพื่อน” ผม
ตอบ

ผมก็ชอบการแสดงนะ แม้นือเรื่องมันจะจิ้นจิ้น เป็นการ
ผสมผสานศิลปะทั้งการแสดง การร่ายรำ กายกรรม แสงสีเสียง
ครบหมด สจวร์ตบอก และเสริมต่อว่า “การแสดงพระโพธิสัตว์พัน
กรนั้น ผมเคยเห็นแต่ในโทรทัศน์ เพิ่งจะได้มาเห็นของจริงวันนี้เอง”

(แพร่ไหมบนทางสายฝุ่น. 2556 : 110)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ใช้ภาษาระดับสนทนา ทำให้
ผู้อ่านเข้าใจและสนุกสนานกับเหตุการณ์ที่ผู้เขียนกล่าวถึง ขณะเดียวกันก็แฝงอารมณ์ขันของผู้เขียนไว้ด้วย
ผู้อ่านจึงได้รับความบันเทิงในขณะที่อ่าน

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมผู้เขียนใช้ภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ และ
ภาษาระดับสนทนา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนกล่าวถึงในขณะที่เดินทางท่องเที่ยวได้
อย่างถูกต้องและเกิดอารมณ์สนุกสนานและประทับใจไปกับการเดินทางของผู้เขียนแต่ละคน

4.3 คุณค่าด้านให้แง่คิด

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้คุณค่าแก่ผู้อ่านที่เป็นแง่คิดแทรกอยู่ในเรื่องราวและ
ตำนานต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้เล่าไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

4.3.1 ความมุ่งมั่นในชีวิต

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้แง่คิดว่า ชีวิตต้องมีความมุ่งมั่น แม้ว่าจะพบกับ
อุปสรรคมากมาย คนเราไม่ควรคิดว่าจะท้อถอย โดยกล่าวถึงการเดินทางอย่างยากลำบากของพระ
ถังซำจั๋งไปประเทศอินเดีย ดังตัวอย่าง

บางครั้งท่านเดินทางถึง 4 คีน 5 วัน ก็ยังไม่พบแหล่งน้ำ
เวลากลางวันลมพายุทรายก็โหมพัดรุนแรง พอตกลงคีนก็หนาว
จนเจ็บกระดูก ในที่สุด ทั้งคนและม้าก็ล้มลงนอนบนผืนทราย แต่ถึง
กระนั้น ท่านก็ไม่วายที่จะภาวนาถึงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ซึ่ง
เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจอยู่เสมอว่า

“ข้าเสวียนจ่างได้บากบั่นมาทั้งนี้ หาใช่เพื่อแสวงหาลาภ
สักการะหรือชื่อเสียงประการใดไม่ แต่ด้วยน้ำใจที่เลื่อมใสอย่างสุด
ซึ่ง ที่ขอแต่ให้ได้มาประสบพบพระธรรมวินัยที่แท้จริงเท่านั้น ขอ
พระองค์จงทรงเมตตาโปรดสัตว์ให้พ้นทุกข์เวทนา ขอให้ให้ทรง
ทราบถึงความทุกข์ยากของข้าพเจ้านี้ด้วยเทอญ...”

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 78)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า เรื่องราวที่พระถังซำจั๋งเดินทางไปในเส้นทางสายไหม ที่เป็นทางที่ลำบาก
ต้องอดทนกับความแห้งแล้ง ขาดน้ำและอาหารเป็นเวลาหลายวัน แต่ท่านก็ไม่ท้อแท้ เพราะมีความ
มุ่งมั่นศรัทธาในพุทธศาสนา จึงอดทนที่จะเดินทางต่อไปที่ประเทศอินเดียเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยที่
แท้จริงและนำมาเผยแผ่ให้คนจีนต่อไป ซึ่งหากเป็นบุคคลธรรมดา ย่อมจะทำได้ และเลิกล้มการ
เดินทางอย่างแน่นอน แต่พระถังซำจั๋งแม้ว่าพบปัญหาอุปสรรคในการเดินทาง ต้องเผชิญกับความทุกข์
ยากมากมายเท่าไร ท่านก็ไม่ยอมจะแพ้และไม่ท้อถอย มุ่งมั่นเดินทางต่อไปจนถึงเป้าหมาย เป็นแง่คิด
ที่เป็นแบบเรียนที่ดีต่อผู้อ่านให้นำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันของเราได้

นอกจากนี้ ผู้อ่านยังได้แง่คิดเพิ่มเติมอีกว่า พระถังซำจั๋งมีความมุ่งมั่นจะเดินทางต่อไปให้ถึง
เป้าหมาย และประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจ แม้ว่าท่านจะได้รับการต้อนรับจากกษัตริย์ และเชิญให้
ท่านอยู่สอนประชาชนในเมืองเกาซางอย่างสุขสบาย แต่ท่านก็ไม่ยอมและยืนยันว่าจะต้องเดินทาง
ต่อไปให้ถึงอินเดีย ดังตัวอย่าง

กษัตริย์จวีเหวินไท้แห่งเมืองเกาซางทรงเลื่อมใสศรัทธาท่าน
อย่างแท้จริง ไม่อยากให้ท่านเดินทางจากไป พรารถนาให้ท่านอยู่ที่
เมืองเกาซางสั่งสอนประชาชน ท่านเองก็รู้สึกเกรงใจกษัตริย์เมือง
เกาซาง แต่ด้วยความมุ่งมั่นของท่าน จึงได้ตั้งปณิธานว่าจะไม่ฉัน
อาหาร เพื่อให้กษัตริย์กลับพระทัย แล้วจึงนั่งสงบไม่ฉันน้ำและ
อาหารอยู่ 3 วัน กษัตริย์ทรงรู้สึกไม่สบายพระทัยเป็นอันมากจึง
นมัสการขอมาท่านและยอมให้ท่านเดินทางต่อ

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 78-79)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า พระถังซำจั๋งมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ เป็นการสืบทอดศาสนา
ด้วยความศรัทธา เป็นความใฝ่ฝันของท่านที่จะทำประโยชน์ต่อประเทศและคนจีนให้มาก ไม่ยอมให้
ใครมาขัดขวางความมุ่งมั่นของท่าน ท่านจึงยอมตายโดยไม่ฉันน้ำและอาหารนานถึง 3 วันเพื่อให้
กษัตริย์เลิกล้มการตั้งตัวท่านไว้ที่เมืองเกาซาง จึงเห็นได้ว่าท่านมีความมุ่งมั่นอย่างไม่ยอมแพ้อุปสรรค
ใด ๆ

สารคดีท่องเที่ยวสายไหม ได้เล่าเรื่องการส่งทูตจางเซียนไปเจรจาเพื่อไม่ให้เกิดสงคราม แต่ถูกจับกุมขังก่อน จางเซียนมีความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ และหาทางหลบหนีกลับไปได้ ดังนี้

การเจรจาทางการทูตของจางเซียนในครั้งนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเพราะถูกพวกหั่นฉงหนุจับตัวคุมขังอยู่นานถึง 13 ปี จึงสามารถหลบหนีออกมาได้ และได้เดินทางกลับประเทศจีน ในปี 126 ก่อนคริสตกาล

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 25-26)

จากตัวอย่างสรุปได้ว่า จางเซียนได้ทำหน้าที่เป็นทูต เดินทางไปตามที่จักรพรรดิมอบหมาย แต่ไม่สำเร็จและถูกคุมขังไว้ 13 ปี จางเซียนไม่ยอมพ่ายแพ้ ยอมลำบากในคุก และได้หลบหนีออกไปได้จึงแสดงให้เห็นว่าจางเซียนมีความมุ่งมั่นอย่างสูงต่อการทำหน้าที่เจรจาทางการทูตตามที่ได้รับมอบหมาย มา เป็นนัยคิดว่า การมีชีวิตและทำงานให้สำเร็จต้องมีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่อความลำบาก แม้ว่าจะเป็นเวลานานก็ตาม และในที่สุดก็ได้กลับประเทศ

สรุปได้ว่า เรื่องราวของบุคคลในประวัติศาสตร์ ดังเช่นเรื่องการเดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาของพระถังซำจั๋ง หรือการทำหน้าที่เป็นทูตของจางเวียน ล้วนทำให้ผู้อ่านได้แง่คิดว่า การกระทำสิ่งใดก็ตาม ต้องมีความมุ่งมั่น แม้จะลำบาก มีอุปสรรค หรือใช้เวลานาน ในที่สุดก็จะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจ โดยมีเรื่องราวที่ใช้เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตของตนต่อไป

4.3.2 การใช้ปัญญา

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้อธิบายและเล่าตำนานต่าง ๆ ที่สอดแทรกแง่คิดเกี่ยวกับการมีปัญญา โดยเฉพาะผู้นำต้องรู้จักใช้ปัญญาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังเช่นตำนานของจักรพรรดิอิ๋วหวางและเรื่องราวของพระถังซำจั๋ง ที่มีคุณค่าให้แง่คิดในด้านการใช้สติปัญญา ดังตัวอย่าง

กาลครั้งหนึ่งมานานแล้ว จักรพรรดิอิ๋วหวางมีนางสนมเป็นจำนวนมาก แต่โปรดปรานเพียงนางเดียว เมอิญนางเป็นคนขี้มียาก พระองค์เอาใจทุกวิถีก็ไม่สามารถทำให้นางขี้มียากได้ พระองค์ทรงกลัดกลุ้มพระทัยจึงปรึกษากับเหล่ามหาดเล็กซึ่งได้แนะนำให้พระองค์ส่งคนไปบอกเจ้าหน้าที่หอเพลงหรือสังเกตุการณ์ให้ส่งสัญญาณว่ามีข้าศึกรุกรานทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์เรียบร้อย พอทหารในวังเห็นสัญญาณเข้าก็รีบออกศึก พระองค์ทรงคิดว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นเพียงแต่บอกให้เจ้าหน้าที่หอเพลงปล่อยสัญญาณเล่น ๆ นางสนมที่ขี้มียากพอได้ยินเข้าถึงกับปล่อยหัวเราะเสียงดังชอบใจ ทำให้เหล่าทหารโกรธมากแต่ไม่กล้ามีปฏิกริยาตอบโต้อันใด หลังจากนั้นไม่นานก็มีผู้มาบุกรุกจริง ๆ ทหารเห็นสัญญาณจากหอเพลงก็นึกว่าพระองค์ทรง

ล้อเล่นเช่นครั้งก่อน ในที่สุดจักรพรรดิอิวหวางต้องเสียเมืองให้แก่
ข้าศึก

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 243)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การมีปัญญาสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานของเร
จักรพรรดิอิวหวางไม่รู้จักใช้ปัญญา หากแต่เล่นสนุกเพื่อเอาใจสนม แต่ไม่ใช้ปัญญาว่า ถ้าทำเช่นนั้น
อาจจะเกิดเหตุร้ายได้ เพราะทหารจะเข้าใจว่า เป็นเรื่องเล่นสนุกของจักรพรรดิไม่ได้ถูกข้าศึกมารุกราน
เมื่อมีข้าศึกมาตีเมืองจริง ๆ ซึ่งจะต้องส่งสัญญาณว่าถูกข้าศึกมาบุกเมืองแล้ว ทหารก็คิดว่าเป็นเรื่อง
ล้อเล่นเพื่อให้นางสนมยิ้มและสนุกสนาน จึงไม่มีทหารออกมาป้องกันเมือง ในที่สุดอิวหวางก็เสียเมือง
ไป เพราะจักรพรรดิอิวหวางไม่มีปัญญาที่จะคิดทำอะไรอย่างรอบคอบเอาจริงเอาจัง

...น้ำสายนี้ก็จะไหลจากปากท่อไปตามลำรางที่แยกขยายไป
ตามบ้านเรือนและเรือสวนไร่่นาสร้างความอุดมสมบูรณ์และเขียว
ขจีให้กับดินแดนโอเอซิสกลางทะเลทรายอันร้อนและแห้งผากนี้ได้
อย่างวิเศษสุดจริง ๆ

เมื่อเรามาชมระบบคาระลันนี้แล้ว ก็ต้องยอมรับการระ
วัติปัญญาของบรรพชนที่ได้คิดค้นหาวิธีเอาชนะธรรมชาติอัน
ทุรกันดาร โดยรู้จักปรับใช้ธรรมชาติได้อย่างเป็นระบบและกลมกลืน
อย่างชาญฉลาด

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 25-26)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงภูมิปัญญาของคนสมัยก่อน
คนในสมัยนั้นรู้จักปรับใช้ธรรมชาติได้อย่างเป็นระบบ ให้ธรรมชาติสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ดินแดน
ในที่สุดก็ได้อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้แง่คิดด้านภูมิปัญญาแก่ผู้อ่าน ซึ่งหนึ่งตัวอย่าง
ให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ว่าการไม่มีปัญญาก็จะไม่ได้มาซึ่งความสำเร็จ อีกหนึ่งตัวอย่างให้ผู้อ่านชื่นชมภูมิปัญญา
ของคนสมัยก่อนที่รู้จักปรับใช้ธรรมชาติมาเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นแง่คิดที่
ได้มาจากการอ่านสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

4.3.3 ความซื่อสัตย์

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้แง่คิดที่ว่า ในการเดินทางไปต่างประเทศ พบกับ
ผู้คนมากมาย จึงต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบคนอื่น เพราะจะทำให้เกิดความวุ่นวายและกระทบ
ต่อคนอื่น ๆ ได้ ดังตัวอย่าง

ผู้โดยสารที่ขึ้นกลางทางจะไม่มีกำหนดที่นั่งแน่นอน ว่าง
ตรงไหนนั่งตามสบาย ที่นี้มีปัญหา เพราะมีเพียง 48 ที่นั่ง แต่มี

ผู้โดยสาร 50 คน ผู้โดยสารที่วานี้ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวต่างชาติ 4 คน และแกมด้วยชาวพื้นเมืองอีก 4 คน ขนาดที่ไม่มีตัวเจ้าหน้าที่ด่านตรวจยังปล่อยให้ขึ้นมาบนเครื่องบินได้ โวยวายตั้งนาน สงสัยเหลือเกินว่าทำไมไม่รู้จักละอายใจบ้าง ทั้ง ๆ ที่ชาวต่างชาติเต็มลำอย่างนั้น ในที่สุดก็ได้ที่ดูแลตลอดทางของกรู๊ปได้หัวนและชาวไทย ต้องเป็นผู้เสียสละ

(บนเส้นทางสายใหม่. 2552 : 245-246)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การอยู่ร่วมกับคนอื่น ควรจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน จึงจะทำให้เกิดความสงบสุข ไม่วุ่นวายจนเกิดเป็นปัญหาที่กระทบต่อคนอื่น ๆ ดังเหตุการณ์การเดินทางทางเครื่องบินที่มีที่นั่งจำกัดจำนวน แต่เพราะว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีความซื่อสัตย์ ปล่อยให้ผู้โดยสารที่ไม่มีตั๋วขึ้นเครื่องบินสุดท้ายผู้ที่มีตั๋วต้องเสียสละ เพื่อให้เครื่องบินออกเดินทางได้

ในการเดินทางกลับ พระเจ้าศิลาทิพย์ กษัตริย์แห่งเมืองนาลันทา ทรงแนะนำให้ท่านเดินทางกลับทางทะเลจะปลอดภัยและสะดวกสบายกว่า แต่ท่านถวายพระพรว่า จำเป็นต้องกลับทางบก เพื่อจะได้แวะเมืองเกาซาง ตามที่ท่านได้เคยให้สัตยาธิษฐานไว้กับกษัตริย์เมืองเกาซางแล้ว

ต่อมา เมื่อท่านเดินทางมาถึงเมืองอูเตียน จึงทราบว่าเป็นเมืองเกาซางได้ตกเป็นของจีนเพราะพ่ายศึกต่อราชวงศ์ถัง และกษัตริย์เมืองเกาซางได้ลี้พระชนม์ไปแล้ว ท่านจึงได้อยู่พำนักที่เมืองอูเตียน นี้นานถึง 7 เดือน

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรใหม่. 2546 : 80)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เมื่อพระถึงข้าจึงไม่ได้เดินทางกลับทางทะเลที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย เพราะเคยสัตยาธิษฐานกับกษัตริย์เกาซางว่ากลับจะแวะไปหา พระถึงข้าจึงก็ทำตามที่สัตยาธิษฐานไว้ แสดงให้เห็นว่าท่านมีความซื่อสัตย์ต่อคำพูดของตนจริง ๆ

สรุปว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายใหม่ให้ข้อคิดว่าการทำงานหรือการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ต้องมีความซื่อสัตย์เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาที่อาจจะลุกลามใหญ่โตได้ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนเราในการทำงานและการดำเนินชีวิตร่วมกันกับคนอื่น ๆ หากไม่ซื่อสัตย์และจริงใจ ย่อมจะไม่ประสบความสำเร็จ และเกิดปัญหาหลาย ๆ อย่างขึ้นในชีวิตและสังคม และบางทีก็จะไม่ยุติธรรมต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

4.3.4 ความเสียสละ

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้แง่คิดเรื่องของการรู้จักเสียสละ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดี โดยกล่าวถึงตำนานที่เกี่ยวกับหัวขี้ป็น ดังตัวอย่าง

ตามตำนานเล่าว่า สมัยฮั่นอู่ตี้ ได้ส่งทหารซึ่งนำโดยแม่ทัพหัวขี้ยังเมืองซูโจวเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ชนป่าเถื่อนชนงูรุกรานเข้าไปในจงหยวนหรือดินแดนจีนยุคนั้น เมื่อขณะศึกจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ให้ทหารขี่ม้าเร็วจากกรุงฉางอานนำเหล่ามาเป็นรางวัล หัวขี้ป็นไม่กล้ารับคนเดียวเพราะเห็นว่าทหารทุกคนล้วนมีส่วนในการปราบศัตรูก็ควรได้รับรางวัลเช่นเดียวกับตน แต่เหล่าพระราชทานนั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อทั้งกองทัพจึงตกลงไปในบ่อน้ำเงินฉวนซึ่งอยู่ในบริเวณที่ตั้งฐานทัพเพื่อว่าได้ดีมาร่วมกัน พอแม่ทัพหัวขี้ป็นเทเหล่าพระราชทานขวดนั้นลงไปบ่อก็ปรากฏว่าน้ำในบ่อเงินฉวนกลายเป็นเหล่าขี้ป็น นับแต่นั้นมาเมืองซูโจวเลยเปลี่ยนชื่อเป็น จิวฉวน

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 237-238)

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้ความรู้ตำนานเกี่ยวกับหัวขี้ป็นทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และบุคคลในสมัยโบราณที่มีความเสียสละ โดยเฉพาะผู้นำ ดังที่ได้รับเหล่าพระราชทานมาแล้ว แม่ทัพหัวขี้ป็นจะรับไว้คนเดียวก็ไม่มีใครตำหนิหรือว่าอะไร เพราะเขาเป็นหัวหน้าแม่ทัพ แต่ตัวเขามีความเสียสละ คิดว่าทหารทุกคนล้วนมีส่วนในการปราบศัตรูก็สมควรได้รับรางวัลเช่นเดียวกับตน เขาจึงแบ่งปันรางวัลให้ทุกคน โดยเทเหล่าลงในบ่อเพื่อให้ทหารทุกคนได้ดีมาร่วมกัน เป็นเหตุการณ์ที่ตำนานได้เล่าถึงการรู้จักเสียสละซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดีของผู้นำ

ในที่สุดไก่ผู้ดูแลตลอดทางของกรู๊ปชาวไต้หวันและชาวไทย ต้องเป็นผู้เสียสละ บ่าย ๆ ของวันรุ่งขึ้น คุณหลูตามพวกเรามาถึงเมืองหลันโจว เขาบอกว่าไม่ได้นอนตลอดคืน เพราะตัวรถไฟที่
อ.ส.จ. หาให้มันเป็นตัวอื่น

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 246)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เมื่อพบปัญหาบางที่ต้องมีคนเสียสละ เพาะการเสียสละเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง ถ้าหากไม่มีคนยอมเสียสละหลาย ๆ เรื่องในชีวิตประจำวันก็จะไม่สามารถแก้ไขได้

สรุปได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้มีคุณค่าในด้านการให้แง่คิดที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้อ่าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นในชีวิต การมีปัญญา ความซื่อสัตย์ และการรู้จักเสียสละ แง่คิดที่สอดแทรกในสารคดีล้วนเป็นคุณธรรมที่ดี มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ดังนั้นสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558 มีคุณค่าต่อผู้อ่าน ทั้งการให้ความรู้ ความบันเทิง และแง่คิด ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของประเทศ สังคม ชุมชน และผู้คน บนเส้นทางสายไหมทั้งในสมัยโบราณต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน เป็นเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนใช้ กลวิธีการเขียนที่ให้ความเพลิดเพลินใจ ในขณะเดียวกันให้ผู้อ่านก็ได้รับแง่คิดที่ดีมีประโยชน์ต่อการ ดำเนินชีวิต สอดคล้องกับลักษณะของวรรณกรรมประเภทสารคดี คือการให้ความรู้เป็นหลัก และการ ให้ความเพลิดเพลินใจและแง่คิดเป็นรอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของสารคดี โดยศึกษาหนังสือทั้งหมดจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เส้นทางสายไหม เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง บนเส้นทางสายไหม ทางสายไหม แพรไหมบนเส้นทางสายฝู่น ตะลุยเส้นทางสายไหม โดยใช้วิธีศึกษาวิเคราะห์ตามขั้นตอนของการวิจัยเอกสาร และรายงานสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังมีสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมจำนวน 6 เรื่อง มีเนื้อหาที่ให้สาระความรู้เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวในเส้นทางสายไหม ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เป็นทางคมนาคมติดต่อกับประเทศเอเชียตอนกลางและยุโรป เป็นการเดินทางจากตะวันออกไปสู่ตะวันตก โดยผู้เขียนได้เดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ และเขียนบรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และศาสนาของผู้คนบนเส้นทางสายไหม เรื่องราวความรู้ได้ให้ความบันเทิงและแง่คิดในขณะที่อ่าน มีผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมกล่าวถึงเหตุผลของการเดินทาง วิธีการ และค่าใช้จ่ายการเดินทาง สถานที่สำคัญบนเส้นทางสายไหม วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม และความคิดของผู้เขียน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) เหตุผลที่เดินทาง พบว่า ผู้เขียนเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหม โดยมีสาเหตุส่วนตัว คือ เพื่อตอบสนองความใฝ่ฝันที่เป็นแรงบันดาลใจที่ต้องการจะเดินทางไปท่องเที่ยวมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก และเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ในการเดินทางไปต่างประเทศ โดยท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าขายโบราณ มีอารยธรรม วัฒนธรรมที่เก่าแก่ และผู้คนที่หลากหลาย

2) วิธีการและค่าใช้จ่ายการเดินทาง พบว่ามีหลายวิธีการ ตามแต่จะเลือก ถ้าต้องการความสะดวกสบาย ก็เดินทางโดยเครื่องบิน หรือรถโดยสาร แท็กซี่ตามความเหมาะสม และใช้เวลาเดินทางอย่างน้อยประมาณ 10 วันขึ้นไป หรือ 15 วัน 20 วัน หรือนานกว่าหนึ่งเดือน ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายตามจำนวนวันที่เดินทาง เป็นค่าใช้จ่ายประมาณ 21,000–35,000 บาท

3) สถานที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม พบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวในมณฑลสำคัญ คือ มณฑลส่านซี มณฑลกานซู และเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ

ประวัติศาสตร์ การปกครอง และศาสนา ล้วนมีความงดงาม เป็นเอกลักษณ์ตามลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน สถานที่ที่มีชื่อเสียง คือ ทะเลสาบเทียนฉือ ทะเลสาบคาราคูล หุบเขาไร่่องุ่น เทือกเขาเทียนชานและบัวหิมะ ส่วนสถานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ คือ สุสานจักรพรรดิ หุ่นปั้นดินเผากองทัพทหารยุคสมัยยุคฉิน กำแพงเมืองซีอาน สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศาสนา มีทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม เป็นถ้ำ วัด และมัสยิด ที่ควรไปท่องเที่ยว คือ ถ้ำม่อเกา ถ้ำปิงหลิง วัดต้าเอี้ยนถ่า วัดเจดีย์ขาว มัสยิดอิดคาห์

4) วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม ผลการวิจัยพบว่า คนเผ่าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีวิถีชีวิตแตกต่างจากคนในภาคอื่น ๆ ของจีน ในด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย เทศกาล และสิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์ จะกินอาหารที่ทำจากแป้งสาลีและเนื้อวัว เนื้อแพะ เนื้อไก่ ไม่กินเนื้อหมู อาหารที่มีชื่อเสียง คือ บะหมี่เนื้อหลานโจว เกี้ยวเมืองซีอาน และหนาน ชนเผ่าอูยกูร์แต่งกายเป็นเอกลักษณ์ คือ ผู้ชายใส่หมวก ผู้หญิงใส่ผ้าคลุมผม มีเทศกาลอู่งุ่น และเทศกาลอิสลาม

5) ความคิดเห็นของผู้เขียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นที่มีทั้งชื่นชมและตำหนิต่อคนและสังคม ในด้านนิสัยใจคอ การคมนาคม และการบริการ เช่น ชนเผ่าอูยกูร์มีไมตรีและจิตใจเอื้ออารีต่อแขก ผู้ไปท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่น คมนาคมสะดวกสบาย มีรถไฟเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเกือบทุกแห่ง ผู้เขียนได้สะท้อนถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของคนและสังคมในเส้นทางสายไหมอย่างละเอียดชัดเจน ผู้อ่านสามารถใช้เป็นข้อมูลหรือเป็นคู่มือในการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เป็นอย่างดี

5.1.2 คุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

คุณค่าที่ได้จากสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม มีผลการวิจัยสรุปได้ 3 ประการ คือ คุณค่าด้านการให้ความรู้ คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง และคุณค่าการให้แง่คิด มีสาระดังนี้

1) คุณค่าด้านให้ความรู้ ผลการวิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์เดินทางของคนสมัยโบราณ ความรู้ด้านการปกครองและการพัฒนาบ้านเมืองของประเทศจีน ความรู้เรื่องเส้นทางเดินทางและการค้าขายสินค้า ความรู้เรื่องถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหม และความรู้ข้อมูลสำคัญเพื่อวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว เป็นความรู้ที่ทำให้เข้าใจเหตุผลของการเดินทางในเส้นทางสายไหมที่ทุรกันดาร มีความลำบาก และเป็นอันตรายมาก เป็นความรู้ที่ได้จากการเดินทางของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น พระถังซำจั๋ง ทุตจางเซียน รวมทั้งพ่อค้าต่าง ๆ อีกมากมาย ผู้เขียนได้เล่าถึงจักรพรรดิราชวงศ์ต่างที่ปกครองแบบใช้อำนาจมีการทำสงครามกับเมืองอื่นๆ แต่ก็ได้พัฒนาบ้านเมืองในเส้นทางสายไหมเป็นราชธานี เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า และเป็นเมืองหน้าด่านก่อนการเดินทางเข้าสู่แผ่นดินประเทศอื่น จึงมีการติดต่อซื้อขายสินค้าที่สะท้อนถึงผู้ใช้สินค้าซึ่งมีฐานะและเป็นชนชั้นสูง รวมถึงเป็นแหล่งแพร่กระจายใบชาของ

จีนไปทั่วโลก นอกจากนี้ ผู้อ่านยังมีความรู้ความเข้าใจว่า มีชนกลุ่มน้อย หรือชนเผ่าที่อยู่อาศัยในที่ราบสูง ภูเขา และทะเลทราย มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการนับถือศาสนาอิสลามที่แตกต่างจากคนจีนในภาคอื่น ๆ ชนเผ่าสำคัญและมีประชากรมากที่สุด คือ ชนเผ่าอุยกูร์

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมให้ความรู้ที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การปกครองในอดีตและปัจจุบัน การนับถือศาสนาของคนบนเส้นทางสายไหม ทำให้รู้ว่าไม่ได้เป็นเส้นทางการค้าขายในอดีตที่สำคัญเท่านั้น แต่ให้ความรู้อีกว่ามีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภาคตะวันตกกับภาคตะวันออก และผสมผสานกันเกิดอารยธรรมใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นความรู้ใหม่ ๆ ที่ทำให้ตระหนักถึง ความสำคัญของเส้นทางสายไหมที่มีมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นผู้เขียนได้ให้ข้อมูลการเตรียมตัวเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมอย่างละเอียด ตั้งแต่ก่อนเดินทางซึ่งต้องขอวีซ่า การวางแผนวิธีเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว กำหนดเวลา ที่พัก ร้านอาหาร และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ล้วนมีประโยชน์สำหรับผู้อ่านที่สนใจจะเดินทางไปท่องเที่ยว และใช้เป็นคู่มือการเดินทางได้เป็นอย่างดี

2) คุณค่าด้านการให้ความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมใช้ภาษาเป็นกลวิธีการแต่งสารคดีที่ให้ความสนุกสนานและความประทับใจ หลายประการ เช่น การใช้บรรยายโวหารและพรรณนาโวหารเล่าตำนานของเหย้าฉือ เทศกาลการฉลองเก็บบงุ่น และปั่นจักยานชมวิวยุโรปเมืองซีอาน ซึ่งอุฐี่ฆ่าชมทะเลทรายและทุ่งหญ้า ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนุกสนานจากพรรณานอกจากนี้ ยังทำให้เกิดประทับใจจากภาพสถานที่ท่องเที่ยวที่งดงาม สถาปัตยกรรมแปลกตา เกร็ดความรู้ที่น่าสนใจ วัฒนธรรมที่หลากหลาย และหลักฐานทางโบราณคดีที่ทรงคุณค่า และผู้เขียนใช้ภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ ภาษาระดับสนทนาทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ที่ผู้เขียนกล่าวถึงได้อย่างถูกต้อง เกิดอารมณ์ขัน ความสนุกสนาน และความประทับใจจากการอ่าน

3) คุณค่าการให้แง่คิด สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้ให้แง่คิดจากเรื่องราวตำนาน หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนถึงลักษณะของผู้คนที่มีคุณธรรมที่ดี คือ มีความมุ่งมั่นในชีวิต การมีปัญญา ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ ทั้งหมดนี้เป็นแง่คิดในด้านคุณธรรมที่มีคุณค่าในการสร้างพลังทางสติปัญญาให้แก่ผู้อ่าน ผู้เขียนสามารถนำแง่คิดเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5.2 อภิปรายผล

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีผลการวิจัยที่แสดงถึงความโดดเด่นในด้านเนื้อหา จากการวิเคราะห์หนังสือสารคดีท่องเที่ยวทั้ง 6 เรื่อง มีผลการวิจัยและการอภิปรายผล ดังนี้

1. สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาสาระให้ความรู้ เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเส้นทางการเดินทางของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในสมัยโบราณมานับพันปีจนถึงปัจจุบัน มีการติดต่อและการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ดังนั้นเนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยว

แต่ละเรื่องมีลักษณะร่วมกัน คือ ผู้อ่านได้รับความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ การปกครอง และศาสนา ใช้เวลาท่องเที่ยว 7-30 วัน มีวิธีการเดินทางที่หลากหลาย ได้พบสิ่งแปลกใหม่รวมทั้งสิ่งของที่มีเอกลักษณ์ของเมืองต่างในเส้นทางท่องเที่ยว วิถีชีวิตของคนแต่ละท้องถิ่น แต่สิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุดก็คือสถานที่ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่เก่าแก่ยาวนานของจีน เมื่อดูรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งแล้วได้พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับพันปี สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาที่ส่งเสริมให้คนไทยไปท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นวรรณกรรมสารคดีที่มีลักษณะสอดคล้องกับ ชวัช ปุณโณทก (2527 : 64-65) ที่อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยวเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทหนึ่งที่มีผู้เขียนเขียนเรื่องราวที่ได้ประสบมา โดยใช้คำที่เป็นศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเพลิดเพลินและได้รับความรู้เรื่องใหม่ ๆ ในดินแดนใหม่ที่ผู้เขียนได้ไปเที่ยวมา เป็นการเสนอประสบการณ์จำลองในด้านท้องถิ่น สภาพแวดล้อมของคนในท้องถิ่น ความเป็นอยู่ของชาวเมือง ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม การทำมาหากิน หรือสถานที่พักผ่อน

ผลการวิจัยเรื่องนี้ยังสอดคล้องกับ กาญจนา อัจจงค์ (2522) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์จนถึง พ.ศ. 2520 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยมีหัวข้อเนื้อหา 8 หัวข้อใหญ่ คือ หัวข้อเนื้อหาด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม สถานที่น่าเที่ยว สินค้าพื้นเมือง ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดพิมพ์ภาพแผนที่แผนผังประกอบเรื่อง เนื้อหาหนังสือที่กล่าวถึงน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว

2. สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทั้ง 6 เรื่องได้ให้ความรู้ และความบันเทิง จึงมีคุณค่าเกี่ยวกับคนและวัฒนธรรมในเมืองบนเส้นทางสายไหม โดยสัมพันธ์กับสถานที่ที่ผู้เขียนไปท่องเที่ยวมา ผู้อ่านได้รู้จักบุคคล เรื่องราว เหตุการณ์บนเส้นทางสายไหมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นพัน ๆ ปี ผู้เขียนจะเล่าถึงที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย เทศกาลและประเพณี การประกอบอาชีพ และการนับถือศาสนา สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตของคนจีนในสังคมและวัฒนธรรมจีนที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีคุณค่าที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักสาธารณรัฐประชาชนจีน และชาวจีนมากขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2535 : 34) อธิบายว่า สารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนที่ผู้คนนิยมอ่านมากที่สุดประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ และผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน ความตื่นตัว ความรู้ โดยเฉพาะผู้ไม่มีโอกาสได้เดินทางไปเที่ยวในสถานที่ที่ตนอยากไป จึงเป็นเหมือนประสบการณ์รอง และในทำนองเดียวกัน หนังสือประเภทนี้จะกระตุ้นสัญชาตญาณการเดินทางและการแสวงสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณค่า

นอกจากนี้ผลการวิจัยด้านคุณค่า ยังสอดคล้องกับ Tan Xiao (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีนให้ข้อมูลที่เป็นคุณค่าด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ภาษา และศิลปหัตถกรรม โดยแทรกความคิดเห็นและการใช้ภาษาที่แสดงถึงความรู้สึกที่ประทับใจที่ได้มาเที่ยวสถานที่ที่มีความสวยงามและมีอารยธรรมมาช้านาน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมจีน
2. ควรศึกษากลวิธีการแต่งในด้านการใช้ภาษาของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม

บรรณานุกรม

- กฤษณพงศ์ ภูักลา. (2554) **การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี**.
 วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2539) **สื่อส่งเสริมวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง
 มหาชน.
- เกศราพร มากจันทร์. (2548) **การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณสุขประชาชนจีนพระราชานิพนธ์
 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย)
 นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรลดา สุวัตติกุล. (2526) **วรรณกรรมไทยร่วมสมัย**. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตร และการสอน
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2546) **ภาษากับการสื่อสาร**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลอ รอดลอย. (2544) **การเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คนยา วงศ์ธนะชัย. (2542) **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : คณะวิชามนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดวงเนตร มีแย้ม. (2544) **การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่
 พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547) **นวนิยายกับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545) **สารคดีและการเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 จูรี่ จำกัด.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527) **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธรรมเกียรติ กันนอริ. (2529) “การท่องเที่ยวประเทศไทย” **ศิลปวัฒนธรรม**. 8 (1) หน้า 73-74.
- ธานีวัฒน์ บุญดต. (2542) **ภาพสะท้อนวิถีชีวิตจีน ในวรรณกรรมของ หยก บูรพา**. วิทยานิพนธ์
 การศึกษาภาษาไทย กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิไล.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553) **การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
 อินทนิล.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545) **กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการ
 เรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : ก.พลพิมพ์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นภลัย สุวรรณธาดา. (2525) **หน่วยที่ 1 ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดี**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 4 วรรณคดีไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2547) **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536) **วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมลสมัย.
- บุษกร แพบำรุง. (2542) **วิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวของปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ**. ปริญญาานิพนธ์ (สาขาวิชาภาษาไทย) สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2525) **แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ประสาธน์ หลักศิลา. (2504) **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ปรีญา ทิรัญประดิษฐ์. (2527) **แนวทางการอ่านวรรณกรรมปัจจุบันประเภทร้อยแก้ว เอกสารการสอนชุดภาษาไทย 5**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีวัฒน์ จันทร์. (2551) **ท่องเที่ยวแดนมังกรมณฑลชานซี**. กรุงเทพมหานคร : สารคดี.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553) **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัทธยา สายหู. (2526) **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : พิษณุเศศ.
- พีระพงศ์ สุขแก้ว และ ธงชัย สมบูรณ์. (2558) **เส้นทางสายไหม สายใยแห่งศรัทธา**. กรุงเทพมหานคร : ประชาชนสัมพันธ์.
- พิชัย ศรีภูไท. (2542) **วรรณคดีสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สารคดี.
- ไพโรธ เลิศพิริยกุล. (2539) **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2535) **การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์**. กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก.
- รักษ ธรรมิสรา. (2545) **เส้นทางสายไหม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2515) **การเลือกหนังสือพิมพ์และวารสาร : สิ่งพิมพ์รัฐบาลและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตน์ฤทัย สัจจพันธุ์. (2535) **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2548) **การใช้ภาพพจน์ในงานเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วนิดา บำรุงไทย. (2545) **สารคดีกลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วรรณศิริ ตั้งพงศ์ธิตติ. (2544) **พระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิมล เล็กศิลา. (2550) **ขอนแก่น : บันทึกการเดินทางสู่แผ่นดินใหญ่เที่ยวที่ 189**. กรุงเทพมหานคร : วรรณวิมล.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิม. (2546) **สารานุกรมเศรษฐกิจจีน**. กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ.
- วิภา กงกะนันทน์. (2523) **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานครไทย : วัฒนาพานิช.
- วิภา อุดมฉันทน์. (2548) **เรื่องจริงจากจีน**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ. (2551) **มรดกทางวัฒนธรรม 'ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- ศิวพล ละอองสกุล. (2557) **การกลับมาของเส้นทางสายไหมใหม่ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สนิท ตั้งทวี. (2529) **การใช้ภาษาเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2525) **การเขียนสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร : บารมีการพิมพ์.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2542) **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน.
- สิริรัตน์ พุ่มเกิด. (2538) **อศวพาหุกับการใช้วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์ (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ แซ่พ่าม. (2551) **การเขียนสารคดีท่องเที่ยวบนหนังสือพิมพ์ : ศึกษากรณี เฉพาะเสาร์ สวัสดิ์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สุจีรา ช้างอยู่. (2546) **สารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : แม็ค.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. (2544) **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2522) **การเขียน**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศวง ธรรมพันธธา. (2545) **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2548) **การอ่านสารคดี** ในภาษากับการสื่อสาร, 107. จุไรรัตน์.
- เสาวรส เปล่งแสงศรี. (2530) **หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2521-2530**. วิทยานิพนธ์ (สาขาบรรณารักษศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เสริมแสง พันธุมสุด. (2536) **การเขียนสารคดี**. เอกสารการสอนชุดภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- อิงอร สุพันธ์ุณี. (2553) “ส่องผิวผุดผาดเพียงพราวพรรณ” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. หน้า 52-163.
- อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ. (2548) **วิถีไทย**. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2522) **สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ.
- เอกปวีณ นิรัตน์. (2556) **แพรวไหมบนสายฝู่น**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ท่องเที่ยว.
- Valeria Hansen (วาเลอรี แฮนเซน). (2557) **พลิกประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหม**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- Tan Xiao. (2555) **การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2551**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) บัณฑิตวิทยาลัย: สมุทรปราการ.มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- _____ . (2552) **สบสวรรค์ บนพื้นพิภพ แผ่นดินมังกร**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.

ฐานข้อมูลออนไลน์

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558) **One Belt One Road : โอกาสและอุปสรรคสำหรับเอเชีย** [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.kriengsak.com/One-Belt-and-One-Road (28 กรกฎาคม 2559)
- พงษ์ศักดิ์ สังข์บุญโญ. (2 มีนาคม 2551) **ความสำคัญและคุณค่าของวรรณกรรม**. แหล่งที่มา : <http://blog.eduzones.com/winny/3619> (28 กรกฎาคม 2559)
- วีระ โรจน์พจนรัตน์. (2559) **ยกระดับความร่วมมือด้านวัฒนธรรมประเทศบนเส้นทางสายไหม 85 ประเทศ**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.m-culture.go.th> (20 กันยายน 2559)
- เส้นทางสายไหม**. (2551) [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.tourtooktee.com> (8 มีนาคม 2560)
- Jiu. (12 กันยายน 2556) **เส้นทางสายไหมเมื่อจักรวรรดิหลังมานไม้แผ่ขยาย**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://oknation.nationtv.tv/blog/jui880/2013/09/12/entry-1> (25 กันยายน 2559)
- Kitichat Bunsorn. (31 มกราคม 2556) **เส้นทางสายไหม**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://kitichat.blogspot.com/2013/01/blog-post_31.html (8 มีนาคม 2560)

บรรณานุกรม (ต่อ)

Lin. (20 มิถุนายน 2558) เปิดการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยการท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่เมืองซีอาน.
[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://thai.cri.cn/247/2015/06/20/232s233545.htm>
(8 มีนาคม 2560)

中国百科 CHINA ABC. (2546) เส้นทางสายไหมโบราณของจีน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
<http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter20/chapter200301.htm> (3 มกราคม 2560)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนผู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 23 มีนาคม 2560

ชื่อเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ Ms. Chen Gang Wei

คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศ
 เสนอขง จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จรียาวัตร คมพัยค์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 23 มีนาคม 2560

เลขที่รับรอง

อ.520/2560

วันที่ให้การรับรอง: 23 มีนาคม 2560

วันหมดอายุใบรับรอง: 22 มีนาคม 2562

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	MISS CHEN GANGWEI (น้ำ)
วัน เดือน ปีเกิด	4 พฤศจิกายน 2534
ที่อยู่ปัจจุบัน	369/299 หมู่บ้านเมืองเอก ถนนสุขุมวิท ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ 10280
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2555 – 2557	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง บริหารธุรกิจบัณฑิต (ธุรกิจระหว่างประเทศ)
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2557 – ปัจจุบัน	นักแปล บริษัท Delta Electronics สมุทรปราการ

